TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
NSV Liidu ajaloo kateeder

KINGISSEPA RAJOONI V.KINGISSEPA NIMELISE KOLHOOSI AJALOOST 1947-1972

D i p l o m i t ö ö

TRÜ võistlustööde komisjoni otsusega 24. juunil

1973 a. on määratud käesolevale tööle

T. Tauhind

T. Kaare — TRÜ Teaduslik sekretär

Tartu Riiklik Ülikool
Ajaloo-Keeleteaduskond
ajaloo osakond
VI kursus
LEMBER, HELDI
Juhendaja: dotsent M. Lõhmus

TARTU 1973

S i s s e j u h a t u s

Saaremaal Kuivastu maantee ääres, umbes 28 km kaugusel Kingissepa linnast on tee serva peal viit - - V.Kingissepa nimeline kolhoos. See ongi koht, kus ühel sügiskuul 25 aastat tagasi tulid kokku Sakla küla mehed, et arutada ühismajapidamise asutamist. Otsus tehti teoks ja septembrikuus 1947 moodustati Saaremaal Valjala vallas Kallemäe k/n-s esimene kolhoos vabariigis pärast sõda.

1949.aastal algas massiline kollektiviseerimine üle kogu Eesti. Palju loodi ühismajandeid ka Saaremaal. Esialgu olid kolhoosid väikesed, sinna koondus ainult ühe või kahe küla rahvas. Nii oli ka Kallemäel rida väikemajandeid.

Möödusid mõned aastad ja saadi aru, et väikesed kolhoosid ei suuda jääda püsima tugevatena praegusel põllumajandusliku suurtootmise ajastul. Kolhoosid ühinesid. Viimasena liitus V.Kingissepa nimelise kolhoosiga "Hommik".

Kolhoosi algusaastad ei olnud kerged. Puudus tehnika, erialane kaader, puudusid kogemused. Oli ka neid, kes lootsid tagasi saada oma maalappi ja loomi. Kuid rohkem oli siiski neid, kes kopika raha ja peotäie vilja eest andsid kogu oma jõu ning panid aluse meie kolhoositootmisele. Ilma nende inimesteta, ilma nende ennastsalgava tööta ei oleks meil praegu niisuguseid suurmajandeid, millistest me tookord ei osanud unistadagi.

Ühtlasi tuleb tänutundega meenutada neid lihtsaid külamehi, kes ei kartnud vastu võtta vastutusrikkaid

töökohti - kolhoosi esimehe või zootehniku ametit. Tuli ju esimehel või agronoomil sageli ise olla nii loomaarst kui ka viljakuivataja, rehepeksja või isegi lehmalüpsja. Need olid rasked aastad.

Kui nende aastatega kõrvutada praeguse V.Kingissepa nim. kolhoosi saavutusi, siis on vahe üsnagi suur. Praegu on majandi üldsuurus 12000 hektarit, mis on saadud 13 väikese kolhoosi järkjärgulise liitmise teel. Ühislaudas on nüüd 2108 veist ja 1809 siga. Kingissepa rajoonil on toredad sõprussidemed Läti NSV Talsi rajooniga. Pärast 1972. aasta kokkuvõtete tegemist selgus, et võitjaks osutus Kingissepa rajoon ja rändpunalipu sai endale rajooni parim majand - - V.Kingissepa nimeline kolhoos. Heade tulemuste eest taimekasvatuses 1971. aastal võitis ühismajand vabariigi kolhooside vahelises sotsialistlikus võistluses II rahalise preemia. Ka 1972.aastal tunnistati kolhoos esimese poolaasta tulemuste põhjal II preemia vääriliseks. Mitu kvartalit on hoitud oma rajooni rändpunalippu.

Nii suur tunnustus ei tulnud kerge vaevaga. Kuigi kolhoos kuulub praegu maa üldsuuruse poolest vabariigi suuremate hulka, on pool maafondist põllumajanduslikuks kasutamiseks kõlbmatu. Kuid ei jäädа,käed rüpes, ootama. Kolhoosi esimees Matvei Mulenok, peagronoom Valent Rõõm, peamehhaanik Rein Ligi, peazootehnik Enn Pukk jt. on tublid töömehed. Nende juhtimisel saadi 1971.aastal teravilja hektarisaagiks 30 ts. ja kartuli saagiks 178 ts. hektarilt. Lehma kohta lüpsti piima 3164 kg ja majandi sissetulek oli 1186000 rubla. Tööpäeva kohta maksti koos preemiate ja lisatasudega 6,44 rubla.[1]

---

[1] "Sotsialistlik Põllumajandus" 1972, nr.12,lk.1109.

Kolhoosis on praegu 798 lehma. Aasta jooksul on laudas ligi 200 nuumpulli. Põldudel kasvatatakse uusi saagirikkaid sorte, nagu "Mironovskaja 808", mis andis 1972.aastal 29 tsentnerit teri hektarilt ning kartulisorti "Olev" - 200 tsentnerilise hektarisaagiga. 1973.aastal on teravilja külvipind 1000 ha, kartulit kasvatatakse 100 ha. Talveks on varutud 5000 tonni silo.[1]

Sellele majandile on iseloomulik kohapealsete reservide ärakasutamine toodangu suurendamiseks. Igal õhtul peetakse kontoris n.n. välknõupidamine, millest võtavad osa peaspetsialistid ja osakonnajuhatajad. Tehakse kokkuvõtteid päevast ja kavandatakse järgmise päeva plaane.

Suurt rõhku pannakse spetsialistide kaadri teadmiste täiendamisele. Töö kõrval on lõpetanud kesk-eriõppeasutused aseesimees Kalev Mänd, pearaamatupidaja Linda Raev, osakonnajuhataja Asta Sirkel; kõrgemad koolid ökonomist Aita Kurg ja parteialgorganisatsiooni sekretär Voldemar Koel. Praegu õpib kaugõppe teel viis inimest ja stipendiaadina kaks inimest.

Praegu, kui kolhoos on kahekümne viie aastane, ongi hea meenutada käidud teed, mis esialgu oli üsnagi konarlik. Kuid usk kolhoosikorra jõusse võitis.

---

[1] "Sotsialistlik Põllumajandus" 1972, nr.12, lk.1110.

Käesoleva diplomitöö eesmärgiks on tutvustada talupoegade elu enne kolhoosi astumist, näidata esimese kolhoosi kasvuraskusi ja lõpuks näidata kolhoosi tõusuteed tänapäevani ning tema perspektiive. Teisest küljest aga on eesmärgiks näidata esimese kolhoosi osatähtsust rajoonis teiste eeskujuna ja muidugi ka sidemeid teiste kolhoosidega.

Töö ei ole kerge, sest paljud dokumendid algaastatest on kaduma läinud. Seepärast on palju kasutatud mälestusi, kuna autor elab ise sama kolhoosi territooriumil. Allikmaterjalina on peamiselt kasutatud Kingissepa Rajooni Riiklikust Arhiivist V.Kingissepa nimelise kolhoosi, Kallemäe ja Valjala külanõukogude ning Kingissepa rajooni TSN Täitevkomitee Põllumajandusvalitsuse fonde. Peale selle veel Eestimaa Kommunistliku Partei Arhiivi fonde ja Saaremaa Koduloomuuseumi materjale. Ajakirjandusest on palju abi saadud ajalehtedest "Saarte Hääl" ja "Kommunismi Ehitaja". On läbi töötatud ka ulatuslik kirjandus vabariigi põllumajanduse arengu kohta.

Kõige suuremaks raskuseks selle töö juures on olnud järelduste tegemine, kuna autori elukutse on väga erinev põllumehe omast ja mitte kunagi pole olnud võimalust tegelda põllumajanduslike küsimustega ei teoreetiliselt ega ka praktiliselt. Selles osas on mulle abilisteks olnud kolhoosi peaspetsialistid.

I PTK. SAAREMAAKONNA VALJALA VALD KOLHOOSIKORRA EEL.

Agraarsuhete arenemist Eestis nõukogude korra kehtestamiseni iseloomustab eesti talurahva sajanditepikkune võitlus maa eest. Saksa parunite majanduslik ja poliitiline valitsemine oli eesti rahvale raskeks ajaloojärguks. See valitsemine vajutas oma pitseri kogu agraarsuhete arenemise käigule kuni nõukogude võimu kehtestamiseni.

Valjala vallas Viira külas V.Kingissepa nim. kolhoosi territooriumil elas mõned aastad tagasi mees nimega Feodor Kööp. Enne kolhooside tekkimist teenis ta võõraid peremehi. "Saarte Hääle" 18.mai number aastast 1946 kirjutab, et Feodori vana-vanaisa Ärm elas Sõrves, oli mõisniku karjaseks. Perekonnanime tal ei olnud. Kaheksa-aastaselt oli ta nii kõhnuke ja kidur, et Sõrve mõisnik pidas kasulikumaks vahetada ta Lahetaguse mõisahärra Wolffi "puhtatõulise", peaaegu et"aaria" tõugu jahikoera vastu. Unistati kogu elu oma maast. Feodor alustas seitsmeaastaselt karjasepõlve, kaheteistaastaselt oli mõisas toapoisiks. Nüüd, nõukogude võimu ajal sai Kööp endale maa koos majaga.[1]

---

[1] "Saarte Hääl", 18.mai 1946, nr. 38.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni künnisel oli Eestis põhiline osa maast mõisnike käes. 1149 mõisa valduses oli 58 % kogu maast. Ühe mõisa kohta tuli keskmiselt 2113 ha maad.[1] Praeguse V.Kingissepa nim. kolhoosi territooriumil oli 6 mõisat.

Kapitalismi arenemine külas tekitas maakodanluse, kes koos saksa parunitega rõhus eesti talupoegi. Ühel pool oli ligi 30 000 majandit, millest igaühel oli üle 30 ha maad, teisel pool üle 100 000 põllutöölise oli mõisaorjuses.[2]

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon likvideeris mõisnike ja kodanluse võimu ja eesti rahvas sai esmakordselt ajaloos omariikluse. Mõisnikelt konfiskeeriti rohkem kui 2,4 miljonit hektarit maad, mis anti rahva omandiks.[3]

Agraarküsimuses tegi aga Eesti Töörahva Kommuun vigu. See viis töölisklassi osalisele isoleerimisele töötavast talurahvast. Eesti natsionalistlik kodanlus, kasutades ära need vead, kukutas välisriikide abiga nõukogude võimu. Eesti kodanluse majanduspoliitika olenes välismaistele monopolidele suurimate kasumite kindlustamise nõudest. Eesti muutus tüüpiliseks agraarmaaks. Kodanlik maareform aga valmistas kehvikutele ja maatameestele valusa pettumuse.

---

[1] V.Matin, M.Bronštein, Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine ning selle sotsiaalsed ja majanduslikud tulemused, Tallinn 1959, lk.6.

[2] R.Antons, Agraarsuhted kodanlikus Eestis, Tallinn 1957, lk.21.

[3] V.Matin, M.Bronštein, Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine . . . , Tallinn 1959, lk.7.

Kolmekümnendate aastate algul oli Eestis ikka veel üle 120 000 maata talupoja ja põllutöölise.[1]

Põllumajandus oli kodanlikus Eestis mahajäänud. Kuigi tööjõudu oli maal rohkesti, 82 % kogu rahvastikust, ei toimunud olulisi nihkeid paremuse poole. Põllumajanduskultuuride saak ja loomade produktiivsus püsisid aastakümneid peaaegu ühel ja samal tasemel. Teravilja hektarisaak oli näiteks 1909.aastal keskmiselt 10,2 ts., 1939.aastal aga 10,8 ts. Piima saadi 1930. aastal keskmiselt ühe lehma kohta 1898 kg, 1939.aastal aga 2099 kg.[2] Eesti kodanliku perioodi põllumajanduse olukord näitab väga ilmekalt, et primitiivne väiketootmine ei suuda imperialismiperioodil võistelda suurtootmisega maailmaturul.

Nõukogude võimu taaskehtestamine Eestis 1940. aasta juulis ja Eesti astumine võimsa sotsialistliku riigi koosseisu oli Eesti NSV järgneva sotsialistliku arengu tähtsaks eeltingimuseks. 23.juulil 1940.aastal võttis Riigivolikogu vastu "Deklaratsiooni maa kuulutamisest kogu rahva omanduseks". Likvideeriti eraomanduslik suurmaavaldus ja viidi läbi maareform. Kokku võõrandati maareformi läbiviimisel 1940/41.aastal 742 182 hektarit maad.[3]

---

[1] E.Tõnurist, Eesti NSV põllumajanduse sotsialistlik rekonstrueerimine, Tallinn 1967, lk.10.

[2] Sealsamas, lk.12.

[3] Sealsamas, lk.15.

Lenin kirjutas, et sotsialismile ülemineku ülesande edukaks lahendamiseks "on tarvis aru saada, milliseid vahepealseid teid, meetodeid, vahendeid, abinõusid on tarvis kapitalismieelsete suhete üleminekuks sotsialismile. Selles on asja tuum".[1]

EK(b)P IV kongress (1941) juhtis ka parteiorganisatsioonide ja nõukogude tähelepanu vajadusele arendada külas lihtsamaid ühistegevuse mooduseid, et nende kaudu valmistada pinda üleminekuks kollektiivsele tootmisele.[2]

Niisuguseid kooperatsiooni lihtsamaid vorme oli juba käesoleva sajandi algul levinud laialdaselt Saaremaal. Need olid ühistegevused, mis oma kapitalistlikust iseloomust hoolimata paljuski õpetasid talurahvast nägema kollektiivse ettevõtmise jõudu.

Üks vanemaid Põllumeeste Seltse organiseeriti 1912.aastal Valjalas, kus selle hingeks oli kohalik algkoolijuhataja Gustav Nurm. Seltsi ümber oli koondunud kogu valla ärksam talupoegade kiht. Organiseeriti kõiksugu tarvilikke kursusi ja õppusi. Seltsil oli oma maja ja masinatekuur, kust laenutati viljasorteere ja muid masinaid.

Samal ajal pandi alus ka Valjala Piimaühistule. Maailmasõja ajal see lagunes.

---

[1] V.I.Lenin, Teosed, 32.kd.,Tallinn 1955,lk.434.

[2] Eesti NSV ajalugu, III kd.,1917.III - 50.a. alguseni, Toimetuse kolleegium:V.Maamägi jt.,Tallinn 1971,lk.512.

1924.aastal tehti uus katse. Valjalas Valteni talus hakati käsimasinatega töötlema ümbruskonna piima. Või turustati. 1934.aastaks oli sellest ettevõttest saanud võimas võitööstus, kus töödeldi ümber 3,5 miljonit liitrit piima aastas.[1]

Sakla küla talupojad rajasid Sakla piimaühistu. Üks asutajaist oli Juhan Soom. Tema meenutab, et tuli maksta ka osamaksu. Piimasaadusi sai aga turustada paremate tingimustega ja see oli väga kasulik. Suur osa külaelanikest olid selle ühistu liikmed. Valjala masinaühistusse aga ei saanud astuda ükski Sakla küla mees, sest osamaks oli kõrge - 100 krooni.[2]

Kohalik ajaleht "Saarte Hääl" kirjutas oma 6. märtsi numbris 1945: Valjala piimaühistu jõudis peale sõda alustada tööd 5.jaanuaril 1945. Esialgselt töötati üle kolme päeva ja töödeldi läbi 600-700 kg piima. Tööstus ei ole sõja läbi palju kannatanud, samuti mitte allasutused Uue-Lõve,Tõnija, Haeska ja Koikla koorejaam. Piimaühistu tööd Valjalas juhatas Sarapuu, endine kutsega meier.[3]

1924.aastal pandi alus ka Jööri-Kõnnu masinaühistule Valjalas. Ühistu tegi lõpu käsitsi viljapeksule ja hobustega uudismaaharimisele, ehitati suur veski jne.

---

[1]Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi Kingissepa Põllumajandusvalitsuse väljaanne "Esimestena kolhoositeel", Tallinn 1972, lk.9.

[2]Juhan Soomi, kolhoosiveterani suulised mälestused.

[3]"Saarte Hääl", 6.märts 1945,nr.27.

1930.aastal organiseeriti Valjala ühiskauplus. Ühe aastaga tõrjus see kohalikust kaubandusest välja kolm erakaupmeest ja hakkas rahvale kaupu müüma palju odavamalt. Kokku töötas Valjalas üle kümne ühistu.[1] Kõik need olid talupoegadele teatud määral abiks ja tõrjusid suuremal või vähemal määral välja saagiahned eraettevõtted.

Nii mõnigi neist ühisettevõtteist oli Mihail Kuninga mõttetöö. Mihail Kuning oli hiljem loodud V.Kingissepa nimelise kolhoosi esimese esimehe, Herman Kuninga isa. Ta oli käinud maailmasõjas, näinud Leninit ja osa võtnud Saaremaa ülestõusust. Maast madalast kasvatas ta poega tubliks ja töökaks meheks, selgitas poisile varakult, kes on peremees ja mis tähendab võlg.[2]

Herman Kuning astus oma isa jälgedes. Õiged alused kollektiivsetele ettevõtetele pandi 1940.aastal nõukogude korra taaskehtestamisega Eestis. Purustati kõik kodanlikule korrale vajalikud raamid ühistegevuses ja tehti neist täielikud massiorganisatsioonid. Kui enne piirati ühistusse astumist osamaksuga, siis nüüd see kõrvaldati ja igal kehvikul oli võimalus astuda ühistute liikmeks. Seda võimalust kasutaski enamus. Nii otsustati juba 1940.aastal organiseerida põlluma-janduslik ühistu - artell.[3]

---

[1] Kingissepa Põllumajandusvalitsuse v.a. "Esimestena kolhoositeel", Tallinn 1972, lk.9.

[2] Sealsamas, lk. 8-9.

[3] Herman Kuninga suulised mälestused.

1941.aasta kevadeks organiseeriti Eestis 109 sovhoosi, 25 MTJ-i ja 238 hobulaenutuspunkti.[1] 1940-1941 loodi Eesti NSV-s ka esimesed kolhoosid, kuid Eesti NSV majanduse edasiliikumist takistas fašistlik okupatsioon.

Nõukogude agraarreform tühistati. Talupoegadelt võeti ära maa, anti tagasi kapitalistlikele elementidele. Hävitati ja veeti ära 107 000 hobust, 200 000 veist, 214 000 siga, 790 000 kodulindu jne.[2] Okupandid riisusid 1940-1941.aastal rajatud sovhooside ja masina-traktorijaamade vara, vedasid Saksamaale. Nad võtsid talupoegadelt ära 1000 viljapeksumasinat, 700 lokomobiili, 350 tuhat traktorit, 24 781 põllutöömasinat. Teraviljakultuuride külvipind vähenes 1944. aastaks 35 % võrreldes 1941.aastaga, kartuli külviping - 31 %. Loomade arv vähenes 45 %.[3]

Talupoegade elust kodanliku diktatuuri perioodil, maareformi teostamisest Saaremaal Sakla külas, okupatsiooniaegsest olukorrast ja kolhoosi loomisest jutustasid Sakla küla mehed Juhan Soom ja Vladimer Maripuu. Viimased elavad Saklas ka praegu.

Elanike peamiseks tegevuseks oli Sakla külas põlluharimine ja karjakasvatus. Enne 1917.aastat olid osa talupoegi rentnikeks mõisa ja riigi maal, osa olid maatamehed. Viimased said maad alles mõisate likvideerimisel, kodanliku maareformi tulemusena. Maa suuruse järgi olid Sakla küla mehed enamuses keskmikud. Elatumine ainult oma majandist oli peaaegu võimatu ja seepärast käisid paljud mehed väljas raha teenimas. Näiteks Kirill Maripuu töötas auto-

---

[1] V.Matin, M.Bronštein, Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine . . ., Tallinn 1959, lk.27.

[2] Sealsamas, lk. 29.

[3] Sealsamas, lk.29.

juhina, Vladimer Maripuu kalanduses, mandril ehitustöödel käisid Aleksander Sepp ja Priidu Sepp, kraavi kaevas Oskar Sild. Mihail Kärner oli sepaks ja August Vesik pottsepaks.

1940.aasta maareformi ajal said paljud talud juurdelõikeid. Uusmaasaajateks olid Palts, Reimal ja Vladimer Maripuu. Nõukogude võimu poolt asutati Valjalga hobulaenutuspunkt. See oli talupoegadele suureks abiks. Nii Juhan Soomi kui ka Vladimer Maripuu maad künti laenutuspunkti traktoriga ja ka paljude teiste maad.

Okupatsiooni ajal rööviti külast kõik loomad, kes silma puutusid. Talunikud peitsid end sageli koos loomadega metsa. Juhan Soom rääkis veel, et nad hoidsid oma sigu pööningul peidus. Sakslased aga nõudsid raha sisse isegi hobulaenutuspunkti traktoriga tehtud töö eest. Sel ajal lasti Saklas maha uusmaasaaja Palts ja hävitati kolm talu.[1]

Eesti vabastamine Nõukogude armee poolt päästis eesti rahva orjastamisest. 17.septembril 1944 võttis Eesti NSV Ülemnõukogu vastu seaduse "Saksa okupantide poolt äravõetud maade tagasiandmisest Eesti NSV talupoegadele". See seadus taastas ja arendas edasi 1940-1941.aastal läbi viidud agraarreformi põhiteese, viies selle lõpule. Nõukogude võim varustas uuesti maaga sulased ja maata talupojad. Maa jaotati ümber töötava talurahva huvidele. Põllumajanduses muutus keskseks kujuks keskmik. Domineerivaks tootmisvormiks oli kaubandus-majanduslikele suhetele tuginev individuaalne väike- ja kesktootmine. Kuigi kulaklust kitsendati ja ekspropieeriti, säilis ta siiski.

---

[1] Juhan Soomi ja Vladimer Maripuu suulised mälestused.

Saaremaal Valjala vallas Sakla külas oli 1946. aastal 25 majapidamist. Nendest oli kehvikuid 10, keskmikke 9 ja üle keskmise 6 majapidamist. Viimaseid ei saa aga nimetada kulakuteks, sest võõrast palgatööjõudu nad ei omanud (peale ühe majapidamise) ja loomade arv oli väike. Ilma hobuseta oli külas 4 majapidamist, põllumaad ei olnud üldse 5-l majapidamisel, põllumaad alla üks hektar oli 8-l majapidamisel. Põllumajandusühistusse kuulus sel ajal 12 majapidamist, see on peaaegu 50 %.

Järgnevas tabelis on antud Sakla küla talude jaotumine maa suuruse järgi 1946.a.

TABEL 1

Sakla küla talumajandite jaotumine 1946.aastal maa suuruse järgi[1]

Talude grupid maa suuruse järgi	Talude arv
Kuni 5 hektarit	2
5-10 hektarit	8
10-20 hektarit	9
20-30 hektarit	6
üle 30 hektari	-

Tähtsaks lüliks Eesti NSV majanduse taastamisel ja arendamisel oli viie aasta plaan aastateks 1946--1950. Plaani põhiülesandeks oli taastada sõjas kannatada saanud majandus ja sõjaeelne tase ületada. Külas oli vaja killustatud väike- ja kesktalupidamised viia vahepealsete teede kaudu, mis talurahvale sobiksid, sotsialismile.

[1] Kingissepa Rajooni Riiklik Arhiiv (edaspidi KRRA), f.185,nim.1,s.-ü.1,l.1-25.

Kohe pärast sõda algas põllumajanduse ümberkorraldamine ka Saaremaal. 1945.aasta 6.jaanuari "Saarte Hääl" toob ära ülevaate läbiviidud maareformi taastamistöödest. Reformi teostati siin eriliselt raskeis tingimustes. Tööd alustati 11.novembril 1944, mandril aga palju varem. Kohapeal puudus maakorraldajate kaader. Saaremaal arvati riiklikku maafondi 54347 hektarit. Maasooviavaldusi oli sisse tulnud 3215, nendest tunnistati rahuldamisväärilisekс 2621. Isamaasõja invaliide varustati maaga viiel juhul, punaarmeelaste perekondi 435 juhul. Uusi kohti rajati 771. Juurdelõikeid anti 1749-le väikekohale.[1](Sakla küla uusmaasaajatest oli juttu eespool).

Agraarreformi läbiviimise ajal, eriti ajavahemikul 1944–1947 tegutsesid kulakud kõigi vahenditega nõukogude võimu vastu. Vaadeldavas piirkonnas tegutses kolmeliikmeline bandiitide grupp, kelle ohvriks langesid paljud tublid seltsimehed, nagu Punek, Palts jt.

Talumajandid maksustati riiklike müügikohustustega diferentseeritult teravilja, piima, liha, kartuli ja heina suhtes.

"Saarte Hääl" toob oma 13.jaanuari numbris aastast 1945 ära artikli kohustuslike müüginormide täitmisest Saaremaal Valjala vallas. Selgus, et Valjala vald on normide laekumise osas mahajääjate hulgas. Teravilja oli laekunud jaanuari keskpaigaks 73 %, kartulit 103 %, liha 80 % ja piima 27 %.[2]Mahajäämuse põhjuseks siin ongi osaliselt kulakud, kes püüdsid kõrgendatud maksustusest igati kõrvale hiilida. Sageli peitsid nad vilja, vähendasid külvipinda või jät-

---

[1]"Saarte Hääl",6.jaan.1945,nr.2.
[2]"Saarte Hääl",13.jaan.1945,nr.5.

sid kohustused lihtsalt täitmata.

Mahajäämus jätkus ka 1945.aastal. Põhjuseks arvati olevat külanõukogude halb organiseerimistöö. Külanõukogusid oli kolm: Valjala, Kallemäe ja Sassi. 1946.aasta 26.oktoobri "Saarte Hääles" nõuab Valjala rahvas kohaliku täitevkomitee töö otsustavat parandamist. [3] Samas kirjutatakse, et "Valjala vald sörgib ikka veel sabas, hoiab rangelt viljavarumises viimast kohta maakonnas. Seal läheb kõik isevoolu teed."[1]

Oli ka tublisid talumehi, -naisi. Sügiskünnil paistsid silma Kallemäe talurid Aleksander Steinberg, Johannes Maripuu ja 70-aastane Tiina Säkk.[2]

21.septembril kirjutatakse, et esimesena lõpetas kartulivõtu Jenny Varvas Kalli külast. See oli 17. septembril.[4] Tubli oli ka sepp Oskar Sild Saklast, kes oskab parandada ükskõik milliseid põllutööriistu.

Kirjutatakse veel, et Sakla küla mehed võtsid nõuks vanast "Hollandi" veskist elektriturbiini ehitada. See vana tuulik kuulus L.Kuningale ja seisis. Sakla mehed Oskar Sild, Aleksander Vaga ja Herbert Maripuu otsustasid veski taastada. Selleks seadsid nad kohale isegi väiksematüübilise dünamo.[5]

See mõte ei saanud küll teoks, kuid seda ei unustatud. Eks samast mõttest oli pärit ka Valjala veski ümbertegemine elektrienergia andmiseks ümbruskonna elanikele 1947.aastal. Siit sai ka V.Kingissepa

---

[3] "Saarte Hääl", 26.okt.1946, nr.84.
[1] "Saarte Hääl", 26.okt.1946, nr.84.
[2] "Saarte Hääl", 11.sept.1946, nr.70.
[4] "Saarte Hääl", 21.sept.1946, nr.74.
[5] "Sealsamas"

nim.põllumajanduslik artell oma elektri juba siis, kui kogu Saaremaa, väljaarvatud linn, oli alles pimeduses.

14.septembril 1946 kirjutatakse "Saarte Hääles", et "nüüd on Valjalas viljavarumine hoogu läinud.Paljud talupojad ületavad oma müügikohustusi".Nii tasus Elisaveta Mägi Põllu külast oma müügikohustuse 190-%-lt, Robert Piipuu Kallist 134 %-lt, Ivan Laipaik Saklast 126 %-lt.Teraviljanormi ületajaid oli vallas palju.[1]

x x x

Põllumajanduse sotsialistlik ümberkorraldamine on üks sotsialismile ülemineku seaduspärasusi.Põllumajanduse sotsialistlikul ümberkorraldamisel juhindus Eestimaa Kommunistlik Partei Lenini kooperatsiooniplaanist,toetudes teistes liiduvabariikides kolhoosikorra ülesehitamise kogemustele ja arvestades põllumajanduse arengu ajaloolisi iseärasusi Eestis.

V.I.Lenin pidas töötava talurahva paljumiljoniliste hulkade kaasatõmbamist sotsialistlikku suurpõllupidamisse sotsialismi võidu vältimatuks tingimuseks. V.I.Lenin ütles, et kapitalism "püsib väikemajapidamisel ja tema purustamiseks on ainult üks abinõu - viia kogu maa majandus, sealhulgas ka põllumajandus, uuele tehnilisele baasile, kaasaegse suurtootmise tehnilisele baasile."[2]

Eesti NSV-s oli mitmesuguseid objektiivseid ja subjektiivseid tegureid, mis mõjutasid väike- ja kesktootmise üleminekut suurtootmisele. Kolhoosikorra loomine Eestis olenes eeskätt sellest, kui kiiresti sai

---

[1] "Saarte Hääl",14.sept.1946,nr.72.

[2] V.I.Lenin,Teosed,31.kd.,Tallinn 1955,lk.477.

talurahvas aru kolhoosidesse ühinemise vajalikkusest ja kasulikkusest. Sellepärast võtsid partei ja valitsus tarvitusele rea abinõusid, mis valmistasid ette pööret väikemaapidaja hingeelus ja harjumustes. See nõudis ka igakülgset materiaal-tehnilist ja poliitilist ettevalmistust.

Põllumajanduse massilise kolhoseerimise ettevalmistamise koostiselementideks on selliste abinõude elluviimine nagu põllumajandusliku kooperatsioonivõrgu laiendamine, töölisklassi ja töötava talurahva liidu tugevdamine, kulakluse piiramine ja tema isoleerimine.

1941.aastal loodi Eestis 25 masina-traktorijaama. Okupatsiooniaastail need laostati, kuid 1947.aastaks oli nende arv kasvanud uuesti 26-le.[1] Masinatraktorijaamad lõid põllumajanduse sotsialistlikuks ümberkujundamiseks vajaliku materiaal-tehnilise baasi ja nende tegevusel oli tohutu poliitiline tähtsus: nad muutsid väikemaapidaja arusaamasid ja veendumusi ning aitasid maatöötajaid kasvatada kollektiivsuse vaimus.[2]

1947.aastaks oli põllumajandusliku kooperatsiooni organiseerimine põhiliselt lõpule viidud. Põllumajanduslik kooperatsioon hõlmas üle 70 % Eesti NSV taludest.[3] Tööd juhtis 1945.aastal loodud Põllumajandusliku Ühistegevuse Peavalitsus, 1946.aastal aga Põllumajandusliku Ühistegevuse Keskliit.

---

[1] V.Matin,M.Bronštein, Eesti Põllumajanduse . . ., Tallinn 1959,lk.52.

[2] Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost, III osa,(juuli 1940-1958.aasta),Tallinn 1972,lk.252.

[3] "Eesti Bolševik" nr.8,1948,lk.40.

Kui esimestel sõjajärgsetel aastatel domineeris vabariigis turustuskooperatsioon, siis alates 1947. aastast laienesid kooperatsiooni tootmisalased vormid. See aitas talupoegadel omandada kollektiivse töö vilumust ja kasvatas neid kollektiivsuse vaimus.

Alates 1947.aastast võttis Eestimaa Kommunistlik (bolševike) Partei kursi põllumajanduse kollektiviseerimisele. 21.mail 1947 arutas ÜK(b)P Keskkomitee kolhooside rajamist Leedu, Läti ja Eesti Nsv-s.[1]

1947.aastal moodustasid Sakla külas Valjala vallas Saaremaal 10 kehvik- ja keskmiktalupoega initsiatiivgrupi, mis hakkas organiseerima põllumajanduslikku artelli.[2] 23.augustil 1947 võttis EK(b)P Keskkomitee vastu Saare maakonnakomitee ettepaneku rajada Sakla külas Viktor Kingissepa nimeline kolhoos.[3]

---

[1] Eesti NSV ajalugu, III kd.,1917.III - 50.a. alguseni, Tallinn 1971,lk.589.

[2] Lenini kooperatsiooniplaani elluviimise tulemustest Eesti NSV-s ja kolhoosi uue näidispõhikirja projektist,EKPKK esimese sekretäri sm.J.Käbini ettekanne Eesti NSV kolhoosnikute teisel kongressil, Eesti NSV kolhoosnike II kongress, Tallinn 1970,lk.16-17.

[3] Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost, III osa, (juuli 1940-1958.aasta),Tallinn 1972,lk.256.

II PTK. V.KINGISSEPA NIM.KOLHOOSI ASUTAMINE JA ESIMESED TÖÖAASTAD 1947-1950.

On teada, et saarlased tahtsid organiseerida artelli juba 1940.aastal. 28.aprillil 1947.aastal kutsus sm. Karotamm enda juurde Herman Kuninga,kes oli tollal EKP Saaremaakonna komitees organisatsioonilise osakonna juhataja. Vestlus kestis 30.aprillil kella 22.00-st kuni 1.maini kell 3.00. Sm.Karotamm rääkis, et Leedus ja Lätis juba organiseeritakse kolhoose.[1]

Kes algatas ühise töö mŏtte? Üks esimestest kolhoosi esimeestest,Julius Maripuu, praegune sama kolhoosi liige, meenutab nii: "Mŏtet kandsid endas paljud kaua, kuigi väljaütlemisega ei kiirustatud. Et see siiski teoks sai, pean ma ühe sündmuse teeneks". Nimelt oli 1947.aasta kevadel külastanud siitkandi talupoegi grupp vene rahvusest ajakirjanikke, nendega koos ka tolleaegne "Sovetskaja Estonia" korrespondent Hans Leberecht. Need mehed olid jutustanud vennasvabariikide kolhoosidest.Hans Leberecht oli küsinud,kas Sakla mehedki siin ei võiks kolhoosi organiseerida. Julius Maripuu isa oli seepeale vastanud, et eks iga uus viib elu edasi. Ka Juliuse vend Vladimer, uusmaasaaja, olnud isaga nŏus.

Neid, kes kolhoosi loomise mŏtet nüüd juba avalikult kaaluma hakkasid, kogunes veelgi. Asja organiseerijaks sai Herman Kuning. Kaasa tulid Aleksander Naak ja Meinhard Mŏik. Nemad käisidki ŏhtuti perest peresse,

---

[1] Herman Kuninga suulised mälestused.

agiteerisid, veensid. Oli neid, kes kolhoosist ei tahtnud esialgu kuuldagi. Enamik Sakla talupoegi aga olid nõus ühiselt tööle asuma ning südasuvel - augustikuus - peetigi vabariigi esimese ühismajandi asutamiskoosolek.[1]

Herman Kuning tundis Saaremaad ja küllap ta teadis, kuhu kolhoos teha. Uue-Lõvel Valjala vallas oli ENSV Teaduste Akadeemia katsepunkt. Selle kohta kirjutas "Saarte Hääl" 1946.aasta septembris: Katsejaam oli asutatud kulak Mihkelsi tallu, kes oma talu sojaaastail oli lasknud laostuda. Mihkels ise koos perekonnaga oli ekspropriieeritud 1941.aastal. Tegevus selles katsepunktis rajanes peamiselt teaduslikule uurimistööle. Tehti katseid teravilja, kartuli, maisi, hirsi, päevalille ja lutsherniga. Katsejaamal oli ka abimajand. Seal oli 16 lehma ja noorkari - eesti punasetõuline. Piimatoodang taheti tõsta 3000 kg-ni aastalehma kohta. Katsemajandi juhatajaks oli Pungas, agronoomiks Tarvis.[2] Seal töötasid veel sm-d Solovjov, Dolbikov ja Šults, kes hiljem said kolhoositöö aktivistideks.

Sellest majandist pidi saama kolhoosi südamik. Akadeemia loobus oma katsepunktist, mis oli oodatud sündmus, sest nüüd saadi mitusada hektarit maad, mis oli juba nagu kolhoosi oma.

16.augustil peeti Kallemäe koolimajas maha kolhoosi asutamise koosolek. Koosolekust võtsid osa järgmised seltsimehed:

Kirill Mihkli p. Maripuu

---

[1] J.Maripuu, 1947.aastal lumesulamise aegu, "Rahva Hääl", 1.mai 1972, nr.103.

[2] "Saarte Hääl", 6.september 1946, nr.32.

Aleksander Mardi p. Naak
Aleksander Mihkli p. Soom
Priidu Jaani p. Sepp
Aleksander Grasmini p. Šults
Aleksander Aleksandri p. Solovjov
Ivan Ignati p. Dolbikov
Nikolai Tihhani p. Kunakulov
Herman Mihaili p. Kuning
Robert Aleksandri p. Piipuu
Eesti NSV Ministrite Nõukogu aseesimees Allik,
EK(b) K/k põllumaj.osakonna juhataja Sokolov,
EK(b) K/k põllumaj.osakonna instruktor Algus ja
Saaremaa TSN T/K esindajad.

Päevakorras oli:

1. EK(b)P Saaremaa komitee sekretäri sm.Šiškini ettekanne Sakla küla talupoegade algatusest põllumajandusliku artelli loomiseks.

Sõnavõttude osas kirjeldas sm. Algus Põhja-Kaukaasia eesti kolhoosi "Koit" elu.

Otsustati: 1. Luua põllumajandusliku artelli organiseerimiseks algatusgrupp.

2. Paluda Valjala Valla TSN T/k astuda samme PÜK Saare Maakondliku Liidu Uue-Lõve abimajandi üleandmiseks loodavale artellile maa, hoonete, loomade ja muu inventariga.

3. Paluda Valjala Valla TSN T/K osutada abi Sakla lennuväe baasi maa üleandmiseks põllumajanduslikule artellile.[1]

Kolhoosi loomise initsiatiivgruppi kuulusid järgmised seltsimehed: Herman Kuning, Aleksander Naak, Juhan Soom, Vladimer Maripuu, Kirill Maripuu, Julius Maripuu ja Meinhard Mõik.

---

[1] Saaremaa Koduloomuuseumi materjalid.

Peainitsiaator, nagu eespool juba märgitud, oli Herman Kuning. 1943.aastal oli Herman astunud NLKP liikmeks. Herman Kuning organiseeris ka talgud Lõõne soos, millest kirjutab ka D.Vaarandi oma luuletuses. Herman Kuning on pärit Sakla külast. Pärast kolhoosside asutamist oli ta töökohaks Valjala. Oli ehitusmeheks, võitööstuse direktoriks, siis "Tuleviku" kolhoosi osakonnajuhatajaks. Praegu elab ta Tallinnas, on pensionär.[1]

Vladimer Maripuu jutustab oma elust nii: "Meid oli kolmteist last perekonnas. Olin kuueaastane, kui esimesed saapad sain. Mänguasju pole näinudki. Mis siin veel rääkida kooliskäimisest, haridusest. Kolhoosi alguspäevil olin lülivanemaks, siis saadeti kuueks kuuks traktoristide kursustele".[2] Traktoristi ametit on Vladimer Maripuu pidanud siiani. Tal on ilus kodu, kõik, mida vaja.

Aleksander Naak kirjutas esimesena kolhoosi astumise avalduse. See oli 12.augustil 1947.:"Tahan anda oma parima esimese põllumajandusliku artelli heaks".[3] Praegu on ta 73-aastane ja saab 59 rubla pensioni.

Julius Maripuu oli kolhoosi ehitamise hälli juures. Ta võttis osa Eesti NSV kolhoosnike I kongressist 1948.aastal. Seal võttis ta ka sõna. Ta rääkis, et kolhoosi astus 1947.aasta septembris 26 perekonda 38 tööjõulise inimesega. Kolhoos sai endale

---

[1] Kingissepa Põllumajandusvalitsuse väljaanne "Esimestena kolhoositeel", Tallinn 1972, lk.17-20.

[2] Vladimer Maripuu suulised mälestused.

[3] Saaremaa Koduloomuuseumi materjalid.

509 ha maad, millest oli üles haritud vaid 65 ha. Ainuüksi söötis põldu oli 90 ha, paarikümne hektari ümber mahajäetud uudismaad ja 40 ha kultuurheinamaad oli langenud loodusliku heinamaa tasemele. Seisis ees tohutu töö, millega tuldi siiski toime. Aasta jooksul hariti üles 90 ha sööti ja 130 ha uudismaad. Tehti ka hädavajalikke ehitustöid ning valmis isegi projekt võõrastemaja ehitamiseks kolhoosi. Hoolsa töö tõttu saadi esimesel aastal kõrged saagid ja varuti küllaldaselt sööta talveks. Suurendati loomade arvu.

Saavutused oleksid olnud veelgi paremad, kui poleks tehtud nii palju vigu organiseerimistöödel kogemuste puudumise tõttu.[1] Tollal oli Julius Maripuu brigadir, 1949-1953.aastani - juhatuse esimees. Praegu on ta aga samas kolhoosis tellisetööstuse juhataja.

Üks initsiatiivgrupi liikmetest - Juhan Soom - sündis 1893.aastal Saklas. I Maailmasõja ajal teenis ta kolm ja pool aastat tsaari-sõjaväes. 1918.aastal kuulis Smolnõis Lenini kõnet. 1919.aastal võttis kodukandis osa Saaremaa ülestõusust. Kodanliku diktatuuri perioodil ei olnud tal elu kerge. Omas 20 ha maad. Pere oli suur - 11 last. Oli ka aeg, kus kuus poega korraga olid sõjaväljal.

1947.aastal valiti Juhan Soom revisjonikomisjoni esimeheks. Sama aasta novembris külastas Juhan Soom Eesti NSV talupoegade delegatsiooni liikmena Abhaasia eesti kolhoosi "Salme".

J.Soom oli ka kõrgete saakide lülivanem kolhoosis. Hea töö eest sai ta Eesti NSV 8.aastapäeva puhul Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirja.

---

[1] Kingissepa Põllumajandusvalitsuse väljaanne "Esimestena kolhoositeel", Tallinn 1972, lk.29-30.

Hiljem töötas ta kolhoosi linnufarmis, siis aednikuna. Praegu on ta 80-aastane ja saab 50 rbl. pensioni.[1]

x x x

23.augustil 1947 kinnitas EK(b)P Keskkomitee büroo sõjajärgse Eesti esimese kolhoosi initsiatiivgrupi nimekirja.

6. septembril toimus Sakla külas Vaku peres koosolek, millest võttis osa 17 talupoega koos perekonnaliikmetega.

Päevakorras oli: 1.Kolhoosi põhikirja vastuvõtmine.

2. Kolhoosi juhatuse valimine.

3. Volinike valimine artelli põhikirja registreerimiseks.

Kingissepa Rajooni Riiklikus Arhiivis leiame ajaloolise dokumendi, mille järgi saame teada, et juhatuse esimeheks valiti Herman Kuning ja juhatuse liikmeteks Nadežda Kuning, Al-der Solovjov, Vladimer Maripuu ja Al-der Naak.[2]

Uue juhatuse esimene koosolek oli 12.septembril. Päevakorras oli loomade ja inventari ülevõtmise küsimus põhikirja alusel ning loomasööda ühistamine.[3]

Teine juhatuse koosolek toimus nädal aega hiljem, 18.septembril. Päevakorras oli artelli astujate avalduste läbivaatamine, raamatupidaja ametisse kinnitamine, ühistamise komisjoni töötulemuste kinnitamine ja

---

[1] Juhan Soomi suulised mälestused.

[2] Saaremaa Koduloomuuseumi materjalid.

[3] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.67,l.8.

tööde planeerimine sügiseks.[1]

Arhiivis on säilinud ka andmed ENSV Teaduste Akadeemia Uue-Lõve katsepunkti kohta.Katsepunktil oli 126 ha maad, töölisi oli 10. 15.septembril 1947. aastal läksid need töölised üle Saaremaa V.Kingissepa nim.põllumajandusliku artelli käsutusse.[2]

Samas on esimesed vara ühistamise aktid 11.septembrist, mis näitasid, et esimesteks kolhoosnikeks olid Johannes Maripuu, Kirill Maripuu, Al-der Šults, Marie Lepp, Juhan Sild, Aleksander Põldemaa, Emmi Laipaik jt.[3]

1947.aasta 16.septembriks oli artelli astunud 13 majapidamist. Kirill Maripuu tegi 6.septembri koosolekul ettepaneku nimetada esimene kolhoos kuulsa saarlase Viktor Kingissepa nimeliseks. Ettepanek võeti vastu ja kolhoos kannab tänaseni Saaremaalt sirgunud revolutsionääri nime.

1948.aasta detsembris tegi Eestimaa Kommunistliku Partei V kongress esimesi kokkuvõtteid Eesti küla sotsialistlikust ümberkujundamisest, üldistades parteilise juhtimise kogemusi kolhoosiliikumise alal, lahkas puudusi kolhooside ülesehitamises ja määras kindlaks uued ülesanded Eesti põllumajanduse ümberkujundamisel.

1948.aasta novembris toimunud Eesti NSV kolhoosnike I kongress tegi samuti kokkuvõtteid esimeste kolhooside saavutustest. Selleks ajaks oli vabariigis juba 341 kolhoosi.

V.Kingissepa nim.kolhoosi esimeste tööaastate kohta ei ole säilinud arhiividokumente. Mälestuste

---

[1] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.58,l.12.

[2] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.58,l.19.

[3] Sealsamas, l.20.

järgi on teada, et 1947-1948.aastal juhtis kolhoosi juhatuse tööd Herman Kuning. Juhatuse liikmeteks olid veel Juhan Maripuu, Oskar Ots, Kirill Maripuu ja Julius Maripuu. Revisjonikomisjoni esimeheks oli Juhan Soom. Farmijuhatajana töötas Jenny Lillo. 1949.aastal oli mõnda aega juhatuse esimeheks Voldemar Reimal (Sakla küla talupoeg). 1949.-1953.oli kolhoosi esimeheks Julius Maripuu.

Kolhoosil oli algul 3 siga ja 20 lehma. Esimesel aastal maksti töötasuna 5 kg teravilja, 4 kg kartuleid ja 6 rbl. raha normipäeva kohta.

1949.aasta märtsis toimus Kuressaares põllumajandusala töötajate teaduslik-tehniline konverents. Sellest võtsid osa ka V.Kingissepa nim.kolhoosi eesrindlased. Kõrgete saakide lüli vanem Juhan Soom esitas seal üleskutse kõigile kolhoosidele. Kohustused olid neil suured. Näitena võiks tuua järgmist: 1. Saada hektarisaagiks 30 ts teravilja, 400 ts kartulit ja 500 ts juurvilja. 2. Lüpsta vähemalt kolmelt lehmalt aastas 3500 kg piima.[1]

Sellest, kuidas Juhan Soom nende kõrgete saakide eest võitles, kirjutas ajaleht "Saarte Hääl" oma 1949.aasta 5.aprilli numbris.[2] See oli ennastsalgav ja pingeline töö. Oraste olukorda jälgiti kogu talv. Lohukohtadelt juhiti vesi vesivagude kaudu ära. Plaanid suviseks perioodiks olid head - väetamine, kunstlik tolmutamine, ristkülv, hooldamistööd - kõik oli täpselt ja konkreetselt ära näidatud. Suured saagid aga jäid tulemata, sest ei jätkunud tööjõudu, ei jätkunud väetisi. Kuigi entusiasm oli suur, jäi puudu agrotehnilistest teadmistest ja kogemustest.

---

[1] "Saarte Hääl", 15.märts 1949, nr.32.

[2] "Saarte Hääl", 5.aprill 1949, nr. 41.

Alates aastast 1950 on säilinud V.Kingissepa nim.kolhoosi aastaaruanded ja üldkoosolekute protokollid. Aasta jooksul peeti umbes 15 üldkoosolekut. Igal koosolekul arutati paljusid küsimusi, igapäevase töö jooksvaid probleeme. Näiteks arutati, palju maksta lambakarjasele töötasu, kuidas ja kus müüa kapsaid, kui palju anda heinapreemiat jne. Kokku arutati sel aastal 176 küsimust.

Kolhoosnikud olid igal alal entusiastid. Kohe pärast raadioteadet riigilaenu väljakuulutamise kohta koguneti kontorisse. Esimeseks laenutellijaks oli esimees Voldemar Reimal, järgnesid hobusefarmijuhataja kommunist A.Solovjov, brigadir J.Maripuu jt.Tunni aja jooksul olid kõik kolhoosnikud tellinud riigilaenu.[3]

1950.aastal oli kolhoosil liikmeid 140, maad 1075 ha. Töös oli kahe esimese ühistöö aastate jooksul olnud edu. Riiklikud müügikohustused piima,liha, heina ja teravilja osas täideti 100%-lt. Selleks aitas osaliselt kaasa ka loomade arvu suurenemine järgmiselt:

Tabel 2

V.Kingissepa nim.kolhoosi loomade arv 1948-1950.aastal.[1]

	1948	1949	1950
Lehmad	36	51	77
Sead	30	59	56
Kanad	-	-	88
Lambad	-	15	22

[3] "Saarte Hääl", 10.mai 1948, nr.56.

[1] KRRA,f.293,nim.1,s.-ü.64,l.6-9.

Kui 1948.aastal oIi 11 ahtrat lehma, siis 1949. aastal ei esine lehmade ahtrust üldse. Üldiselt oli kari keskmise toitumusega. 1948.aastal lüpsti ühelt lehmalt piima 1500 kg,[2] 1949.aastal 2000 kg. Kolhoosis oli hea söödabaas. Juba esimesel ühistöö aastal haris kolhoos üle 100 ha uudismaad. Pealisväetise andmise teel karja- ja heinamaadele tõusis viimaste toodang tunduvalt. Valmistati 60 tonni silo. 1950.aastaks võeti plaani 25 ha kultuurheinavälja rajamine, silokoguse suurendamine 80 tonnini.[3] Palju aitas kaasa hea hoolitsus loomade eest. Loomi söödeti täpsetel kellaaegadel, lüpsti 3 korda päevas, vähenes karjatalitajate voolavus.

1949.aasta aprillis võeti vastu NSVL Ministrite Nõukogu ja ÜK(b)P Keskkomitee "Kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaan (1949-1951). Plaani otsuste täitmiseks koondas ka V.Kingissepa nim.kolhoos oma jõu.

Muret tekitas siiani loomakasvatuse kaadri puudumine. Ei olnud mitte ühtegi spetsialisti, ei olnud ka väljaõpetatud raamatupidajat. Esimees oli alghariduse ga. Vastavalt eelnevalt mainitud plaani otsustele, suunati 1949.aastal kursustele viis inimest kokku 11 kuuks, palgati tööle agronoom, raamatupidaja ja autojuht. Lammaste ja sigade arvu suurendati, söödabaasi tugevdati, loomakasvatuse produktiivsus tõusis. Loomakasvatushooneid ehitati kolhoositöö esimestel aastatel järgmiselt: hobusetall, noorloomade laut, põhuküün, ait, kanala.[1]

---

[2] "Saarte Hääl", 26.apr.1949, nr.50.

[3] Sealsamas.

[1] KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.67,l.22.

Plaanis olnud tõuaretustöö ja zootehnilise ning veterinaarse teenindamise parandamise osas aga ei suudetud midagi märkimisväärset ära teha, sest puudusid spetsialistid.

Samuti oli tagasiminek töö tasustamise osas. Kui 1948.aastal maksti normipäeva kohta 6 rbl.raha, siis 1949.aastal vähenes see 3 rbl-le ja 1951.aastal maksti ainult 1 rbl.[1]

Loomakasvatuse hoogtöökuu puhul 1949.aasta juulis astuti sotsialistlikku võistlusse "1.Mai" kolhoosiga Kuressaare k/n-s.

x x x

1949.aastal muutus kolhoosiliikumine massiliseks. Selle aasta jooksul ühines põllumajanduslikesse artellidesse ligi 80 % eesti talupoegadest. 1951. aasta alguseks oli kolhoosidesse ühinenud üle 93 % eesti talupoegadest. Aastatel 1949-1950 arenes kolhoosiliikumine peamiselt laiuti, kolhooside arv kasvas kiiremas tempos kui nende organisatsioonilis-majanduslik kindlustumine. Alates 1950.aastast hakati kääbuskolhoose ühendama. Selle tulemusena vähenes kolhooside arv, kuid toimus nende tugevnemine.

Praegune V.Kingissepa nim.kolhoos koosneb 13 väikekolhoosist, mis temaga aastate jooksul ühinesid.[2]

Üldiselt olid need kolhoosid kõik majanduslike näitajate poolest sarnased. Raskusi oli palju, oli ka mõningaid saavutusi, kuid ainsaks õigeks sammuks valitsuse poolt nende majandite osas oli nende ühendamine V.Kingissepa nim.kolhoosiga.

---

[1] KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.67,l.20.

[2] Vaata lisa nr.2.

Näitena toon ära ühe kolhoosi kohta arhiiviandmed ja mälestused. See on Jursi kolhoos. Tekkis ta 1949.aastal 29.aprillil. Juhatuse esimeheks valiti taluperemees Raamat, Kustu. Esimees oli ka ise raamatupidaja ja nädal aega isegi lehmalüpsja. Rahvast tuli alguses tööle paluda. Igaüks töötas oma hobusega oma põllul ja niitis oma heinamaad. Sügiseks sai aga kõik tööd siiski tehtud. Normipäeva eest maksti 4 kg vilja. Kevadel tuli viljaseeme teraviljasalvest laenata. Kartuliseeme laenati külameestelt. Esimehe palk oli 1 normipäev päevas.

Kolhoosis oli algul 24 lehma, sigu polnud. Sügisel osteti turult kaks põrsast, sest oli vaja tasuda lihanorm. Iga pere andis kolhoosile ühe kana. Laenuks võeti ka 14 lammast. Kolhoosi kontorihooneks oli vana Jursi mõis. Raske oli.[1]

Farmijuhataja Roosi Põlluääre meenutuste järgi olid loomad pärast ühistamist veel kaua oma endistes lautades. Igaüks ise lüpsis oma endise lehma ja tõi piima kolhoosi. Farmijuhataja viis piima koorejaama.

Peresid oli 1949.aastal Jursi kolhoosis 29. Inimesi 83. Organisatsiooniline töö oli puudulik. Koosolekuid oli palju, kuid seal arutati pisiküsimusi.

Alljärgnevalt toon mõned andmed taimekasvatuse ja loomakasvatuse kohta, mis näitavad plaanide täitmist Jursi kolhoosis 1949.aastal.

---

[1] Koel.V.,V.Kingissepa nim.kolhoosi "Laualeht" nr.2, 1971.

TABEL 3

Väetiste andmine põllule (t)
1949.a.[1]

Väetis	Plaan	Täitmine
Orgaaniline v.	828	437
Kaaliväetis	3	-
Superfosfaat	6	-
Lämmastikv.	2	-

Näeme, et väetisi põllud peaaegu ei saanudki.

TABEL 4

Taimekasvatuse hektarisaagid
(ts) 1949.a.[2]

Kultuur	Plaan	Täitmine
Teravili	13	12
Kartul	152	79

TABEL 5

Loomakasvatuse arendamine
1949.[3]

Loomad	Plaan	Täitmine
Hobused	-	48
Veised	30	24
Sead	9	-
Lambad	30	-
Kanad	50	-

1 KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.5,l.15.
2 Sealsamas, l.3.
3 KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.5,l.4.

Tabelitest nr. 4 ja 5 näeme, et plaane ei täidetud ei taimekasvatuses ega ka loomakasvatuses, kuigi plaanid ise olid küllaltki väikesed. Piima välja lüpsi plaaniks ühe lehma kohta oli 1600 kg, kuid lüpsti ainult 1031 kg.[1] Selle tõttu oli ka töötasu väiksem planeeritust.

TABEL 6

Töötasu ühele normipäevale
1949.a.[2]

	Plaan	Täitmine
Teravili	3 kg	4,42 kg
Kartul	5 "	1,34 "
Hein	2 "	-
Raha	1,48 rbl.	-.85 rbl.

1950.aasta lõpuks oli kollektiviseerimine põhiliselt lõpule viidud. 1952.aasta keskpaiku aga oli kolhoosidesse koondunud peaaegu kogu vabariigi töötav talurahvas. See tähendas seda, et vabariigis on võidule pääsenud kolhoosikord.

---

[1] KRRA, f. 293, nim. 1, s.-ü. 5, l. 1.

[3] Sealsamas, l. 10.

III PTK. KOLHOOSI ORGANISATSIOONILIS-MAJANDUSLIK KINDLUSTUMINE AASTATEL 1951-1958.

11.-14.aprillini 1951 toimunud Eestimaa KP VI kongress kohustas partei- ja nõukogude organeid intensiivistama tööd vabariigi kolhooside organisatsioonilise ja majandusliku tugevdamise alal. Põllumajanduse kollektiviseerimine oli põhiliselt lõpule viidud. Nüüd tuli kolhoose organisatsiooniliselt ja majanduslikult tugevdada. Oli tarvis kiiresti ehitada uusi, ajanõuetele vastavaid tootmishooneid ja rekonstrueerida vanu, hankida masinaid, tõsta põllukultuuride saagikust, laiendada külvipinda, suurendada kolhooside loomakasvatuse produktiivsust, valmistada ette kvalifitseeritud kaadrit.

EKP Keskkomitee, partei rajoonikomiteed, algorganisatsioonid ja nõukogud tegelesid pidevalt põllumajanduse küsimustega, kuid kolhooside põllumajanduse üldine tase oli sel perioodil endiselt madal. Ei jõutud isegi sõjaeelsete näitajateni. Põhjused peitusid ühelt poolt selles, et peatähelepanu pöörati rasketööstuse arendamisele ja riiklikud investeeringud põllumajandusse olid noil aastail väikesed. Majandite tehniline varustatus oli ebarahuldav. Sellele lisandus laialipillatud talude süsteem. Ei jätkunud ka heina- ja karjamaid. Põlde väetati halvasti, sest väetisi oli vähe. Söödabaasi korrastamatuse tõttu jäi maha loomakasvatus.

Põllumajanduse arengut takistasid muidugi ka vead juhtimises, planeerimises, materiaalse huvi põhimõtte rikkumine, põllumajanduse spetsialistide ja juhtiva kaadri nappus, tööjõupuudus paljudes kol-

hoosides ja põllumajandussaaduste madalad riiklikud kokkuostuhinnad.

Kõigi nende puuduste likvideerimiseks korraldas NLKP ja Nõukogude valitsus korduvalt nõupidamisi.

Sotsialistliku põllumajanduse paremaks juhtimiseks viidi vabariigis läbi partei- ja riigiaparaadi reorganiseerimine. Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi 1950.aasta 26.septembri seadlusega "Maarajoonide moodustamisest Eesti NSV-s"[1] likvideeriti jaotus maakondadeks ja valdadeks ning viidi sisse ühtne rajooniline jaotus. 13 maakonna asemele Eestis moodustati 39 rajooni. Saaremaale jäi kaks rajooni - Kingissepa ja Orissaare. V.Kingissepa nim.kolhoos kuulus Orissaare rajooni. Loodi parteirajoonikomiteed ja rajooni täitevkomiteed. See parandas põllumajanduse juhtimist.

1. jaanuaril 1951 loodud masinatraktorijaamade poliitosakonnad etendasid suurt osa noorte kolhoosi-de organisatsioonilisel, majanduslikul ja poliitilisel tugevdamisel.

Juhtimisse tõi muudatusi 1953.aasta septembripleenum ja EKP VIII kongress. Tähtsamad otsused põllumajanduse mahajäämuse likvideerimiseks olid järgmised[2] :

1. Riiklikud müügikohustused loomakasvatussaaduste alal määrata majandi hektarite alusel.
2. Tõsta loomakasvatussaaduste varumis- ja kokkuostu hindu.

---

[1] "Rahva Hääl", 1.okt.1950, nr.234.

[2] NLKP kongresside, konverentside ja keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused, III osa, Tallinn 1956-1957, lk.607-639.

3. Muuta kolhoosnike töö tasustamise korda, anda osa rahast välja avansina.
4. Alandada kohustuslikke müüginorme loomakasvatussaaduste alal.
5. Põhjalikult parandada kaadri valikut, paigutust ja kasvatamist jne.

NLKP Keskkomitee septembripleenumi materjale arutas ka V.Kingissepa nimeline kolhoos oma üldkoosolekul ja võttis vastu omapoolsed otsused.

Septembripleenumi, hilisemate keskkomitee pleenumite ja NLKP XX kongressi otsuseid hakati ellu rakendama, et teha lõpp sotsialistlike majandamise printsiipide rikkumisele. Eriti suurt tähelepanu hakati pöörama juhtimise ja kaadri küsimustele.

Arhiiviandmed V.Kingissepa nim.kolhoosi kaadri kohta näitavad, et administratiiv-teenindav personal ja spetsialistid olid erihariduseta. 1952.aastal oli juhtiva kaadri suurus kolhoosis 10 inimest, kusjuures keskeri- ega kõrgema haridusega ei olnud ühtegi inimest. Järgnevatel aastatel olukord eriti ei muutunud, kuigi mõned spetsialistid võtsid osa lühiajalistest kursustest. 1952.aastal läks kaadri ettevalmistamise kuludeks 883 rbl., 1953.aastal 3445 rbl.[3]

Kaader V.Kingissepa nim.kolhoosis oli personaalselt järgmine:

---

[3]KRRA, f.293,nim.1,s.-ü. 52,l.3.

1951.aastal: juhatuse esimees Julius Maripuu,
raamatupidaja Jenny Tomson,
juhatuse liikmed: August Maripuu,
Hendrik Kaert,
Voldemar Reimal,
August Tambur,
Oskar Mägi,
Jüri Kalju,
Oskar Ots.

1952.aastal sai agronoomiks August Maripuu, zootehnikuks Erna Valter.

1953.-1956.aastal oli esimeheks Juhan Kaal, juhatuse liikmete koosseis muutus vähe (tulid juurde Ivan Dolbikov, Endla Sannik).

1956.aastal sai agronoomiks Hilja Sepp, kes oli ainuke kesk-eriharidusega töötaja kolhoosis. Juhatuse liikmeteks valiti veel Albert Laus, Julius Mook ja Jenny Lillo.

1957.aastal valiti kolhoosi juhatuse esimeheks Albert Ligi.

Lähtudes NLKP Keskkomitee septembripleenumi ja EKP VIII kongressi poolt seatud ülesannetest, hakkas parteiorganisatsioon põllumajandust paremini juhtima. 1953.aastal olid parteiorganisatsioonid olemas viiendikus vabariigi kolhoosidest ja needki olid enamikus väikesearvulised, 3-4-liikmelised. Üldse oli kolhoosides ainult 1230 kommunisti, see oli vähem kui 6 % EKP koosseisust.[1] Aastail 1954-1955 suurenes kolhoside partei-algorganisatsioonide arv 1,7-kordseks.

---

[1] Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost, III osa (juuli 1940-1958.aasta), Tallinn 1972, lk.351.

1.jaanuariks 1959. oli aga vabariigi kolhoosides ja sovhoosides juba üle 6000 kommunisti.[1]

Kolhooside organisatsiooniline ja majanduslik kindlustumine kujutab endast poliitiliste, majanduslike, organisatsiooniliste ja õiguslike abinõude süsteemi.[2]

Poliitilise iseloomuga abinõude hulka kuuluvad kolhoosnikute kasvatamine kommunismi vaimus ja kolhoosidemokraatia laiendamine. Seda funktsiooni kohapeal täidabki parteialgorganisatsioon.

Nagu aga kogu vabariigis, nii oli ka V.Kingissepa nim.kolhoosi parteialgorganisatsioon esialgu ainult 3-liikmeline. Esimesed kommunistid kolhoosi loomise päevadest peale olid siin Aleksander Šults ja Ivan Dolbikov. 1947.aastal enne kolhoosi loomist olid nad ENSV Teaduste Akadeemia katsepunkti töölised, siis said nendest kolhoosi organiseerijad. Nad on pidanud siiani mitut ametit. Oldi seatalitajaks, lehmalüpsjaks, tallimeheks, ehitus- ja põllutööliseks. Šults oli mõned aastad isegi naaberkolhoosi "Kungla" esimeheks. Praegu on nad kolhoosis ehitustöölised.

Parteialgorganisatsioon moodustati kolhoosis 1948.aastal märtsikuus. Esimesed kommunistid olidki Aleksander Šults, Ivan Dolbikov ja Aleksander Solovjov. Koosolekutel kuulati ära kommunistide informatsioone pidevate ja jooksvate ülesannete täitmisest. Tugevdati parteilist kontrolli kolhoosi tootmistöö lõikude ja juhatuse töö üle. Agitaatorite kaudu viidi läbi poliitmassilist tööd.

---

[1] Ülevaade Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloost, III osa,(juuli 1940-1958.aasta), Tallinn 1972, lk.352.

[2] Nõukogude Eesti majandus 1940-1960,Tallinn 1960, lk.461.

Eriti palju arutati küsimusi seoses töödistsipliini rikkumisega noil aastail. Kuna aga algorganisatsioon oli väikesearvuline, siis töötulemused poliitilise kasvatustöö osas jäid puudulikuks.

1953.aastal toimus aastas näiteks 11 koosolekut. Nendest seitsmel korral arutati ainult kõrgemalseisvate organite määrusi ja otsuseid. Ridade kasvu ei olnud. Arvel oli ikka 3 kommunisti.[1]

1954.aasta veebruarikuus arutas kolhoosi parteialgorganisatsioon 1953.aasta septembripleenumi otsuseid. Tähtsaks küsimuseks oli seekord kaadri valik ja paigutus. Toodi esile varguse ja lohakuse faktid kolhoosis, mis näitab, et valvsust oli vähe ja kaader kolhoosis oli nõrk. Parteialgorganisatsioon soovitas välja vahetada juhatuse, kõrvaldada sealt vaenulikud ja ebasobivad inimesed. Kommunistid soovitasid juhatusse valida järgmised seltsimehed: Hilda Hoogand, Olli Reinem, Oskar Ots, Wilhelmiine Siiner, Jüri Kalju, Leida Varvas, Ivan Dolbikov, Hindrek Kaert, Robert Põldema, Arno Kolk, Armilde Pärtel ja Aleksander Maripuu.[2] Seda ka tehti.

1954.aastal võeti arvele uus NLKP liige - Aleksei Leier, Valjala med.punkti juhataja. Sm. Leier töötab praegu kolhoosi territooriumil asuva Kallemäe velskripunkti juhatajana, on oma töös väga tubli.

1956.aastal oli arvel ikka veel 3 kommunisti. Olukord ei ole paranenud. Aastast aastasse korduvad samad vead ja võetakse vastu samad otsused. Viimased jäävad aga ainult paberile.[3]

---

[1] EPKA, f.2070, nim.3, s.-ü.1, l.4.

[2] EPKA, f.2070, nim.4, s.-ü.1, l.13-14.

[3] EPKA, f.2070, nim.6, s.-ü.1, l.5, 21.

1957.aastal oli kolhoosi majanduselus tõus. Elavnes ka parteiorganisatsiooni töö. Korrastati näitlik agitatsioon, loengute arv suurenes, sotsialistlik võistlus naaberkolhoosiga "Hommik" elavnes, poliitringi töö oli sisukas.[1]

1958.aastal tuli juurde kolm NLKP liikmekandidaati - kolhoosi esimees Albert Ligi, zootehnik Albert Laus ja kooli vanempioneerijuht Maret Ulm. See oli suureks saavutuseks, kuna 10 aasta jooksul ei kasvanud read peaaegu üldse.[2]

1958.a. detsembrikuus võeti parteikoosolekul vastu rida häid otsuseid, nagu parandada poliitkasvatustööd massides, viia regulaarselt loenguid läbi brigaadides, parandada tööd noortega ja parteitu aktiiviga jne.[3]

Eelpooltoodust on näha, et kui algul, s.t.1947--1956.aastatel arutati vähe kolhoosi elusse puutuvaid küsimusi, siis 1957-1958.võeti kolhoosi igapäevane töö täielikult partei vaatevälja alla. Asja hoogustas muidugi see, et 1957.aastast alates suurenes ridade arv kolhoosi juhtivate töötajate arvel. Eelmiste aastate kolme kommunisti töö oli aga mitteküllaldane ja nad ei suutnud eriti midagi ära teha kolhoosi olukorra parandamiseks ei organisatsiooniliselt ega ka majanduslikult, mis niigi elas üle kriisiaastaid.

x x x

---

[1] EKPA, f.2070,nim.7,s.-ü.1,l.14.-17.

[2] EKPA, f. 2070, nim.8,s.-ü.1,l.10.

[3] Sealsamas, l.41.

V. Kingissepa nim.kolhoosi tootmise aluseks oli tõu- ja piimakarja kasvatamine. Esmajärjekorras oli vaja hoolitseda vajaliku koguse söötade olemasolu eest. Kolhoosis tegeles söötade varumisega viis põllundus- ja üks köögiviljakasvatusbrigaad. Aastatel 1951-1958 kasvatati kolhoosis teravilja, kartulit, köögivilja, söödajuurvilja, silokultuure, hernest ja kultuurheina.

Eelpoolmainitud aastate lõikes on külvipind ja saagid kolhoosi aastaaruannete põhjal olnud järgmised:

TABEL 7

Külvipind 1951-1957.(ha).[1]

	1951	1952	1954	1955	1956	1957
Teravili	385	396	391	361	245	225
Kartul	51	50	71	55	35	38
Söödajuurvili	10	15	18	8	12	10
Silokultuurid	18	20	27	9	25	20
Köögivili	2	3	6	10	4	2
Mais	-	-	-	16	5	4

[1] KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.66,67,68,69,70,71,l.3.

TABEL 8

Taimekasvatuse hektarisaagid (ts)
1952-1958.[1]

	1952		1953		1954		1955		1956		1957		1958	
	Plaan	Saadi	Pl.	S.	Pl.	S.	Pl.	S.	Pl.	S.	Pl.	S.	Pl.	S.
Teravili	16	7	16	4	16	6	-	6	9	6	9	8	9	12
Kartul	170	94	168	66	145	54	105	26	90	61	90	83	100	101
Sööda-juurv.	300	108	-	136	200	-	180	83	200	91	-	77	250	126
Silo-kult.	200	118	190	123	190	152	190	200	150	62	-	78	250	182
Köögi-vili	350	102	-	59	163	112	-	13	-	-	-	-	-	-
Kultuur-hein	-	-	-	-	-	-	hävis	-	-	-	-	-	-	-
Mais	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabelist nr. 7 nähtub, et külvipind kogu aeg vähenes. Saakide osas oli aga olukord hoopis halb. Plaanid olid väikesed, kuid saagid veelgi väiksemad. 1953.aastal saadi hektarilt teravilja ainult 4 ts., 1955.aastal saadi kartulit 26 ts. hektarilt. Need on kohutavalt väikesed arvud. Võrdluseks toon 1955.aasta andmed vabariigi kohta. Need on teravilja osas 6,1 ts ja kartuli osas 66 ts hektarilt.[2] Näeme, et kogu vabariigi keskmine oli samuti väike, kuid V.Kingissepa nim.kolhoos jäi sellestki kaugele maha.

Mis oli selle põhjuseks? Aastaaruannetes on märgitud, et mitmeid hektareid hävis põua tõttu ja kanti maha, samuti kannatas osa põlde liigniiskuse all, kultuu-

[1] KRRA, f. 293,nim.1,s.-ü.66-71,l.3.

[2] ENSV SKV, Eesti N SV rahvamajandus 1971.aastal, statistiline aastaraamat, Tallinn 1972, lk.170.

rid jäid vee alla. Olid ka puudused juhtimises, halb tööde organiseerimine, kolhoosnike ükskõiksus ja lohakus. Puudus oli tööjõust, kuna noored läksid linna. Töötasu oli väike, puudus materiaalne stimuleerimine.

Juhatuse ja üldkoosolekute protokollidest selgub, et olukorra parandamiseks söötade varumise alal hakati ära kuulama brigadiride, farmijuhataja ja zootehniku aruandeid. Juhatuse ja revisjoni töö sel perioodil oli nõrk. 1954.aastal olid saagid eriti halvad. Seemet kevadkülviks ei jätkunud, ettenähtud jõusööta ei ostetud ära lohakuse tõttu. Karja toodangu tõstmiseks ei kasutatud ära kõiki kohapealseid võimalusi (haljaskonveier jne.). Mineraalväetis jäi kohale toomata hooletuse tõttu. Vilja koristamisel olid kaod suured. 33 ha teravilja ja 3,5 ha kartulit jäi hoopis koristamata. Masindamata jäi aga 22 ha saak. Siloplaan täideti ainult 30 %-lt. 30 ha heina jäi 1956.aastal loogu. Looduslikku heina koguti plaanist vähem 348 ts.[1]

Asja parandamiseks võeti igal aastal vastu rida häid otsuseid, kuid need jäid täitmata. Puudus otsuste täitmise kontroll.

Olukord hakkas paranema alles 1957.aastal. Kolhoosis koostati sisekorra eeskirjad. Hakati rangelt karistama looderdajaid ja töödistsipliini rikkujaid. Külvipinna suurendamiseks hakati rajama uudismaid. Hakati põldudelt kive koristama, süvendama soomaadel peakraave. Otsustati koguda rohkem koresööta, nõuda MTJ-lt lepingute õigeaegset ja 100 %-st täitmist, töö de paremat kvaliteeti. 1955.aastal hakati koostama Sakla soo kuivendamise projekti. Astuti sotsialistlikku võistlusse Valjala kolhoosiga.

---

[1] KRRA, f.392,nim.1,s.-ü.69,l.4.

1956.aasta jaanuaris arutati kolhoosis NLKP XX kongressi direktiive rahvamajanduse kuuenda viie aasta plaani osas aastateks 1956-1960. Kolhoosirahvas tundis heameelt veel planeerimise süsteemi muutmisest, põllumajandusmaksu alandamisest ja hiljem selle kaotamisest, määrusest avansseerimise ja lisatasu maksmise kohta jne.

Kõik need määrused ja otsused parandasid töö organiseerimist kolhoosis ja tugevdasid kolhoosisisest demokraatiat.

1957.aasta juhatuse esimehe aruandest üldkoosolekul nähtub, et eelmise aasta töös on olnud ka mõningaid saavutusi. Juhatus töötas paremini ja tema töö tunnistati rahuldavaks.[1]

1957.aasta 17.veebruaril valiti kolhoosi esimeheks Albert Ligi, kes oli üks kolmekümnetuhandelaste. Sellest ajast algas tõus. Ligi organiseeris juhatuse töö täielikult ümber.

1957.aastal seoses SSOR pidustustega ja kolhoosi 10.aastapäevaga premeeris juhatus mitukümmet tublit kolhoosnikku. Kokku anti premeerimiseks 1600 rbl.

1957.-1958.aastal võeti kolhoosis vastu veel rida häid otsuseid söötade varumise parandamiseks. Otsustati näiteks laiendada mitmeaastase põldheina külvipinda 123 ha võrra, viia sisse lisatasud saakide plaani täitmisel.[2] Tulemusi oli näha juba 1957.aasta juunis. Külviplaan täideti ja ületati 18 ha võrra. Loomakasvatussaaduste toodang tõusis. Juhatuse poolaasta töö tunnistati heaks.[3]

---

[1] KRRA, f. 293, nim.1,s.-ü.69,l.18.

[2] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.22,l.5.

[3] Sealsamas, l.6.

Söötade varumisest olenes loomakasvatuse toodang. Ajavahemikul 1950-1958 oli loomade arv Eestis mõningal määral muutunud. Kiiresti arenes seakasvatus ja lehmade osatähtsus veiste üldarvus suurenes. Suurenes ka piimatoodang. 1953.aastal oli aastalehma keskmine toodang vabariigis 1754 kg.,1957.aastaks oli see kasvanud 2639 kg-ni.[1] V.Kingissepa nim. kolhoosis oli see vastavalt 1500 kg ja 2760 kg.[2] Näeme, et 1957.aastal ei jäänud kolhoos enam vabariigi keskmisest näitajast maha.

Aruannetest selgub, et kõige raskem aasta loomakasvatuses on olnud 1953.aasta. Kokku hukkus ja kadus sel aastal talitajate lohakuse tagajärjel 53 looma ja lindu.[3] Farmi töö oli kõige halvemini organiseeritud ja mehhaniseeritud töölõik kolhoosis. Loomade pidamistingimused olid väga viletsad, lautade remont puudulik. Ehitusbrigaadi halva töö tagajärjel jäi sigala ka 1954.aastal ekspluatatsiooni andmata.

1955.aastal oli loomakasvatuses mõningat edu märgata. Ehitati valmis kanala, sealaut, sigade arvuline plaan ületati. Piima saadi lehma kohta 17 kg rohkem kui eelmisel aastal. Sigade kasvatamise rahaline eelarve ületati 8761 rbl. võrra. Sellega tõusis ka kolhoosi üldine rahaline tulu ja normipäeva tasu 1 rbl. võrra. 1956.aasta 3.veebruari juhatuse koosoleku protokoll toob välja puudused - toidu nappuse ja karjatalitajate vähesuse.[4]

1956. ja 1957. aastal loomakasvatussaaduste too-

---

[1] V.Matin,M.Bronštein, Eesti NSV põllumajanduse . . . , Tallinn 1959, lk.125.

[2] KRRA, f. 293, nim.1,s.-ü.25,l.18.

[3] KRRA, f. 293, nim.1,s.-ü.28,l.15.

[4] KRRA, f. 293,nim.1,s.-ü. 75,l.15.

dang tõusis, seda tänu juhatuse ja parteialgorganisatsiooni töö paranemisele, kaadri täiustumisele, partei ja valitsuse otsuste elluviimisele.

x x x

V.Kingissepa nim. kolhoosis oli lisatootmisharuks telliste valmistamine. Tellisetehas hakkas täie hooga tööle kohe kolhoosi asutamise algul. 1951.aasta plaanis oli toota 100 000 kivi aastas. Plaan täideti. Abiettevõtteks olid veel kolm veskit, saeraam ja sepikoda. Abiettevõtetest saadav tulu jaotub aastate peale järgmiselt:

TABEL 9

Abiettevõtetest saadav tulu 1952-1957.[1]

Aasta	Tulu rbl.-des
1952	19 700
1953	40 000
1954	11 162
1955	730
1956	16 641
1957	18 801

Kapitaalmahutuste osas suurenesid plaanid pidevalt. 1951. aastal võeti tootmisplaani sisse kanala, töökoja, telliskivikuuri, viljakuüni ja lastekodu ehitamine. 1952.aastal alustati kolhoosi elektriliinide pikendamist.1954.aastaks oli juba ehitatud transfor-

[1]KRRA, f.293, nim.1, s.-ü.22, l.29.

maator-alajaam ja 75 kolhoosiperet said elektri. 1952.aastal hakati ehitama kolhoosi klubi. 1952. aastal remonditi ka vesiveski, ait, noorloomade laut ja veiste laut. 1954. aastal ehitati silotorn. 1955.aastal jätkusid sigala ehitustööd, elektriliini ehitati juurde 3 km. 1956.aastal alustati keldri ehitamist juurvilja jaoks, valmis sigade suvelaager. 1957.aastal ehitati viljakuivati. Kapitaalmahutuste kulud moodustasid nende aastate lõikes kolhoosi üldkuludest 25 %.[1]

Esimesed aastad ühistöös olid rasked. Ei olnud kogemusi, juhtiv kaader oli välja kujunemata, välja õpetamata. Oli tublisid töölisi, kuid oli ka neid, kelle elu ja töö motoks oli - mõisa köis, las lohiseb. Tasu normipäeva kohta oli algul väike ja 50-ndate aastate keskpaiku vähenes see veelgi. Oli neid, kes ei suutnud moraalselt tugevaks jääda, oli neid, kes läksid lihtsalt kolhoosist ära.

1957.aastast läks kolhoosis elu paremuse poole. Töötasu tõusis, tuju ja tööhoog ühes sellega. Sel perioodil ilmusid esimesed kaasaegsed kolhoosikodud Sakla külla. Tubadesse soetati mööbel ja kõik see, millest me oma argielus ei taha siiski loobuda - vaibad, raadiod jne. Õuedes aga seisid mootorrattad. Ja elekter. Valjala veski agregaadi baasil viidi 1947-1950 elekter ümbruskonna kolhoosiküladesse.[2] Sakla küla oli Saaremaal üks esimestest küladest, kus perenaine võis unustada petrooleumilambi. 1954.aastaks oli kolhoosis elekter 75 peres, järgmisel aastal aga juba 136 peres. Kogu kolhoosis oli

---

[1] KRRA, f.293, nim.1, s.-ü.22, l.14.

[2] Ajakirjanduslik kogumik, Suure Tõllu sammuga, kirjastus "Perioodika", ajalehe "Kommunismi Ehitaja" väljaanne, 1968, lk.72.

selleks ajaks juba 6 km kõrgepinge -,16 km madalpingeliine. 1959.aastal ilmusid Saaremaa maastikupilti aga Kingissepa-Valjala-Orissaare 35 kV kõrgepingeliini mastid.[2] See liin koos 35/10 kV alajaamadega muutus Saaremaa ja ka V.Kingissepa nim.kolhoosi energeetika selgrooks.

Juba 1950.aastal oli V.Kingissepa nim.kolhoosi tuludest kultuurilisteks vajadusteks eraldatud 4063 rbl. Mõni aasta hiljem töötas kolhoosis juba lasteaed, seati sisse kohalik raadiosõlm, osteti spordivahendid ja akordion. Isetegevusringe hakkas 1952. aastast alates organiseerima klubi juhataja Juuli Lehtsalu. Alustasid tööd segakoor, naisansambel, sõnakunstnikud ja rahvatantsuring.

1952. aastal astus kolhoos ka VSÜ "Kolhoosnik" juriidiliseks liikmeks.

Aastail 1953-1958 suurenes keskmine vabariigi kolhooside töötasu rohkem kui 2,5 korda.

TABEL 10

V.Kingissepa nim.kolhoosi kolhoosnike töötasu normipäeva kohta 1952-1958.[1]

Saaduse liik	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Teravili	1,0	0,47	0,8	1,34	1,17	1,17	1,15
Kartul	1,28	0,5	-	0.09	0.2	0.54	0.55
Põhk	0,4	0,1	-	0,08	-	-	0,21
Hein	0,8	-	-	1,65	1,0	0,44	0,57
Raha	-	1.-	4.47	-.79	3,00	5,44	.-78

[2]Sealsamas, lk.73.

[1]KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.66-72,l.14.

Tabelist näeme, et see oli väga kõikuv vastavalt kolhoosi üldiste tulude täitumisele loomakasvatusest ja taimekasvatusest.

1958.aastal alustati V.Kingissepa nim.kolhoosis normipäevatasu asendamist rahalise töötasuga.

Kolhoosi rahalised üldtulud kasvasid järgmiselt:

TABEL 11

V.Kingissepa nim.kolhoosi rahalised üldtulud a.1952-1958.[2]

Aasta	Tulud rbl.des
1952	255 508.-
1953	354 030.-
1954	465 464.-
1955	378 467.-
1956	603 821.-
1957	934 638.-
1958	1 341 731.-

V. Kingissepa nim. kolhoosi rahaline üldtulu suurenes pidevalt ja kui võrrelda rahalist sissetulekut kolhoosis vabariigi keskmisega ühe kolhoosi kohta, siis näeme, et V. Kingissepa nim. kolhoos oli kaugel ees:

---

[2]KRRA, f.293, nim.1, s.-ü.52,56,57,59,60,68,69, l.31.

TABEL 12

V.Kingissepa nim.kolhoosi ja vabariigi keskmised näitajad 1950-1958.a. rahalis-te sissetulekute osas.[1]

	1950	1955	1958
Vabariigi kesk-mine rbl.-des	10 000	47 000	91 000
V.Kingissepa nim.kolhoos	20 000	370 000	1 341 731

Kuigi kolhooside sissetulekud suurenesid, ometi ei vastanud põllumajanduse olukord veel kommunistliku ülesehitustöö ülesannetele ega elu nõuetele. Seda arvestades võttis NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidium vastu masina-traktorijaamade reorganiseerimise seadluse. See oli märtsis 1958. Traktorid ja põllutöömasinad müüdi kolhoosidele. Kui V.Kingissepa nim. kolhoosis oli 1952.aastal 1 traktor ja 2 autot, siis 1958. aastal oli traktoreid 9, autosid 3 ja kombaine 1. See arv ühtub ühe vabariigi kolhoosi keskmisega. Mehhaniseerimise alal ei pööratud aga kolhoosis küllaldast tähelepanu töömahukate protsesside mehhaniseerimisele. Elektrit rakendati tootmises vähe ja kasutati peamiselt valgustamise otstarbel. Transformaator-alajaamade võimsus oli 1958.aastal kolhoosis 24,5 kv A.

V.Kingissepa nim. kolhoosi tööd on sel perioodil tunnustavalt ära märkinud kõrgemalseisvad organid:

---

[1] ENSV EKV, 25 aastat Nõukogude Eestit, statistiline kogumik, Tallinn 1965, lk.61.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

1951.aastal sai V.Kingissepa nim. kolhoos Orissaare rajooni põllumajandusnäitusel diplomi (III auhind) taliteravilja kõrge saagi eest.[1]

1952.aastal saadi Pärnu oblasti Orissaare rajooni põllumajandusnäitusel diplom (I auhind) telliste, ahjupottide ja katusekivide tootmise eest.[2]

1958.aastal saadi aukiri seafarmile üleliidulisest põllumajandusnäitusest osavõtu eest.[3]

Eesrindlasi oli palju. Seoses kolhoosi 10. aastapäevaga premeeris ka Orissaare rajooni TSN Täitevkomitee paljusid seltsimehi.

x x x

Kaheteistkümne aasta jooksul oli V.Kingissepa nimeline kolhoos Orissaare rajoonis läbi käinud pika ja raske tee ning tõusnud 1958.aastaks parimate hulka rajoonis. Majanduslikult oli kolhoos saavutanud sellise taseme, millega võis tol perioodil rahule jääda. Juhtimine kohapeal oli muutunud paremaks - konkreetsemaks, objektiivsemaks, operatiivsemaks jne. Samal ajal arvestati küllaldaselt ka kolhoosnike elulisi vajadusi ja huvisid, paranes materiaalne stimuleerimine. Juhatus eesotsas esimehega oskas inimesi liita kollektiiviks ja nendesse sisendada optimismi ja usku homse võidu nimel. See oli võimalik muidugi ka seepärast, et majanduslikud

---

[1] Saaremaa Koduloomuuseumi materjalid (SM 7761:1).
[2] Sealsamas, SM 776:2.
[3] Sealsamas, SM 7761:5.

saavutused olid küllaltki head vaatamata Saaremaa kehvadele looduslikele oludele. Viimastel, s.o. 1957. - 1958.aastatel oli parteialgorganisatsioon muutunud tugevamaks ja teovõimelisemaks. Ta oli kasvanud nii ridade arvu kui ka töö sisukuse poolest.

Nende aastate jooksul, mis talumees oli kolhoosis elanud, nägi ta palju, elas palju üle ja mõtles palju. Tema hingeski toimus revolutsioon. Tekkisid uued arusaamad töösse suhtumises. Ja seda just tänu esimestele kolhoositöö aastatele, aastatele 1947 kuni 1958.

IV PTK. V.KINGISSEPA NIM.KOLHOOS SEITSEAASTAKUL (1959-1965)

NLKP erakorraline, XXI kongress võttis 1959. aastal vastu NSV Liidu rahvamajanduse arendamise perspektiivplaani aastaiks 1959-1965. Kontrollarvudes nähti ette, et Eesti NSV põllumajandus peab ka edaspidi spetsialiseeruma piimakarja ning liha- ja peekonsigade kasvatamisele. Aastail 1959-1965 pidi lihatoodang suurenema 1,6-kordseks, piimatoodang 1,8-1,9-kordseks, teraviljatoodang umbes 1,6-1,8-kordseks ja kartulitoodang 1,9-kordseks.[1]

1965.aastaks oli ette nähtud saada keskmiselt hektarilt teravilja 16-19 ts, kartulit 160--170 ja põldheina 35-40 tsentnerit.[2] Piimatoodang lehma kohta peab seitseaastakul suurenema 2800--2900 kg-ni.[3]

Kingissepa rajooni ülesanded seitseaastakul olid järgmised: Teravilja hektarisaaki suurendada 20 ts-ni, kartuli osas 150 ts-ni. Piimatoodangut lehma kohta tõsta 2800 kg-ni.

V.Kingissepa nim.kolhoosi töötajad alustasid seitseaastakut suure hoo ja innuga. Eelmise, 1958. aasta saavutused innustasid uuteks pingutusteks.

1959.aastal veebruarikuus toimunud kolhoosnike üldkoosolekul märkis juhatuse esimees Albert Ligi, et kolhoosi rahalised tulud olid 1958.aastal kasva-

---

[1] NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kontrollarvud aastaiks 1959-1965, Tallinn 1959, lk.73

[2] Eesti NSV, Andmete kogumik, koostanud V.Tarmisto, Tallinn 1959, lk.151.

[3] Sealsamas, lk.142.

nud eelmise aastaga võrreldes 400 tuhande rbl. võrra. Olid paranenud teravilja- ja kartulisaagid ning rajatud 30 ha drenaažkuivendusega rohumaid.[1]

Sellel koosolekul tunnistati V.Kingissepa nim. kolhoosi ajaloos esmakordselt juhatuse töö heaks.

1959.aasta 13.aprilli üldkoosolekul võeti vastu kolhoosi plaanilised näitajad seitseaastakuks ja astuti sotsialistlikku võistlusse kolhoosiga "Hommik".

V.Kingissepa nim.kolhoosi seitseaastaku ülesanded olid järgmised:

1. Saada igalt kanalt 130 muna.
2. Lüpsta piima ühe aastalehma kohta 3000 kg.
3. 100 ha põllumaa kohta toota 60 ts sealiha.
4. Mahlakaid söötasid varuda 4,5 tonni iga lehma jaoks.
5. Rajada 30 ha kultuurkarjamaad.
6. Teravilja hektarisaagiks saada 14 ts.
7. 1.IX 1959 ehitada valmis 200-pealine sigala.[2]

Ette rutates võib öelda, et kiire arengutempo põllumajanduses ei olnud vaadeldava perioodi esimestel aastatel tagatud küllaldaste materiaalsete vahenditega põllumajandustöötajate stimuleerimiseks. Tootmist pidurdas suuresti asjaolu, et paljude põllumajandussaaduste varumishinnad ei vastanud tegelikele kulutustele. Järkjärgult suurenev subjektivism põllumajanduse juhtimises avaldus ka šabloonilistes soovitustes maaviljelus- ja loomakasvatusprobleemide lahendamisel, "imekultuuride" direktiivses levitamises kohalikke tingimusi arvestamata jne. Negatiivset mõju avaldas ka põllumajandust juhtivate organite sagedane ja põhjendamatu reorgani-

---

[1] KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.228,l.6.
[2] Sealsamas, l.10.

seerimine.

V.Kingissepa nim.kolhoosi tööd juhtis seitseaastakul seitsmeliikmeline juhatus. 1959.aastal valiti sinna Albert Ligi - esimees,[1] Julius Maripuu,[2] Albert Laus,[3] Jüri Kalju[4], Al-der Šults[5], Julius Mook[6] ja Oskar Ots[7].

1959.aasta jooksul viidi läbi 17 juhatuse koosolekut. Koosolekud olid muutunud asjalikumaks, arutlusterohkemaks, kolhoosi tööd analüüsiti rohkem, kriitika oli muutunud printsipiaalsemaks. Üldkoosolek tunnistas 1959.aasta juhatuse töö heaks.

Suureks abiliseks juhatusele oli kolhoosi revisjonikomisjon. 1959.aastal valiti sinna Ivan Dolbikov[8], Oswald Tamm[9], Nadežda Lember[10] ja Wilhelmine Leiner[11].

1960.aastal said külanõukogud ülesandeks kinnitada, suunata ja kontrollida kolhooside revisjonikomisjone. Sama aasta 27.juuli k/n istungjärgul öeldigi, et V.Kingissepa nim.kolhoosis on revisjonikomisjon töötanud rahuldavalt.

---

[1] Suri 1962.aastal.

[2] Praegu on kolhoosi tellisevabriku juhataja.

[3] Praegu on kolhoosi vet-velsker.

[4] Alates 1972.aastast pensionär.

[5] Praegu on kolhoosi ehitustööline.

[6] Praegu on Kingissepa rajooni Valjala kolhoosi ökonomist.

[7] Suri 1970.aastal.

[8] Praegu kolhoosi ehitustööline.

[9] Pensionär.

[10] Kolhoosi põllutööline.

[11] Pensionär.

Samal istungjärgul andis Kingissepa rajooni prokurör sm. Niinemaa informatsiooni kontrollretkest kolhoosi põhikirja täitmise kohta.

Puuduseks loeti, et kolhoos kannab maha liiga palju varandust. Revisjon peaks rohkem jälgima individuaalloomapidamist ja -aiamaa kasutamist. Revisjonil tuleb aktid täpsemalt koostada. Avaldused ja kaebused lahendada 20 päeva jooksul. Kolhoosis ei töötanud siis ka seltsimehelik kohus. Esines liikluseeskirjade rikkumisi. Sõidulehtede väljaandmisel puudus kord.[1]

Kolhoosi juhatus asus koheselt neid puudusi likvideerima, ka revisjonikomisjon parandas oma sisulist tööd.

Valiti seltsimehelik kohus.[2]

1960.aasta jaanuaris viidi sisse järgmine brigaadide jaotus:

I br. - Sakla k.,Viira k. - brigadir Al-der Steinberg.[3]
II br.- Välja k.,Nurme k. - brigadir Hilja Sepp[4].
III br.-Ariste k.-Jursi k.- brigadir Endla Sannik[5].
IV br. -Kase-Silla k. -brigadir Oskar Ots[6].

Kolhoosi liikmeks kinnitati uus eriharidusega farmijuhataja Helmi Pihelpuu ja 1960.aasta 1.maist palgati tööle eriharidusega laborant Armilde Kärgenberg.[7]

---

[1] KRRA, f. 293, nim.1,s.-ü.233,l.16.
[2] Vaata lisa nr. 10.
[3] Praegu pensionär
[4] Praegu sama kolhoosi III br.brigadir.
[5] Lahkus kolhoosist 1968.aastal Kingissepa linna.
[6] Suri 1970.a.
[7] Esimene lahkus kolhoosist 1962.a. Kingissepa linna, teine on samal kohal kolhoosis praeguseni.

1960.aastal 2.detsembril oli kaadri osas muutus: I br.brigadiriks sai Al-der Šults, III br.brigadiriks Tõnu Sulg[1] ja IV br.brigadiriks Harry Lember[2].

Juhatuse töö muutus kolhoosis aasta-aastalt operatiivsemaks ja konkreetsemaks. Koosolekutel arutati tähtsaid küsimusi, nagu tellisevabriku mehhaniseerimist, masinapargi ratsionaalsemat ärakasutamist ja hooldamist, ehituste olukorda kolhoosis. Kuulati pidevalt spetsialistide aruandeid igapäevase tootmistöö kohta, korrigeeriti töönorme, premeeriti eesrindlasi jne.

1962.aastal ühines V.Kingissepa nim.kolhoosiga Kungla kalurikolhoos. Kolhoosi nimeks jäi V.Kingissepa nimeline ja juhatuse esimeheks valiti edasi Albert Ligi. Muudatused juhatuse koosseisus olid järgmised: Endistele liikmetele lisaks valiti juhatusse Össia Allik[3], Harry Lember, Heldur Kann[4], Robert Põldema[5] ja Lembit Ratas.[6]

Sellel aastal arutas juhatus paljusid küsimusi seoses kaluribrigaadi tööga. Oli vaja varustada kalureid püünistega, remontida paadimootoreid ja püügiriistu. Muretseti juurde 9 segakalamõrda ja räimening siialina[7].

19.märtsil 1962. aastal lubati puhkusele Albert Ligi, kes oli raskesti haigeks jäänud. Esimehe kohusetäitjaks jäi Julius Maripuu. Brigadiriks Sulg,Tõnu.

---

[1]Tuli tehnikumist, lahkus 1962.a. mandrile.

[2]Tuli sama rajooni Lenini-nim.kolhoosist, praegu Valjala juustutsehhi tööline.

[3]Praegu pensionär.

[4]Praegu "Saare Kaluri" kaluribrigadir.

[5]Praegu V.Kingissepa nim.kolhoosi autojuht.

[6]Praegu V.Kingissepa nim.kolhoosi autojuht.

[7]KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.281,l.82,84.

asemele sai Richard Ots[1].

23.aprillil 1962 vabastati Albert Ligi esimehe kohustest, esimeheks jäi Julius Maripuu. Mõne kuu pärast pidas kolhoos matuseid, saates viimsele teekonnale kõigi poolt lugupeetud ja armastatud esimeest Albert Ligi.

30.augustil 1962 valiti Julius Maripuu tellisevabriku juhatajaks ja ühtlasi sai ta ka ehitusbrigadiriks kolhoosis.

Uueks kolhoosi juhatuse esimeheks valiti äsja Kehtna Parteikooli lõpetanud Saaremaa mees Valent Rõõm. Kuigi uus esimees oli värskete teadmistega, energiline ja kindla sõnaga mees, oli tal esialgu väga raske juhtida kolhoosi, kus inimesed olid alles häälestatud endise esimehe pehmuse ja headusega. Töö oli võõras, inimesed olid võõrad, kogemusi ei olnud.

1963.aastal 1.juunist tuli tööle agronoomina EPA lõpetanud Tiiu Nurmoja[2], kes sai esimehele tubliks abiliseks. Mõnda aega oli aseesimeheks Harry Lember.

Sel perioodil alustas tööd ka partei- ja riigikontrolli kaastöö grupp .

Seitseaastaku lõpuaastatel kuulati juhatuse koosolekutel ära mitmel korral revisjonikomisjoni töö aruandeid (viimasega jäädi rahule), korrigeeriti tööhindeid, premeeriti kui ka karistati töötajaid, arutati kultuuritöö küsimusi, pensioneerimist ja

---

[1] Praegu V.Kingissepa nim.kolhoosi autojuht.

[2] Töötab praegu samas kolhoosis seemnekasvatuse agronoomina.

kaadri ettevalmistamise küsimust. Muidugi kuulati ära spetsialistide aruandeid jooksvast tööst[4].

1964.aastal muutus juhatuse koosseis. Uuteks liikmeteks valiti Tiiu Nurmoja, Heldur Maripuu[1], Felix Koidumaa[2] ja Ella Peit[3]. Juhatuse koosseisust arvati välja Lembit Ratas, Ossia Allik ja Jüri Kalju.

1964.a. märtsis kinnitati Richard Otsa asemele brigadiriks Jaak Jaanikesing[5], kes bli äsja lõpetanud Olustvere Põllumajandustehnikumi. Ots hakkas autojuhiks.

Juhatusega kõrvuti seisis kolhoosi juhtimise eesotsas kolhoosi parteialgorganisatsioon. Seitseaastaku esimestel aastatel oli ta veel väikesearvuline, kuid 1965. aastaks oli tugevnenud ja muutunud tõeliseks ideoloogilise töö juhtijaks ja majandusliku töö suunajaks kolhoosis.

Järgnevatel lehekülgedel vaatamegi pisut lähemalt, kes olid need inimesed, kes rakendasid oma jõu ja energia ühiskonna heaks sellel kolhoosile nii raskel perioodil.

1959.aastal oli V.Kingissepa nim.kolhoosi parteialgorganisatsioonis arvel 4 NLKP liiget ja 4 liikmekandidaati. Seitseaastaku lõpul oli aga kommuniste kolhoosis 19.

---

[1]Praegu kolhoosi traktorist.

[2]Praegu kolhoosi traktorist-kombainer.

[3]Praegu kolhoosi lüpsja-karjatalitaja.

[4]Aruandeid jooksva töö kohta ja neile antud hinnanguid käsitletakse seoses taime- ja loomakasvatusega.

[5]Lahkus mandrile 1965.aastal.

TABEL 13

V.Kingissepa nim.kolhoosi parteialgorganisatsiooni arvuline suurenemine 1959-1965.a.[1]

1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
8	9	10	6	17	20	19

Näeme, et parteialgorganisatsiooni read kasvasid pidevalt. See näitas kommunistide autoriteedi kasvu kolhoosi elus. Järjekindlalt arutasid kommunistid ideoloogilise töö küsimusi ja majandi jooksvaid muresid. NLKP liikmed olid ise ka majandi juhid ja peaspetsialistid[2], nii et partei algorganisatsiooni töö küsimused olid ühtlasi ka kolhoosi juhtimise küsimused, suunatud selle pidevale parandamisele.

1959.aasta 11.novembril toimunud aruande-valimiskoosolekul tehti kokkuvõtted seitseaastaku esimese aasta tööst. Põllumajanduse ülesannetega oli kolhoos enamikel juhtudel toime tulnud. Puudused olid aga töös kommunistlike noortega ja loengulises töös. Loenguid peeti ainult 33, vähe oli neid brigaadides. Näitlik agitatsioon ei olnud samuti korras[3].

Noorte töö organiseerijaiks olid Kallemäe kooli õpetajad Tamm ja Aule . Sama kooli direktor Sergei

---

[1] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.2,l.1,11; s.-ü.3,l.6,8; s.-ü.5,l.5;s.-ü.7,l.6,s.-ü9,l.6;s.-ü.10,l.1;s.-ü. 10[a] l.28.

[2] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.2,l.22,25.

[3] Vaata lisa nr. 7 a, 7 b , 7 c .

Taimla initsiatiivil organiseeriti Kallemäele rahvamalev.

1960.aastal pööras parteialgorganisatsioon palju tähelepanu koduümbruse korrastamisele, isetegevuse küsimuste lahendamisele ja kommunistlike noorte töö organiseerimisele. Koosolekud olid aktiivsed, kommunistidel jätkus operatiivsust igapäevase töö juhtimisel, kuid parteiorganisatsiooni mõju kolhoosnike hulgas on veel väike, kolhoosnike teadlikkus madal.

Kommunistlike noorte osa kolhoosi elus oli tolal siiski veel väike.

1961.aastal arutati kommunistliku töö brigaadide loomise võimalusi kolhoosis, analüüsiti põhjalikult puudusi ja kitsaskohti kolhoosi tootvas töös. Koosolekud olid asjalikud ja kriitikarohked.

1962.aasta aprillis olid algorganisatsioonis arutlusel märtsipleenumi otsused. Koosolek konstateeris puudused V.Kingissepa nim.kolhoosis ja võttis märtsipleenumi otsuste alusel vastu omapoolsed otsused. Näitena võiks tuua järgmised: Muuta söötade tootmine odavamaks, katsetada söötade kasvatamist erimullastikuga maadel, võtta revideerimisele kolhoosi 1962.a. tootmisplaan, nõuda traktoristidelt distsipliini, viia Zaglada ülestõstetud küsimus põllumehe aust ja südametunnistusest iga kolhoosniku teadvuseni, õaremini organiseerida tööjaotust juhatuse ja parteiorganisatsiooni vahel[1].

1963.aastal arutati juunipleenumi otsuseid ideoloogilise töö alal. Otsustati parandada agitatsiooni- ja propagandatööd, korda seada näitlik agitatsioon, organiseerida võistlus brigaadide vahel, moodustada alaline agitpunkt, leida klubile juhataja, parandada kehakultuuritööd, maksimaalselt ära kasutada raadio-

---

[1] EKPA, f.2070,nim.8,s.-ü.7,l.6,21.

sõlm. Ideoloogilise töö aluseks võtta kommunismi-ehitaja moraalikoodeks[1].

Sel aastal arenes kolhoosis parteialgorganisatsiooni algatusel kommunistliku töö liikumine.

25.oktoobril 1963.aastal kinnitati järgmiste kolhoosnike isiklikud kohustused kommunistliku töö löökklase nime taotlemisel:

Felix Koidumaa - autojuht,
Heldur, Kann - kaluribrigaadi brigadir,
Emmi Laipaik - lüpsja-karjatalitaja,
Armilde Reimal - lüpsja-karjatalitaja,
Juhan Vallik - kalur[2].

1964.aasta jaanuarikuus arutati läbi NLKP Keskkomitee detsembripleenumi materjalid ja võeti vastu otsused mineraalväetiste muretsemise, hoidmise ja kasutamise parandamiseks.[3]

Sel aastal valiti ilmliku kombetalituse komisjon (Rõõm, Lember,Mook), moodustati loomakasvatuse ja taimekaitse õppegrupid (juhtideks Laus ja Nurmoja).

Aruandes märgiti, et on paranenud otsuste täitmise kontroll ja töödistsipliin on tõusnud. Töö noortega aga on nõrk, ei ole paranenud ka sporditöö ja näitlik agitatsioon.[4]

1965.aastal paranes ideelis-poliitiline kasvatustöö. Loengute arv kasvas. Kokku peeti 50 loengut. Hästi edenes kultuuritöö, sest klubi sai juhataja (H.lember). Valiti agitpunkti nõukogu (Rõõm, Lember,Põllumäe). Palju tähelepanu osutati heakorrastusele, korraldati selle-

---

[1] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.9,l.6,8,26.
[2] EKPA, f.2070,nim.8, s.-ü.9,l.35.
[3] EKPA, f.2070,nim. 8,s.-ü.10,l.1.
[4] Sealsamas,l.25,30,33.

alane konkurss ja pandi välja preemiad. II preemia anti klubi ja kontoriümbruse korrastajatele. Parteialgorganisatsiooni hakkas juhtima büroo koosseisus: Valent Rõõm, Albert Laus, Aleksei Leier, Robert Põldema, Julius Maripuu.[1]

Soodsalt mõjutasid sotsialistliku põllumajanduse arengut niisugused partei ja valitsuse abinõud, nagu majandite parem varustamine masinate, tagavaraosade ja mineraalväetistega, maaparandus- ja kuivendustööde laiendamine kolhoosides.

V.Kingissepa nim.kolhoosi masinapargi materiaal--tehnilisest olukorrast annab ülevaate järgnev tabel.

TABEL 14

V.Kingissepa nim.kolhoosi masinapargi suurenemine 1959-1965.[2]

	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Traktorid	5	8	10	14	13	13	16
Autod	3	4	6	6	8	9	9
Kombainid	1	1	1	2	2	2	3

Tabel näitab, et masinate arv suurenes seitsme aasta jooksul kolm korda. Seitseaastakul muretseti kolhoosile hulgaliselt ka mitmesuguseid agregaate, mis abistasid kolhoosnikke nii põllul kui ka farmis. Osteti silolõikaja, silokombain, kartulikoorimismasinaid, traktoriniitjaid, traktori kultivaatoreid, külvikuid, neli lüpsiagregaati, automaatjootjaid, juurviljapesijaid, söödapurustajaid, sõnnikulaotajaid, söödaaurutajaid, kuhjatõstjaid jne.

---

[1] EKPA, f. 2070, nim. 8, s.-ü. 10, l. 1, 19, 20, 22, 28.

[2] KRRA, f. 293, nim. 1, s.-ü. 232, 239, 269, 294, 302, l. 1-100.

1960.aasta oktoobris kontrollis Kingissepa rajooni tehnika riikliku järelvalve inspektor-vaneminsener sm. Avekukk ohutustehnika olukorda kolhoosis. Selgus, et asjad ei ole korras. On olnud neli tööõnnetust. Dokumentatsioon oli sisse seadmata, töökaitse inspektorit ei olnud valitud, elektrimootorid ja lülitid olid maandamata jne.[1].

Järgnevatel juhatuse koosolekutel arutati seda küsimust ja otsustati, et mehhaanik peab pidevalt aru andma olukorrast ohutustehnika alal. Masinate hooldamiseks määrati vastutavad isikud, samuti tuleohutuse ja ohutustehnika eest vastutajad.

1961.aasta detsembris arutas Kingissepa rajooni TSN Täitevkomitee põllumajanduslike tööde mehhaniseerimist ja tehnika hoidmist ja kasutamist kolhoosides. Ettekandes märgiti ära, et rajoonis oli põhiliselt mehhaniseeritud künd, külv ja kultiveerimine. Kombainiga koristati 1961.aastal 58 % teraviljast ja 41 % kartuleid võeti masinaga.[2] Suurenes ka tehnika osatähtsus rühvelkultuuride vaheltharimisel, keemilisel umbrohutõrjel ja laadimistöödel. 11 kuu jooksul suurenes mehhaniseeritud tööde üldmaht 35,6% võrreldes eelmise aastaga[3].

Sageli oli aga halvasti korraldatud masinate kasutamine, tehnoloogiline teenindamine, remondi organiseerimine ja masinate hoidmine. V.Kingissepa nim. kolhoosis puudus remondi tegemiseks nõuetele vastav töökoda. Tagavaraosadega varustati halvasti. Erihariduse ga mehhaanikut ei olnud.(Need olid ainult rajoonis kuues kolhoosis). Kogu rajooni majandites seisis

---

[1]KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.249,l.28.
[2]KRRA, f.314,nim.1,s.-ü.113,l.48.
[3]Sealsamas, l.48.

kaadri puudumise tõttu 90 traktorit[1]. Kogu vabariigi ulatuses oli tööde omahind Kingissepa rajoonis kõrgeim - 5,20 rbl. pehmekünni hektari kohta[2].

Nende puuduste kõrvaldamiseks võttis Kingissepa rajooni TSN Täitevkomitee vastu otsused. Tähtsamad neist olid järgmised:

1. Kingissepa rajooni TSN T/K ja koondise EPT rajooniosakond peab kontrollima tehnika hoidmise, remondi ja tehnilise teenindamise ning töökaitse olukorda majandeis;
2. Tuleb alustada traktoristide kaadri ettevalmistamist;
3. Paluda ENSV Ministrite Nõukogu koondist EPT eraldada Kingissepa rajooni majandeile täiendavalt kiviveoplaate, torumuhve, kummikaablit, kiirkuivateid, aurutootjaid, piimajahutusseadmeid jne[3].

1961.aasta aprillis palgati kolhoosi elektrikuks Villu Pärtel. Ohutustehnika eest vastutajaks määrati brigadirid ja agronoom Endel Maripuu[4].

Rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollist 27.juunist 1962 näeme, et olukord oli paranenud, kuid tehnika kasutamise osas oli ikka veelpuudusi, mistõttu hilineti ka kevadkülviga. Koondise EPT rajooniosakond ei suutnud V.Kingissepa nim. kolhoosile õigeaegselt üle anda uudismaid, mis olid mõeldud külvi alla viimiseks. Seetõttu ei täidetud külviplaane[5].

Mehhaniseerimise tase külvitöödel ei olnud küllaldane. Põhjuseks ei olnud ainult masinate puudumine

---

[1] KRRA, f.314, nim.1, s.-ü.113, l.48.
[2] Sealsamas, l.48.
[3] KRRA, f.314, nim.1, s.-ü.113, l.49.
[4] KRRA, f.293, nim.1, s.-ü.265, l.29.
[5] KRRA, f.371, nim.1, s.-ü.3, l.10-11.

vaid peamiselt nende halb kasutamine. Külvikud seisid, kardeti, et masin jätab tühikud sisse või puruneb kivides. Mõnel pool külvati isegi maisi, uba ja suhkrupeeti käsitsi, Muhu kolhoosis isegi 22 hektarile[1].

Maaparandustööd Kingissepa rajoonis seitseaastakul ei edenenud. Puudusi oli väga palju. Sageli viidi küll läbi nõupidamisi, kuid asi ei nihkunud paigast. 1962.a. jäädi maaparandustööde osas viimasele kohale vabariigis. Plaan täideti 12-%-lt.[2]

On õige, et Saaremaal on maaparandustöid raskem teha kui mujal vabariigis, seepärast arvasid põllumehed, et siia peaks rohkem suunama masinaid ja tagavaraosi. Pääsetee ei olnud aga ainult selles. Ühel nõupidamisel ütles ENSV Ministrite Nõukogu koondise EPT peamelioraator sm. Tõnissoo, et peamiseks põhjuseks, miks plaani ei täideta, on masinate halb kasutamine ja Kingissepa rajooniosakonna halb organiseerimistöö, mida tuleb otsustavalt parandada[3].

Rajooniosakonna töö paranes alles järgmisel viisaastakul, kui rajoonikoondise etteotsa asus noor, energiline direktor, äsja EPA lõpetanud mees Taivo Lõuk.

Traktorite arv rajoonis suurenes aga juba seitseaastaku lõpuks. Ka koristustehnikat saadi palju juurde. Kõik vanad kombainid S-4 vahetati välja uute SK-3 ja SK-4-ga. Kogu rajoonis viidi sisse aastaringne traktoristidevaheline võistlus. Otsustati hakata traktoristidele maksma preemiat masinate korrashoiu ja heaperemeheliku kasutamise eest.

---

[1] KRRA, f.371,nim.1,s.-ü.3,l.72.
[2] KRRA,f. 371, nim.1,s.-ü.1,l.7-10.
[3] KRRA,f. 371,nim. 1,s.-ü.3,l.64.

V.Kingissepa nim.kolhoosil oli 1965.aastaks 16 traktoritl Traktoriste oli vähem ja neid ei piisanud hooajatöödeks. Töödistsipliin jättis ka soovida, kuid sellest ei saanud eriti hoolida, kuna kardeti mehi hoopis kaotada.

Rajooni põllumajanduse elektrifitseerimise tempo jäi maha seitseaastaku ülesannetest vabariigis. Nii oli 1.jaanuariks 1961.aastal mehhaniseeritud vesivarustust veiselautades 35 %, sigalates 37 %. Masinalüpsile oli 1.oktoobriks 1961 üle viidud 19 % lehmade üldarvust.[1] Vabariigi samad näitajad olid vastavalt 51 %, 54 % ja 15 %[2]. V. Kingissepa nim.kolhoosis olid selles osas näitajad paremad. 76 % lehmadest olid vesivarustusega lautades ja 68 % mehhaanilisel lüpsil.

Kolhoosiperede elektrifitseerimine kulges edukalt.

TABEL 15

Elektrifitseeritud kolhoosiperede arv 1959-1965.[3]

1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	Kasvu % 1959-1965
128	129	133	148	163	182	239	186 %

Näeme, et igal aastal sai teatud arv kolhoosiperesid elektrifitseeritud. Kasvu % oli 186.

X X X

[1] KRRA, f.314,nim.1,s.-ü.113,l.48.

[2] ENSV SKV. Eesti NSV rahvamajandus 1971.aastal, statistiline aastaraamat, Tallinn 1972, lk.146.

[3] KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.291,232,268,297,l.16.

Järgnevalt vaatame söödabaasi olukorda V.Kingissepa nim. kolhoosis seitsme aasta jooksul.

TABEL 16

Külvipind (ha-tes) 1959-1965.[1]

Kultuurid	1959	1961	1963	1965
Teravili	246	533	354	408
Kartul	43	47	62	64
Söödakultuurid	9,4	3,3	365	375
Mais	3	12	26	35
Silokultuurid	17	5	12	25
Kultuurhein	x	160	119	180

Tabelist näeme, et kultuuride külvipind seitsme aasta jooksul suurenes. Teisiti oli aga saakidega.

TABEL 17

Hektarisaagid (ts-tes) 1959-1965.[2]

Kultuur	1959	1961	1963	1965
Teravili	14,3	13,6	11,8	23
Kartul	81	133	107	157

Saakide vähenemises kuni 1965.aastani oli mitmeid põhjusi. Järgnevalt püüamegi jõuda selgusele, miks hektarisaagid kolhoosis ajutiselt vähenesid.

Kõigepealt vaatame väetiste andmist põllukultuuridele.

---

[1] KRRA, f. 293, nim. 1,s.-ü. 232,268, 297,l.1-5.

[2] Sealsamas, l.1-5.

TABEL 18

Kultuuridele antud väetised (t)
1959-1965.[1]

Väetise liik	1959	1961	1963	1965
Orgaaniline väetis	3000	3117	6380	6168
Superfosfaat	208	130	2387	1245
Kaaliväetis	40	60	1392	986
Lämmastikväetis	23	22	588	826

Vähe oli kaaliväetist, mille tagajärjel saagid muidugi halvenesid. Teiste väetiste andmine põldudele suurenes järsult märtsipleenumi otsuste järgi 1963.aastal. Et nii suur väetise hulga tõus ei suurendanud saaki, pidid selleks veel mingid teised tegurid olema.

Järgnevalt toongi mõned väljavõtted külanõukogu istungjärkude protokollidest, tootmisvalitsuse protokollidest, milledest selguvad vähese saagikuse muud põhjused.

1962.aasta aprillis ütles saadik Albert Laus, kolhoosi zootehnik, Valjala k/n istungjärgul: "Kevadkülviks on enam-vähem kõik korras. Traktoritel on aga puudu tagavaraosad. ... Seemnel on idanevus madal ... Külvi edukust pidurdab maade halb ettevalmistus, suur puudus on mineraalväetistest."[2]

Rajooni tootmisvalitsuse esihdaja P. Männa ütles samal istungjärgul: "Väetise laevad on hilinenud ka sellepärast, et ministeeriumid korraldati ümber. Meie rajooni väetise fonde suurendati 20 % soostunud maade arvel... Tuleb ehitada hoidlaid, et väetis ei liguneks vihma

---

[1] KRRA, f. 293, nim. 1, s.-ü. 232, l. 22.
[2] KRRA, f. 314, nim. 1, s.-ü. 135, l. 16.

käes. Lohakus oli see, et jäeti 60 ha sügisel kündmata sellest maast, mis kevadel külvi alla läks." [1]

Karja näidissovhoosi agronoom E.Toompuu rääkis, et söötade varumistööd venivad pikale sellepärast, et need on veel vähe mehhaniseeritud. Puuduvad heinakaaretajad, kuhjatõstjad, rõuguredelid. Vale moodus on heinatööl see, kui kõik hein korraga maha niita. Rukkihakkidel peab olema peavihk. Tuleb parandada maisi vaheltharimist ja töökorda seada viljakuivatid[2].

Tootmisvalitsuse nõukogu protokollis 27.juunil 1962.aastal on ära toodud, et seemnega oli rajoonis raskusi. Kontrollitud seemnest oli kogu rajoonis 26,2% mittekonditsionaalset. Visalt uuendati majandeis kartuliseemet. Saaremaa põllumehe suureks mureks olid kivid. (Osaliselt on see ka praegu nii). Vähe oli kiviveoplaate. Koondis varustas selles osas kolhoose halvasti[3].

1962.aasta 25.juuniks oli kogu rajoonis maisi esimest korda hooldatud ainult 50 %, suhkrupeeti 62 % ja kartulit 38 %. Äestamist umbrohutõrjena lausa kardeti. Ei rakendatud tööle vaheltharimiskultivaatoreid. Ebarahuldav olukord oli rajoonis spetsialistide kaadriga ja seepärast otsustati 1962.aastal EPA-sse suunata 19 noort, tehnikumidesse 33 ja mehhaniseerimise koolidesse 51 inimest[4].

Kolhoosiesimehed kurtsid tootmisvalitsuse nõukogu koosolekul 1963.aastal, et igasugune materjalide ja vahendite varumine võtab niipalju aega, et tööks koha-

---

[1] KRRA, f. 314,nim.1,s.-ü.135, l.17-18.
[2] Sealsamas, l.16.
[3] KRRA, f.371, nim.1,s.-ü.3, l.11-12.
[4] Sealsamas, l.28.

peal ei jää aega hoopiski üle. Raamatupidajad oma töös on aga lohakad ja arvestus kolhoosis on laokil[1].

Toodud väljavõtetest selgub, et väikeste saakide põhjusteks olid:

Väetiste vähesus, seemnete mittekonditsionaalsus; külvi-, hooldus- ja koristustööde halb organiseerimine kohapeal, nõrk töödistsipliin, kaadri puudus või voolavus; põllumajanduslike tööde vähene mehhaniseerimine, suur puudus paljudest vajalikest masinatest ja agregaatidest, suur puudus tagavaraosadest; agrotehnikaalased vead: maade,tehnika ja seemne halb ettevalmistus külviks, ebaefektiivne külvipinna struktuur, külvitöödega hilinemine; ebasoodne ilmastik 1961. ja 1962. aasta suvel ja sügisel; vead arvestuses ja raamatupidamises.

Alljärgnevalt vaatame veel mõningaid taimekasvatuse probleeme Kingissepa rajoonis ja V.Kingissepa nim. kolhoosis seitseaastakul üksikute aastate lõikes.

V.Kingissepa nim.kolhoosis oli 1959.aastal söödabaasiks 60 ha kultuurkarjamaad ja 161 ha kultuurheinamaad. Kadakaid raiuti 3 hektarilt, metsa võeti 10 hektarilt. Väike oli ristiku külvipind - 14 ha. Lutserni all oli 126 ha[2].

1961.aasta 24.oktoobril vastu võetud Kingissepa rajooni TSN Täitevkomitee otsuses öeldi, et on vaja suurendada tera- ja kaunviljade külvipinda, luua kord heinaseemnekasvatuses, laiendada kultuurrohumaade pinda ja neid hästi hooldada[3].

---

[1] KRRA, f. 371, nim.1,s.-ü.3,l.13-14.
[2] KRRA, f. 185, nim.1,s.-ü.129, l.42-43.
[3] KRRA, f. 314, nim.1,s.-ü.113,l.34.

Kolhoosis otsustati juba 1959.aastast alates hakata taime- ja loomakasvatussaaduste tootmisel maksma lisatasu üleplaanilise toodangu eest. See otsus jäi aga täitmata ja 1962.aastal tegi rajooni tootmisvalitsus kolhoosile uuesti selle ettepaneku. Lisatasu hakati maksma 1964.aastal.

NLKP KK 1962.aasta märtsipleenumi otsused arutati läbi 11.aprillil kolhoosi parteialgorganisatsiooni koosolekul. V.Kingissepa kolhoosis oli söötade tootmine veel kallis ja ebaproduktiivne.

1962.aastal korraldati ümber põllumajanduse juhtimine. Loodi põllumajandusliku tootmise valitsused. Koos kohalike partei-algorganisatsioonidega lahendasid nad paljusid aktuaalseid tootmisküsimusi, tegelesid energiliselt majandite kaadri valikuga ja paigutamisega, levitasid eesrindlaste kogemusi ja teaduse saavutusi.

Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollist 1962.a. juunist loeme, et 1962.aasta kevadel töötasid rajooni põllumajandustöötajad rahuldavalt. NLKP Keskkomitee märtsipleenumi otsuseid ellu viies revideerisid kolhoosid külvipinna struktuuri, seemendati 12 337 ha, see on 7 % enam kui 1961.aastal. Maisi alla pandi 1295 ha ehk 48 % rohkem kui mullu. Söödasuhkrupeedi ja kaunviljade külvipind suurenes vastavalt 4 ja 2,6 korda.[1]

Rahule ei saa aga jääda rajoonis mitmeaastaste põldheinte külviplaani täitmisega. 1.juuniks 1962. aastal oli plaanist täidetud ainult 37 %. Kohati vajas uuendamist ka põldheina kamar, et suurendada põld-

---

[1] KRRA, f.371, nim.1,s.-ü.3,l.9.

heina saaki[1].

V.Kingissepa nim.kolhoosis olid 1962.aasta saagid puuduliku agrotehnika, vähese väetiste kasutamise ning suurte saagikadude tõttu väga madalad. Veebruarikuus oli seemneviljast 67 % puhastamata ja külvikonditsiooni viimata, heinaseemned korrastamata[2].

1963.aastal kartuli kogusaak suurenes eelmise aastaga võrreldes 53 %, saagikus 27,9%. Rahalised sissetulekud suurenesid kolhoosis 15,9 %. Vähenes aga teravilja toodang, samuti oli väike kõrgesaagiliste rühvelkultuuride osatähtsus ja kultuurheina saagikus oli madal - 6,6 ts hektarilt[3]. Saakide vähenemine 1963.aastal oli tingitud eelkõige sellest, et 1962.aasta sügisel jäid üleliigse vihma tõttu põllud kündmata, neid künti 1963. aasta kevadel ja kohe külvati.

1964.aastal olid rajooni keskmised saagid järgmised: teravili 14,1 ts, kartul 113 ts hektarilt. Vabariigi keskmine teravilja hektarisaak oli 16,4 ts, kartulisaak 168 ts[4]. V.Kingissepa nim. kolhoosis aga teravili - 11,4 ts ja kartul 102 ts hektarilt[5]. Seega oli V.Kingissepa nim. kolhoos seitseaastaku eelviimasel aastal taimekasvatuses maha jäänud nii vabariigis kui ka rajoonis.

EKP Keskkomitee ja ENSV Ministrite Nõukogu arutasid 1965.aastal heintaimede kasvatamise olukorda vabariigis. 23.aprillil 1965 anti välja määrus "Heinaseemnekasvatuse parandamise ja niitude ning karjamaade produktiivsuse tõstmise abinõude kohta". Määruses öeldakse, et majandites on nõrgenenud tähelepanu kõrgesaagiliste mitmeaastaste kultuurniitude ja -karjamaade loomise ning nende produktiivsuse tõstmise ja heinaseemnekasvatuse

---

[1] KRRA, f.371, nim.1,s.-ü.3, l.11.
[2] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.291, l.21.
[3] KRRA, f. 293, nim.1,s.-ü.298,l.4.
[4] KRRA, f.371, nim.1,s.-ü. 52,l.109,142.
[5] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü. 302, l.16.

parandamise vastu. Selle tagajärjel jäi kolhoosides söötade kogus tunduvalt vähemaks. Kingissepa rajooni paremates oli saak 20 ts, halvemates 10 ts hektarilt[1]. Saagivahe tulenes rohukamarate ebainevusest, rohumaade hooldamisest ja väetamisest.

Tootmisvalitsuse otsus 1965.aasta kultuurrohumaade parandamise kohta on järgmine:

1. Igas majandis eraldada 1965.aasta lõikuseks heinaseemnepõlde (V.Kingissepa nim.kolhoosis 30 ha).
2. Kultuurkarjamaadel teha ära kõik nõutavad hooldustööd[2].

1965.aastal oli rajoonis ja ka vaadeldavas kolhoosis edusamme söödabaasi tugevdamise alal.See saavutati parema organiseerimistööga majandites. Kaader oli muutunud teadlikumaks, oli paranenud mullaharimise töö-de kvaliteet. 1965.aasta saagid olid kolhoosis paremad vabariigi keskmistest. Teravilja hektarisaak oli vabariigis 21,4 ts, kartulil 157 ts[3]. V.Kingissepa nim. kolhoosis aga vastavalt 23 ts ja 157 ts hektarilt.

Söödabaasist olenes loomakasvatuse olukord. V. Kingissepa nim. kolhoosis oli loomakasvatussaaduste tootmises tagasiminek seitseaastakul. Peamiseks põhjuseks oli söödabaasi nappus. Tastalehma piimatoodang kujunes seitseaastakul järgmiseks:

TABEL 19

Piimatoodang (kg) ühe lehma kohta aastatel 1959-1965[4].

1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
3006	3036	2974	2371	2279	2112	2794

[1] Kingissepa raj.tootmisvalitsuse nõukogu protokollid, 1965,l.58.

[2] Sealsamas, l.81.

[3] ENSV SKV,Eesti NSV rahvamajandus, 1971.aastal, statistiline aastaraamat,Tallinn 1972,l.170.

[4] KRRA,f.293,nim1,s.-ü.232,249,268,294,302,l.4-6.

Tabelist selgub, et näitajad olid head 1959. ja 1960.aastal, kuid siis vähenesid pidevalt kuni 1965. aastani.

1959.aasta maikuus arutati Kallemäe k/n istungjärgul loomakasvatuse edasiarendamist külanõukogu kolhoosides . Kõigis kolhoosides oli edasiminek. Piimatoodang oli eelmise aastaga võrreldes suurenenud 129 %, lihatoodang 313,3 %[1].

V.Kingissepa nim.kolhoosi edusammude põhjuseks 1959.aastal oli loomade normaalne toitumus. Näiteks lehm sai 7 kg heina, 20 kg silo ja 200 gr jõusööta 1 liitri piima kohta. Nii lehmade kui ka sigade hooldamine oli hea. Sigade pidamise ruumid olid aga kitsad ja laut niiske. Selle tõttu suri aasta jooksul 57 siga. Lambaid toideti aga halvasti ja neid suri usstõve tagajärjel palju. Kanade toitumus oli normaalne - nad said vilja, liha, heinajahu jne.[2]

Piima toodeti 1959.aastal iga 100 ha põllumaa kohta 233,8 ts ja liha 23,9 ts. Kingissepa rajoonis toodeti sel perioodil piima ja liha vastavalt 174,4 ts ja 18,5 ts[3]. Siit nähtub, et V.Kingissepa nim.kolhoos oli 1959.aastal rajooni parimate majandite hulgas.

---

[1] KRRA, f.185,nim.1,s.-ü.129,l.10-11.

[2] Sealsamas, l.10.

[3] KRRA, f.185, nim.1,s.-ü. 129, l.40.

TABEL 20

Loomade arv kolhoosis 1959-1965[1]

	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Veised	290	314	339	529	537	585	664
Sead	353	296	382	588	395	452	436
Lambad	158	157	128	180	85	-	-
Kanad	536	501	418	492	539	342	608
Hobused	93	87	83	112	82	79	75

Tabeli andmetest on näha, et veiste arvu suurendati pidevalt. Piima kogutoodang kolhoosis ka suurenes, kuid piimakarja produktiivsus vähenes, nagu eelpool nägime. Sigade arv oli seitseaastaku jooksul kõikuv. Lammaste arv vähenes, kuni 1964. aastal lambafarm hoopis likvideeriti. Peamine põhjus oli ei olnud karjamaid. Kõrged karjamaad olid üle koormatud, madalad aga ei kõlvanud. Villa varumise plaane ei täidetud ühelgi aastal.

24. oktoobril 1961 Kingissepa rajooni TSN Täitevkomitee poolt vastu võetud otsusest[2] kogu rajooni loomakasvatuse olukorra parandamiseks oli palju täita ka V.Kingissepa nim.kolhoosil.

Piima lüpsti ühelt lehmalt 2745 kg. See oli küll parim näitaja külanõukogu piires, kuid reserve kolhoosis oli veelgi. Rajooni parimad kolhoosid ("1.Mai" jt.) tootsid piima 100 ha põllumajandusliku maa kohta üle 357 kg, V.Kingissepa nim.kolhoos aga 254 kg. Parim

[1] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.232,249,268,294,302, l.18-20.

[2] KRRA, f. 314, nim.1,s.-ü.113,l.34,43,44.

lüpsja kolhoosis ja kogu Valjala k/n-s oli 1961.aastal 3568 kg-se väljalüpsiga ühe lehma kohta Juuli Reinem[1]. Tema saavutus näitas samuti, et toodangu suurendamine oli võimalik.

Sigade surevus jätkus ka 1961.aastal, sest pidamistingimused ei paranenud ja toitmine halvenes.

1961.aastal arutas rajooni täitevkomitee ka veterinaaralast tööd rajoonis. Selgus, et olukord selles osas oli Saaremaal halb. 1961.aasta I poolaastal suurenes loomade surevus eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 66 veise ja 462 sea võrra. Eriti suur oli tallede surevus - 15,8 %. Puudus veterinaaralane kaader. Ametisolevast 14-st vetvelskrist on ainult viiel kesk-eriharidus. 24 kolhoosis ei olegi kohapeal veterinaaresmaabiandjat[2].

V.Kingissepa nim. kolhoosis oli vetvelskriks Albert Laus, kellel on lõpetatud kaheaastane velskrite kool. Ka siin oli põrsaste surevus suur. Zootehnik puudus sageli töölt, farmijuhataja oli hooletu. Emiseid ei söödetud kolm korda päevas, laudad vajasid remonti, kadus 152 kana jne[3].

1962.aastal kordusid kolhoosis samad puudused, nende likvideerimiseks ei võetud midagi ette. Toodang langes veelgi. Reservid selle tõstmiseks aga olid olemas. Need olid - teravilja andmine loomadele jõusöödaks, mida senini jaotati kolhoosnikele töötasuks (1961.a. isegi 26 %), seakasvatuse muutmine intensiivseks, veterinaaralase olukorra parandamine kolhoosis, veisekarja ööpäevase karjatamise läbiviimine (seni

---

[1] KRRA, f.314, nim. 1,s.-ü.114,l.58.
[2] KRRA, f.293, nim.1, s.-ü.264, l.60-61.
[3] KRRA, f. 293,nim.1, s.-ü.265,l.30.

oli kari väljas 6-8 tundi ööpäevas) arvestuse ja finantsmajanduse parem korraldamine.[1] Organiseerimistöö ja juhtimine kolhoosis oli puudulik.

1963.aastal olid rajooni tulemused loomakasvatuses rahuldavad, kuid kolhoosid olid tootmisnäitajate osas väga suurte erinevustega. V.Kingissepa nim. kolhoosis jätkus tagasiminek. Piimatoodang lehma kohta vähenes 92 kg. Sigade kaaluiive vähenes ööpäevas 54 gr. Suurenes veiste ja sigade hukkumine. 40 % riigile müüdud piimast arvestati II sorti[2].

Tootmisvalitsuse spetsialistid, uurinud olukorda kohapeal, töid välja kolhoosi tagasimineku põhjused. Lisaks eelpoolnimetatutele olid need järgmised: Kuigi lehmade arv suurenes, oli nende tihedus 100 ha kohta väike - 9,7. Veisekarja struktuur ei olnud normaalne. Lehmade osatähtsus oli liiga suur, nad olid vanad ja ahtruse % suur. Noorloomi oli vähe,neid söödeti nõrgalt. Karja tõulisus jättis soovida, tõuaretustööle pöörati vähe tähelepanu. Esines lohakust ja hoolimatust loomade hooldamisel. Talvine loomasööt oli vähene. Oli raskusi karjatalitajate leidmisega, sest töö oli raske[3].

1965.aastal lisas kolhoosi esimees Valent Rõõm antud põhjustele juurde järgmised: Kogu kolhoosi loomad olid 18-s laudas. Nendest 16 olid vanad talulaudad, mis ei olnud nõuetekohased. Masinalüpsi rakendati ainult viies laudas, automaatjootjad olid seitsmes laudas. Karjale sööda etteandmine toimus käsitsi.

---

[1] KRRA, f.371, nim.1,s.-ü. 3,l.20.
[2] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü. 298,l.76.
[3] KRRA, f.371,nim. 1,s.-ü.52, l.115-120.

Farmid ei vasta I sordi piima tootmise nõuetele. Karjatalitajate töö on raske, kuid mõned talitajad olid ka lohakad. Farmijuhatajal puudus nõudlikkus[1].

Esimees V.Rõõm märkis, et olukord paranab kindlasti siis, kui valmivad uued karjalaudad ja sigala, mis olid 1965.aastal veel ekspluatatsiooni andmata. Kaader tugevnes juba tollal uue eriharidusega zootehniku tööle võtmisega[2].

Kuidas eelpooltoodud puudused likvideeriti, midą kolhoos selleks ette võttis, vaatame järgmise viisaastaku käsitlemisel.

x x x

Tootmise tõusu seitseaastakul aitas kindlustada kolhoosi- ja sovhoositöötajate materiaalse huvitatuse printsiibi silmaspidamine.

Kolhoositöötajate töötasu vabariigis paranes pidevalt ja ulatus 1965.aastal keskmiselt 3,46 rbl-ni päevas, ületades kahekordselt 1958.aasta töötasu. Kõik vabariigi kolhoosid viidi seitseaastaku jooksul rahalisele töötasule. Kolhoosnikud hakkasid saama palgalist puhkust ja riiklikku pensioni.

V.Kingissepa nim. kolhoosi rahaline tulu seitseaastakul suurenes järgmiselt:

---

[1]KRRA, f.314,nim.1,s.-ü.195,l.63-64.

[2]Sealsamas, l.64.

TABEL 20

Kolhoosi rahaline tulu rbl-des 1959-1965.[1]

1959	1960	1961[2]	1962	1963	1964	1965
1545 906	1 801474	245 777	326 057	378 097	357 596	419538

Tabelist näeme, et kolhoosi rahaline tulu siiski pidevalt suurenes, kuigi seitseaastakul oli majanduslikke raskusi palju. 1965.aastal eraldati kultuurelutarbelisteks vajadusteks 4200 rbl.,pensionideks ja vanade abistamiseks 5500 rbl., töötasudeks 191800 rbl.[3].

TABEL 21

Kolhoosnike ühe tööpäeva tasu rahas 1959-1965.[4]

1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
1,06	1,42	2,67	2,69	2,96	3,01	3,04

Näeme, et rahaline tasu suurenes ka vastavalt aastatega ja 1965.aastaks jõudis peaaegu vabariigi keskmise tasemele. Rajooni keskmine oli 3,28 rbl[5].

Kolhoosi juhatuse protokollidest leiame, et lisaks põhitöötasule maksti sageli lisatasu teatud pingelistel tööperioodidel, samuti preemiatena hea töö eest kõikidel tööaladel.

Lisatasu hakati maksma ka taimekasvatuses üleplaani-

---

[1] KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.232,249,268,294,302,309,l.30.
[2] 1961.aastast reformijärgses vääringus (1 : 10)
[3] KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.232,249,268,294,302,309,l.28.
[4] KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.232, 249,268,294,309,302,l.18.
[5] KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.228, l.32.

lise saagi ja toodangu eest. Lohakuse ja ükskõiksuse eest aga vähendati lisatasu 50 %.

1963.aasta oktoobripidustuste auks premeeriti 30 rbl.-ga tublisid töötajaid:

Heldur Maripuu - traktorist
Kalev Kuning - traktorist
Ilmar Mägi - traktorist

10 rbl-ga järgmisi töötajaid:

Juuli, Sepp - põllutööline
Helgi Niitmets - "
Benita Varvas - "
Marta Iljas - "
Heldur Kann - kaluribrigadir
Kalev Anupõld - autojuht
Anastasia Lehtsalu - vasikatalitaja
Leida Lember - traktorist
Damara Maripuu jt.[1] - vasikatalitaja

1964.aastal premeeriti tublisid noori, keda saadeti rajooni maanoorte kokkutulekule: Salme Võlma, Evi Kadarik, Al-der Maripuu, Kalev Kuning, Kalev Anupõld ja Heldur Maripuu[2].

Põhitöötasude kasvu näitamiseks toon ära võrdluse-na administratiiv-teenindava personali ja spetsialistide kuu põhitöötasu 1960. ja 1963.aastal.

TABEL 22

Administratiiv-teenindava personali kuu töö-tasu rbl-des 1960.ja 1963.aastal[3]

Tööala	1960. (antud uues rahas)	1963
Esimees	150	180

[1]KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.292, l.25.
[2]KRRA, f.293,nim. 1,s.-ü.299,l.5.
[3]KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.228, 250,295,l.10-12.

Vanemraamatupidaja	85	90
Raamatupidaja	-	75
Kassapidaja	18	70
Kalanduse arvestaja	-	50
Mehhaanik	85	85
Töökoja juhataja	-	30
Elektrik	-	75
Farmijuhataja	70	70
Agronoom	85	95
Zootehnik	90	100
Vet.velsker	-	45
Laborant	50	65
Kaluribrigadir	-	120
Põllundusbrigadir	70	90
Seemendustehnik	-	30
Laohoidja	40	50
Ehitusbrigadir	50	-
Postiljonid	20	20
Koristaja	12	27
Klubijuhataja	25	-
Tuletõrje ülem	-	20

Traktoristide palk oli 4,5-5,5 rbl. vahetus. Autojuhtide palk 30-35 rbl. põhipalk + 10 kop. jooksev km. II liigi autojuhtidele oli ette nähtud 15 % kõrgem palk.

1963.aastal moodustasid töötasud 49 % tuludest.

1963.aasta juunis arutas tootmisvalitsus palgafondide olukorda Kingissepa rajooni kolhoosides. Leiti, et mitmes kolhoosis esineb administratiiv-teenendava personali arvus ja palgamäärades liialdusi. Töötasudeks kulutati keskmiselt 16,1 % üldisest töötasufondist. Mitmed kolhoosid olid killustatud paljudeks bri-

gaadideks. Nii oli ka V.Kingissepa nim.kolhoosis. Ei praktiseeritud agronoomide ja brigadiride ametkohtade ühendamist. Palgamäärad olid sealjuures põhjendamatult kõrged. Spetsialistide töötasu ei olnud kooskõlas EKP Keskkomitee ja ENSV Ministrite Nõukogu 27.juuli 1959.aasta määrusega. Nii olid ka V.Kingissepa nim. kolhoosi agronoomi ja raamatupidaja palk 50 % esimehe omast. Seda oli vähe[1].

1961.aasta 28. veebruaril võttis Kingissepa rajooni TSN Täitevkomitee vastu otsuse kolhoosnike pensioneerimisest ja abistamiskassade tööst.

Abistamiskassad loodi kõikides rajooni kolhoosides. 1960.aastal maksti abistamiskassade kaudu vanade ja töövõimetute abistamiseks ja pensioneerimiseks välja 124039 rbl., kolhooside vanadekodule 12130 rbl. Kuid sellealases töös oli veel suuri puudusi. Rida kolhoose, sealhulgas ka V.Kingissepa nim. kolhoos, ei eraldanud isegi 1 % rahalistest tuludest abistamiskassadele[2].

1962.aastal oli V.Kingissepa nim. kolhoosis pensionisaajaid 119 inimest à4 rbl., ajutist toetust sai 12 inimest[3].

1963.aastal hakati V.Kingissepa nim. kolhoosis maksma invaliididele pensioni 1,8-3,0 rbl. kuus[4].

Seitseaastaku vältel ehitati kolhoosi kümmekond individuaalmaja ja üks 8-korteriline elamu. Esimesteks uute korterite peremeesteks olid 1964.aastal Valent Rõõm - esimees, Tiiu Nurmoja - agronoom, Linda Piht - farmijuhataja, Heino Mänd - traktorist, Uno Sepp- traktorist ja Endel Sepp - autojuht. Ehitati veel mitmeid

---

[1] KRRA, f.371, nim.1,s.-ü. 26, l.56-57.
[2] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü. 264, l.16.
[3] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.295, l.3.
[4] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.292, l.18.

loomakasvatushooneid.

Olustikuline teenindamine sel perioodil kolhoosis oli siiski veel puudulik. Ei olnud lasteaeda, sööklat, sauna, õmblusateljeed jm. selliseid asutusi. Kolhoosirahvas pidi käima linnas, et end elutarbelisest teenendada.

Rahuldavaks näitajaks oli see, et kolhoosiperede elektrifitseerimise % seitseaastaku lõpuks tõusis 85-le. Elektrifitseerimise käigust seitsme aasta jooksul annab ülevaate järgnev tabel.

TABEL 23

Elektrifitseeritud perede arv kolhoosis 1959-1965.[1]

1959	1960		1961		1962		1963		1964		1965	
Elektr. per.arv	Pe-re-de arv	Elek. per. arv	Pe-re-de arv	Neist elek-ter arv	Pe-re-de arv	Neist elek-ter arv	Pe-re-de arv	Neist elek-ter arv	Pe-re-de arv	Neist elek-ter arv	Pe-re-de arv	Neist elek-ter arv
128	174	129	177	133	282	148	268	163	274	182	280	239

Näeme, et kolhoosiperede arvuga vastavalt kasvas ka elektrifitseeritud perede arv.

Sellel perioodil ilmusid kolhoosnike õuedele ka esimesed isiklikud autod ja tubadesse elektrilised majapidamisriistad. Tarbimine suurenes pidevalt.

Kolhoosnike kultuurilise palge avardumine ilmneb selles, et hakati rohkem tellima ajakirjandust, tubadesse ilmusid raamaturiiulid raamatuvirnadega. Kodukülas kooli lõpetanud noored läksid õppima keskkooli või tehnikumi.

Seitseaastaku lõpul töötas V.Kingissepa nim. kolhoosis kolm kõrgema haridusega spetsialisti, seitseaastaku algul ei olnud ühtegi.

Kunstilise isetegevusega tegeldi kolhoosis pidevalt alates 1960.aastast. Kultuuritöö hingeks kolhoosis olid

---

[1] KRRA, f.293,nim.1,s.-ü.232, 249,268, 294,309,302;l.19.

kohaliku kooli õpetajad Hilja Taimla, Joonas Paap, Haimi Paap, Heldi Lember. Klubi juhatajateks sellel perioodil olid Endel Noor, Harry Lember, Hilja Taimla ja Heldi Lember. Ringidest töötasid paremini näitering Enno Kolga juhtimisel, ansamblid ja vahepeal ka segakoor Heldi Lember'i juhtimisel. 1964.aastal töötas ka käsitööring, kodundusring ja auto-motoring. ALMAVÜ ja sporditöö sel perioodil ei edenenud. Kolhoosil oli oma raadiosõlm ja statsionaarne kinopunkt. Raadiosaateid toimetasid Endel Maripuu,-agronoom, Linda Piht - farmijuhataja, Heldi Lember - õpetaja, Robert Põldema - mehhaanik, Erlanda Miller - põllundusbrigadir ja Heldur Kann - kalandusbrigadir.

Kultuuriliseks meelelahutuseks olid ka suvised ekskursioonid mandrile ja Leningradi.

Isetegevuslastega anti kontserte ümberkaudsetes rahvamajades ja kolhoosiklubides. Eriti populaarseks said agitbrigaadi esinemised kolhoosibrigaadides.

Naisansambel, meesansambel ja eakate tantsurühm võtsid osa rajooni rahvakunstiõhtutest, rajooni- ja külanõukogu isetegevuse ülevaatustest. Menukalt esines seal alati naisansambel.

Valusaks küsimuseks oli kolhoosis häitlik agitatsioon. Alates 1964.aastast sai see aga korda, nagu vaja.

Autahvlil vahetusid pidevalt eesrindlased: Veeve Kalamees, Aino Tulk, Kustu Raamat, Endla Sannik, Juuli Reinem, Leida Varvas, Helgi Süld, Maria Raaperi, Miili Valge, Oskar Pärtel, Heldur Maripuu, Heldur Kann, Maria Matiisen, Rehalda Antoni, Juuli Lootus, Juhan Vallik, Orest Niitmets, Asta Põldemaa, Al-der, Maripuu, Emmi Laipaik, Felix Koidumaa, Armilde Reimal, Hilda Hoogand jpt.

Tublisid inimesi oli palju. Ja eks nende töö oligi see, mis viis kolhoosi edasi. Edasiminek oli väga aegla-

ne, see vaheldus seisakute ja tagasiminekuga, kuid olukord paranes seitseaastaku lõpuks nii, et järgmiseks viisaastakuks oli alus olemas, millele rajada põllumajanduse edasiarendamine. Seitseaastaku plaanid kolhoosis täideti.

Ka kogu vabariigi seitsme aasta plaan täideti. Üldine tõus oli aastatel 1959-1960. Söödabaas tugevnes, karja produktiivsus hakkas suurenema. Rõõmustas saagirikas 1960.aasta, mil kõik plaanid ületati. Järgmistel aastatel ilmnes aga seisak ja tagasiminek. Piima ja liha tootmine vähenes. 1962.aasta suvi ja sügis olid vihmased, vajalikust söödakogusest varuti ainult 75 %. Kolhooside rahalised tulud vähenesid 1962.aastal.

Seitseaastaku lõpuks olukord paranes ja plaanid täideti. 1965.aastaks olid kõik kodanliku Eesti parimad näitajad ületatud. Maaelanike arvu vähenemisele vaatamata andis põllumees ikkagi kolm korda rohkem toodangut. See oli tööviljakuse kasvu hea näitaja. Ühe põllumajandusliku töötaja tööviljakus tõusis mehhaniseerimise ja elektrifitseerimise tulemusena seitseaastakul 2,4-kordseks.

1965.aastaks olid keskmised hektarisaagid vabariigis tõusnud järgmiselt: teraviljasaak 22 tsentnerini, kartul 170 tsentnerini hektarilt. Piimatoodang ühe lehma kohta jõudis 3000 kg piirini.

Seitseaastaku jooksul said 27 põllumajanduse eesrindlast sotsialistliku töö kangelase nimetuse. Üle 2000 kolhoosi- ja sovhoositöötajat autasustati ordenite ja medalitega.

Kingissepa rajooni tulemused seitseaastakul olid järgmised: teravilja keskmine hektarisaak oli 15,1 ts, kartulil 139 ts hektarilt. Piima toodeti ühe lehma kohta 3079 kg.[1]

---

[1] "Kommunismi Ehitaja" , 16.veebr. 1971, nr.20.

V PTK. V.KINGISSEPA NIM.KOLHOOSI MAJANDUSLIK TÕUS KAHEKSANDAL VIISAASTAKUL (1966-1970).

NLKP XXIII kongress kiitis heaks Keskkomitee 1965. aasta märtsi- ja oktoobripleenumi otsused majandusreformi kohta ning võttis vastu direktiivid kaheksanda viie aasta plaani kohta. Vabariigi põllumajanduses jätkus kaheksandal viisaastakul tootmise industrialiseerimine ja intensiivistamine, mis kindlustas toodangu pideva kasvu.

Kingissepa rajooni põllumajandustöötajad püstitasid viie aasta plaanid järgmiselt: Suurendada teravilja hektarisaaki 17,8 ts-ni ja kartulisaaki 160 ts--ni hektarilt. Lehma piimatoodang pidi kasvama 1970. aastaks 2900 kg-ni[1].

V.Kingissepa nim.kolhoosi plaanid olid vastavuses rajooni keskmiste näitajatega. Konkreetsemalt tuleb neist juttu taime- ja loomakasvatuse olukorra analüüsimisel.

Kes juhtisid kolhoosi kaheksandal viisaastakul nende plaanide elluviimiseks? Põhiliselt oli viisaastaku jooksul juhatuse koosseis järgmine: Valent Rõõm - juhatuse esimees, Julius Maripuu, Heldur Maripuu, Ella Peit, Julius Mook, Tiiu Nurmoja, Haldur Kann, Albert Laus, Felix Koidumaa, Leida Lember[2].

Muudatused seitseaastakuga võrreldes olid selles, et juhatuse arvuline koosseis suurenes ja hariduse tase muutus. Juhatuse liikmete hulgas oli nüüd 3 eriharidusega spetsialisti (Rõõm, Kann,Nurmoja).

---

[1] "Kommunismi Ehitaja", 10.okt.1970,nr.120.

[2] KRRA, f.293, nim1,s.-ü.319, l.1,3.

14.dets.1968.aastal ühines V.Kingissepa nim. kolhoosiga kolhoos "Hommik". Tootmisvalitsuse juhataja sm. J.Räim tegi ettepaneku kahe ühinenud uue kolhoosi nimeks valida Viktor Kingissepa nimeline. Nii jäigi. Juhatuse esimeheks valiti endine "Hommiku" kolhoosi esimees Matvei Mulenok. Kahe endise kolhoosi juhatused ühendati[1].

Spetsialistide koosseis muutus arvuliselt võrreldes seitseaastakuga. Uues kolhoosis oli nüüd 2 osakonnajuhatajat, 3 agronoomi, 3 zootehnikut, 6 raamatupidamise alal töötajat jne. Hariduse osas oli suur edasiminek. Kui seitseaastaku lõpul oli kolhoosis ainult kaks kõrgema haridusega inimest, siis kaheksandal viisaastakul oli neid juba 4 ja praegu on 8. Ülejäänud töötajad olid 60-ndate aastate lõpul peaaegu kõik kesk-eri haridusega[2].

Parteialgorganisatsioon oli 1966.aastaks tugevnenud. Arvel oli 19 NLKP liiget ja algorganisatsiooni tööd juhtis 5-liikmeline büroo koosseisus Asta Saaremets[3], Robert Põldema, Albert Laus ja Tiiu Nurmoja.

Parteialgorganisatsioon suunas kolhoosi juhatuse tööd, juhtis ideoloogilis-poliitilist ning agitatsiooni- ja propagandatööd kolhoosis.

Poliitilisi teadmisi täiendati poliitõppegrupis. Kohusetundlikud osavõtjad sellest olid Endel Kalamees, Aleksei Leier, Ella Peit jt.

Ametiühingu algorganisatsioon loodi kolhoosis 1965.aastal. Tema peamiseks ülesandeks oli sotsialistliku võistluse organiseerimine. 1966.a. oli kolhoos

---

[1] Vaata lisa nr. 4.

[2] Vaata lisa nr. 5.

[3] Asta Saaremets tuli 1966.a. Kehtna Parteikoolist ja lahkus Saaremaalt 1969.aastal. Vahepeal juhtis ta kolhoosi parteialgorganisatsiooni tööd V.Kingissepa nim. kolhoosis.

sotsialistlikus võistluses Muhu kolhoosiga "Ühismaa". Ametiühing organiseeris ka võistlust kutsealade parima nimetusele kolhoosis, viis läbi õppeekskursioone ning organiseeris spordi- ja kultuuritööd[1].

22.märtsil 1966 arutas parteialgorganisatsiooni büroo EKP Kingissepa Rajoonikomitee pleenumi otsust 23.veebruarist 1966 "Kaadri valikust, paigutamisest ja kasvatamisest rajoonis". Otsustati regulaarselt hakata läbi viima tootmisnõupidamisi tööalade järgi ja lüpsjate-karjatalitajate kvalifikatsiooni tõstmise kursusi. Seda ka tehti. Juhatuse esimehele tehti ettepanek vestelda Kallemäe 8-kl. Kooli lõpetajatega, et neid suunata kolhoosi stipendiaatidena õppima. Sm. Mulenok käiski koolis ja rääkis elukutse valikust 8. klassi õpilastega. Sellest klassist läks põllumajanduslikesse tehnikumidesse õppima 4 lõpetajat.

25.mai koosolekul 1967 olid jällegi päevakorras kaadri küsimused kolhoosis. Juhatuse esimees sm. Rõõm tegi ettekande, kus märkis, et viimastel aastatel juhtiv kaader koosnes eriharidusega spetsialistidest. Peaspetsialistid olid kõrgema haridusega. Puuduseks spetsialistide töös oli see, et nad tegelesid vähe töötajate kasvatamisega, Esimees märkis veel, et juhtiv töötaja peab eelkõige ise olema poliitiliselt küps, et tegelda teiste kasvatamisega. Parteialgorganisatsioon peab aga rohkem ära kuulama aruandeid spetsialistide igapäevasest tööst[2]. Seda võeti arvesse edaspidises töös.

1967.aastal õpiti poliitilises algkoolis Lenini elu. Töö kulges rahuldavalt.

---

[1] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.11,l.23.
[2] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.12,l.10.

Kommunistidel olid aasta jooksul pidevad ülesanded: Valent Rööm vastutas poliitõpperingi töö eest, Tiiu Hoogand oli rahvakontrolli-kaastöögrupi esimees, Albert Laus - loengulise töö eest vastutaja. Robert Põldema vastutas ühiskondlike organisatsioonide töö eest, Voldemar Saaremets oli a/ü komitee esimees, Harry Lember oli poliitinformaator jne.[1].

Rahvakontrolli-kaastöögrupp töötas rahuldavalt, plaanid olid head.

Kolhoosis oli näitlik agitatsioon olemas, kuid jäi puudu kunstilise külje osas.

Rahvamalevas oli 1967.aastal 12 liiget, kuid pidev töö puudus seoses grupi juhi,Sergei Taimla haigestumisega. Tegutseti ainult pidustuste puhul.

1967.aasta aruandevalimiskoosolekul räägiti veel paljustki. Analüüsiti põhjalikult kolhoosi majanduslikke saavutusi ja puudusi tootmisharude kaupa. Kaadriga oli ikka raskusi. Puudus oli karjabrigadirist, kultuuritöötajast. Mittestatsionaarselt õppis ainult 2 kolhoosi inimest. Seda oli vähe[2].

Komsomolialgorganisatsioon oli kolhoosis 15-liikmeline. Sekretär oli Maire Aavik, kooli vanempioneerijuht. Algorganisatsioon oli kasvanud liikmete arvu poolest. Töö oli samuti muutunud sisukamaks. Viidi läbi spordiüritusi, kohtumisi sõjaväelastega, tekkisid traditsioonid tähtpäevade tähistamisel. Suuri saavutusi oli sporditöös. Kolhooside suvespartakiaadil saadi I koht rajoonis. Võeti osa Suure Tõllu mängudest, viidi läbi hulgaliselt sõpruskohtumisi nii saarel kui ka mandril[3].

---

[1] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.12,l.27.
[2] Sealsamas, l.28.
[3] Sealsamas, l.29.

1968.aasta kolhoosi parteialgorganisatsiooni töö kohta ütles EKP Kingissepa Rajoonikomitee I sekretär sm. E.Rand:"Majand oma näitajatega on keskpärane. Olete töös toime tulnud. Ideoloogiline töö peaks aga palju parem olema. Töötate lahus noorsoost. Koosolekud on aga aktiivsed ja sõnavõtte on palju ..."[1].

1968.aasta 9.detsembri üldkoosolekul arutas parteialgorganisatsioon "Hommiku" kolhoosiga ühinemist. Võrreldi kolhooside majanduslikke näitajaid. Teravilja- ja kartulisaagid olid "Hommiku" kolhoosis paremad. Heina varumisel oli parem V.Kingissepa nim.kolhoos. Rajooni perspektiivplaanis oli ette nähtud väikesed kolhoosid liita suuremate külge, nii et majooni jääks 22 majandit. Ettepanek ühinemiseks kiideti heaks. Kaluribrigaad aga otsustati ühendada"Ranna" kolhoosiga[2].

1969.aastal, pärast ühinemist, oli NLKP arvel kolhoosis 39 liiget. Büroosse valiti 10.jaanuaril järgmised seltsimehed:Matvei Mulenok - kolhoosi esimees, Tiiu Hoogand - agronoom, Enn Pukk - peazootehnik, Linda Raev - pearaamatupidaja, Vello Peit - elektrik, Kalev Mänd - aseesimees, Koel Voldemar - partorg[3].

Kolhooside ühinemisega muutus töö keerulisemaks. Tuli kohaneda käigupealt ja kaotada sõnad "meie" ja "teie" kolhoosi igapäevases elus. Majandi suurus oli nüüd 12 200 ha. Parteikoosolekutel arutati tootmistöö küsimusi, põhjalikult analüüsiti loomakasvatusolukorda kolhoosis ja söödabaasi suurendamise küsimusi NLKP Keskkomitee 1969.aasta 21.veebruari otsuse valgusel.

---

[1] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.13,l.21.
[2] Sealsamas, l.40-41.
[3] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.14,l.7.

Võeti vastu kolhoosi abinõude plaan 1969.aasta põllumajanduskultuuride saagikuse tõstmiseks.

Kommunistid olid olnud visad oma töös. Koosolekud olid väga asjalikud ja sõnavõttude rohked.

10.aprillil 1969. vaadati läbi Lenini 100.sünniaastapäeva pidustuste plaan ja kinnitati kommunistliku töö laupäevaku staabi koosseis ja tööde läbiviimise kava. Aktiivselt töötasid partei juhendamisel ühiskondlikud organisatsioonid.

Kolhoosist lahkus aasta jooksul 4 kommunisti - Nuut,Palmi, abielupaar Saaremetsad ja A.Mägi-kõik mandrile tööle.

1969.aasta lõpul oli arvel 37 kommunisti ja 1 kandidaat.

1970.aastat alustas kolhoosi parteialgorganisatsioon suure entusiasmiga.

Aruandes 5.okt.1970.a. teatas parteibüroo sekretär sm. Voldemar Koel, et vapra töö eest Lenini 100. sünniaastapäeva auks autasustati 50 inimest kolhoosist medaliga. Põllumajandusaasta kolhoosis oli seekord hea. Saagid olid kõrgeimad kolhoosi ajaloo vältel. Selles oli ka osake meie tublide agronoomide, kommunistide V.Rõõmu ja T.Hoogandi tööd. Piima ja liha omahind väheneb, rahaline tasu tööpäevale aga suureneb. Ideoloogiline töö oli rahuldav.

Kultuuritööd hakati tegema suure hooga, kuna kolhoos sai eriharidusega kultuuritöötaja, kes oli lõpetanud kolhoosi stipendiaadina Viljandi Kultuurharidustöö Kooli - Väli, Mai[1].

Kommuniste edutati juhtivatele kohtadele. Aita

---

[1] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.15,l.50.

Peit - ökonomistiks, Heldur Tamm - osakonnajuhatajaks, Endel Kalamees - brigadiriks[1].

Komsomoli algorganisatsiooni töö kolhoosis paranes. Büroo sekretäriks valiti Ellen Koidumaa. Koosolekud toimusid igas kuus. Leninlik arvestus anti ära. Haridustase noorte osas oli järgmine: lõpetamata kõrgem haridus - ühel kommunistlikul noorel, kesk-eriharidus - 14 kommunistlikul noorel, 8.kl.haridus - 13-el, 7.kl.haridus - 7-l kommunistlikul noorel. Üks noor õppis kaugõppes EPA-s, kolm noort tehnikumis ja üks noor kaugõppekeskkoolis. Isetegevust ja sporditööd tehti tublilt[2].

Uue büroo koosseisu valiti järgmised seltsimehed: Voldemar Lember, Enn Pukk, Valent Rõõm, Albert Laus, Tiiu Hoogand, Matvei Mulenok ja Voldemar Koel. Sekretäriks valiti Voldemar Koel[3].

x x x

NLKP Keskkomitee 1965.aasta märtsipleenumil kavandati abinõud meie põllumajanduse edasiarendamiseks. Need abinõud vastasid täielikult rahva heaolu pideva tõstmise huvidele ja panid aluse põllumajandusliku tootmise edasisele kasvule. Nüüd ei olnud mitte enam oluline, et iga hinna eest toota, maatamata sellele, mis see maksma läheb, vaid nüüd oli iga majandi juht ja spetsialist kohustatud põhjalikult süvenema tootmise ökonoomikasse.

Märtsipleenum pidas vajalikuks põllumajandussaaduste varumise ja kokkuostu plaanide põhjalikku ümbermuutmist tootja huvides. Kui Kingissepa rajooni kolhoosides tera- ja kaunvilja keskmiseks omahinnaks kujunes

---

[1] EKPA, f. 2070, nim. 8, s.-ü. 15. 1. 20.
[2] Sealsamas, l. 19-20.
[3] Sealsamas, l. 56.

1964.aastal 98,20 rbl. tonn, siis tähendas teravilja müük paljudele Saaremaa kolhoosidele kahjumit[1]. Uute hindade juures kahjumit karta ei olnud, kui oli tagatud ökonoomne majandamine.

Seitseaastakul suurenes Kingissepa rajooni kolhooside materiaal-tehniline baas, kuid kokkuvõttes jäi põllumajanduse mehhaniseerimine siiski madalale tasemele. 1965.aastal oli rajoonis keskmiselt 30 elektrimootorit ühe kolhoosi kohta[2]. Viisaastaku plaanis oli aastateks 1966-1970 ette nähtud suurendada traktorite arvu põllumajanduses 179%. Mineraalväetiste kogus pidi suurenema plaani järgi 1970.aastaks 24700 tonnini. See oli 179 % rohkem kui 1965.aastal. Kõige enam suureneb N-väetiste eraldamine kolhoosidele - 266 % võrreldes 1965.aastaga. Jõusööta saadakse plaani järgi rohkem 148 %, s.o. 4700 tonni[3].

EKP Keskkomitee ja ENSV Ministrite Nõukogu ühise määrusega 3.juunist 1965 kustutati Kingissepa rajooni Mustjala, Võhma ja Lenini nim.kolhoosi laenuvõlgnevus täielikult. Ülejäänud kolhoosidel kustutati enne 1963. aastat välja antud laen[4].

Tootmise kasvu uuel viisaastakul pidi kindlustama intensiivne maakasutus ja kõrgemad saagid. Saagikus pidi senisega võrreldes kasvama 1,8 korda[5]. Selle saavutamine polnud võimalik ilma ulatuslike maaparandustöödeta. Eriline rõhk pandi olemasolevate kultuurkõlvikute parandamisele - kivide koristamisele, park-karjamaade

---

[1] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1965, l.112.

[2] Sealsamas, l.116.

[3] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1965, l.117.

[4] Sealsamas, l.118.

[5] Sealsamas, l.120.

rajamisele, lahtise kuivenduse ümberehitamisele drenaažiks jne. Erakordne oli seejuures, et kogu kulu võttis riik enda kanda. See oli tohutu abi majanditele.

TABEL 24

Kingissepa rajooni ja V.Kingissepa nim.kolhoosi maaparandustööde plaan 1966-1970.[1]

	Maaparand. töid kokku	Kuivendus	Võsaraie ja harimine	Rohumaade pealt. parand.	Kivide korist. põldudelt
Kingissepa rajoonis (ha)	40 000	13 500	6500	5000	15 000
V.Kingissepa nim.kolhoosis (ha)	959	259	100	100	500

Suund oli teada, plaanid tehtud ja võis alata võitlust uute ülesannete täitmise eest uuel viisaastakul.

Rohumaad pidid teravilja kõrval kujunema põhiliseks söödatootmise kõlvikuteks. Nende eeliseks oli odavus, pikaajalisus, saagikuse vähene sõltuvus ilmastikust ja suhteliselt väike tööjõukulu. Ratsionaalne maaviljelussüsteem nägi ette, et kultuurrohumaad moodustaksid üldisest kultuurmaast 40 %. Põllust omakorda peaks põldhein moodustama 30-35%[2].

---

[1] *Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1965, l. 120.*

[2] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1965, l.29.

TABEL 25

V.Kingissepa nim.kolhoosi kultuur-
rohumaade suurus (ha) 1966-1969.[1]

Maa liik	1966	1967	1968	1969
Kultuurheinamaa	193	158	193	833
Kultuurkarjamaa	98	86	93	236

Tabelist nähtub, et kultuurrohumaid oli kolhoosis vähe - 22,6 % üldisest kultuurmaast. 1969.aastaks suurenes kultuurrohumaade ulatus kolhooside ühendamise tõttu 1968.aastal ja osalt ka kõlvikute ümberhindamisest (osa põldheina põlde kanti kultuurrohumaade alla). Kultuurkarjamaade suurus ei taganud loomadele vajalikku söödakogust.

1966.aastal oli kolhoosis kultuur- ja põldheina saak keskmiselt 14 ts hektarilt. Rajooni keskmine oli 21 ts[2]. Saaremaal oli 1937. aastal põldheina saak 35,8 ts hektarilt[3]. Kuid ka praegu oleks võimalik saada suuremaid saake, nagu näitasid Kärla kolhoosi tulemused 1966.aastal. Põldheina saak oli seal 39 ts hektarilt. Kõljala sevhoosis saadi samuti hea saak - 35,4 ts hektarilt[4]. See näitab, et reserve pidi olema kõikjal. Tootmisvalitsuse peaagronoom J.Kuusk tõi oma ettekandes 1966.aastal ära madalate saakide põhjused: Aastate jooksul sissejuurdunud harjumus pöörata rohumaadele vähe tähelepanu, halb kuivenduse olukord, mineraalväetiste vähesus, orgaanilise väetise vähesus, heinakamarate rajamine mittetäisväärtuslike seemnesegudega ja kamarate mitteõigeaegne uuendamine.

---

[1] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1965, l.29.
[2] Sealsamas, l.29.
[3] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1966, l.31.
[4] Sealsamas, l.31.

Loomade jõudluskontrolli andmetest nähtus, et veiste osas peab heintaimede osatähtsus söödaratsioonis olema suurem.Hein on üks väheseid söötasid, mis ei riku piima kvaliteeti, heinarikka ratsiooniga on võimalik saada küllalt kõrget toodangut, mida kinnitasid jõudluskontrolli andmed.

Võrdluseks toon ära söötade kasutamise struktuuri lehmadel aastatel 1939., 1966 ja perspektiivse.

TABEL 26

Söödakasutamine Saaremaal 1939. 1966. ja perspektiivselt %-des[1]

Sööt	1939	1966		Perspektiivne
		K.rajoonis	V.K. kolhoosis	
Karjamaasööt	35,9	31,6	36,5	37
Koresööt	37,6	24,3	18,8	35
Jõusööt	17,5	26,8	25,1	19
Mahlakad söödad:	9,0	17,3	13,2	6
sellest haljassööt	2,5	3,1	2,0	1
silo	-	-	-	2,5
juurvili	-	6,9	6,4	2,5
kartul	6,5	4,9	-	-
muud	1	-	-	3
Piimatoodang 1 lehma kohta	2950	2765	2379	3500-3600

Tabeli järgi näeme selgelt, et piimakoguse suurendamiseks tuleks söödaratsiooni muuta ja nimelt rohkem anda koresööta ja karjamaasööta. Vähendada tuleks

[1] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1966, l.31.

jõusööda ja kartuli andmist lehmadele. Miks V.Kingissepa nim. kolhoosis on piima osas produktiivsus väike? Seepärast, et sööta on vähe, väljalüps saadakse jõusööda arvel.

1965.-1966. aastal ei olnud V.Kingissepa nim.kolhoos uuendanud ühtegi hektarit kamarat. Olemasolevad kamarad et vastanud nõuetele. Heinaseemnekasvatusele oli vähe rõhku pandud. Suurim puudujääk oli valge ristiku seemne osas.

Ei rahuldanud ka heinakoristuse tehnoloogia, mille juures esinesid suured toitainete kaod ja saadi madalakvaliteedilist heina. Madal oli mehhaniseerimise tase. Ei kasutatud maksimaalselt ära olemasolevaid mehhanisme. Kuidagi ei tahtnud juurduda heina kuivatamine aktiivse ventilleerimisega. Heinapressid ei töötanud normaalse koormusega[1]. Sealjuures suurenes masinate arv kolhoosis iga aastaga.

Tehnika osatähtsuse suurenemisest uuel, kaheksandal viisaastakul annab pildi järgmine tabel:

TABEL 27

Masinate arv V.Kingissepa nim. kolhoosis 1966-1970[2].

	1966	1967	1968	1969	1970
Traktor	16	21	21	38	70
Auto	9	9	8	19	19
Kombain	4	5	4	9	9

Näeme, et autode ja kombainide arv suurenes 2 korda, traktorite arv aga suurenes üle nelja korra.

[1] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1966, l.35-39.

[2] V.Kingissepa nim.kolhoosi tootmisplaanid 1967-1971.

Majandite tootmistase oli jõudnud selleni, et ilma ökonoomilise tööta edasi ei jõutud. 1966.aastal anti suund, et majandid komplekteeritaks ökonomistide ametikohtadega. V.Kingissepa nim. kolhoosis hakkas ökonomist tööle 1967.aastal. Ka siin hakati nüüdsest peale analüüsima majanduslikku tegevust. Kuid saakide tõstmisel oli veel palju ära teha.

1967.aasta aruannetest selgub, et V.Kingissepa nim. kolhoosi teraviljasaak oli 21 ts ja kartulisaak 113 ts hektarilt. Kartuli kogusaak rajoonis moodustas vaid 77 % planeeritust. Juurvilja toodeti 62 % ja heina 93 % plaanist[1].

Seega ei lahendatud rajoonis ega ka antud kolhoosis söödaprobleemi, vaid see teravnes veelgi.

Rajooni tootmisvalitsuse peaagronoom J.Kuusk andis tootmisvalitsuse nõukogu koosolekul 1968.aastal V.Kingissepa nim.kolhoosi rohumaade kasutamisele järgmise hinnangu: Kultuurkarjamaade kasutamine oli ekstensiivne. Mineraalväetisi vähe, kuid see oli kogu vabariigi probleem. Majandil oli vaja muuta külvipindade struktuuri ja lahendada agrotehnikaalased küsimused.

1969.aastal jäi olukord samaks, sest ilmastikuolud olid väga halvad. 5.augustiks oli kolhoosis heina varutud 2200 ts plaanist vähem. Mais oli lühike ja kollane. Silo sel aastal ei tehtud. Hübriidkaalikat hävines 33 hektarist 8 hektarit[2].

Sellist põuda, nagu 1969.aastal, ei mäleta saarlaste praegune põlvkond. Sööda puudumisele lisandus ka vee puudus. Majandi juhtkond võitles põhikarja säilitamise ja riiklike müügiplaanide täitmise eest. Ei

---

[1] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1967, 1.9.

[2] V.Kingissepa nim. kolhoosi juhatuse protokollid 1969.

lastud süveneda lootusetuse meeleolul.

1970.aasta toigi kaasa paremad saagid ja suure edasimineku. Teravilja hektarisaak kujunes 25,1 ts hektarilt, mida poldud veel enne V.Kingissepa nim. kolhoosi põldudelt saadud. Ka kartulisaak saadi maksimaalne - 219,5 ts/ha[1]. Taimekasvatuse toodang kasvas 1970.a. 52 %. Rajoonis saavutati esikoht söödajuurvilja kasvatamisel (hübriidkaalika saak oli 42 ts/ha) ning VI ja VII koht kartuli ja teravilja kasvatamisel.

TABEL 28

Põllukultuuride saagid Kingissepa rajoonis ja V.Kingissepa nim.kolhoosis 1966-1970[2].

Kultuur	1966		1967		1968		1969		1970	
	raj.	kolh.	raj.	kolh.	raj.	kolh.	raj.	kolh.	raj.	kolh.
Teravili	13	12	20	21	19	19	14	14	18	25
Kartul	140	121	141	113	127	70	117	142	130	219

Rajooni keskmised näitajad olid viisaastaku algaastail paremad, viimastel aastatel kolhoos läks ette. Vabariigi näitajad 1969.aastal olid mõlemast paremad, vastavalt 25 ts ja 160 ts[3].

Alljärgnevalt vaatame, kuidas kaheksandal viisaastakul tuldi toime loomakasvatussaaduste tootmisega, milliseid uusi momente ja suundi siin aeg kaasa toi.

TABEL 29

Loomade arv V.Kingissepa nim. kolhoosis 1966-1970.[4]

	1966	1967	1968	1969	1970
Lehmad	320	317	333	774	772
Sead	385	474	630	1781	1636

[1] V.Kingissepa nim.kolhoosi aastaaruanne 1970,1.60.

[2] Sealsamas, l.3-4.

[3] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1969, l.6.

[4] V.Kingissepa nim.kolhoosi tootmisplaanid 1966-1970.

Tabelist näeme, et põhikarja loomade arv lehmade ja sigade osas suurenes 1969.aastal, kui V.Kingissepa nim. kolhoosiga ühines "Hommik".

Piimakarja produktiivsusest annab ülevaate järgmine tabel:

TABEL 30

Piima väljalüps ühe lehma kohta (kg)
V.Kingissepa nim.kolhoosis ja Kingissepa rajoonis 1966-1970[1]

	1966	1967	1968	1969	1970
V.Kingissepa nim.kolh.	2379	2292	2880	2951	2921
Kingissepa rajoonis	2661	2773	2913	2837	2953

Näeme, et V.Kingissepa nim. kolhoosis oli produktiivsus 1967.aastal väiksem kui rajoonis, 1968.ja 1969.aastal see suurenes. Rajooni keskmine piima väljalüps oli algul suurem kui kolhoosis, 1969.ja 1970.aastal läks kolhoos jällegi ette. Vabariigis aga lüpsti 1969.aastal piima ühe lehma kohta juba 3200 kg.

Kingissepa rajoon tervikuna oli piimatoodangu osas vabariigi ulatuses üks mahajäänumatest. Mahajäämus sai alguse 1964.aastast. Kui 1962.aastal oli rajoon vabariigi ulatuses IV kohal, 1963.aastal isegi III kohal piima väljalüpsi poolest, siis 1964.aastal oli ta IX kohal ja 1965.aastal juba XI kohal[2]. Sel ajal kui vabariigis tehti piimatootmises edusamme, läks Kingissepa rajoon suure hooga tagasi. Põhjusi selleks oli mitmeid:sööda vähesus, halvad pidamistingimused, tõuaretuse puudulikkus, suur vanade lehmade %, mullikaid paaritati liiga hilja, ei valitud lehmade

[1] *V. Kingissepa nim. kolhoosi tootmisplaanid 1966-1970.*
[2] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1966, 1.7.

õiget paaritamise aega, ahtruse protsent oli liiga suur, piima kvaliteet liiga madal jne.

1966.aastal alustati rajoonis tõuaretustöö probleemide lahendamisega. Selles osas oli Saaremaa võrreldes mandriga palju maha jäänud ja see oli tootmises takistavaks teguriks. Ka V.Kingissepas tehti esimesed sammud jõudluskontrolli algarvestuse korrastamisel. Et saada 3000 kg väljalüpsi, on vaja tõukarja. "Kõnekäänd: Pull on pool karja" on küll õige, aga nüüd on kunstlikul seemendusel veelgi suurem tähtsus"[1]. Need sõnad ütles 15.juunil Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu koosolekul rajooni peazootehnik sm. V. Rauniste. Rajoonis oli suur puudus selektsionääridest ja seemendustehnikutest.

1967.aastal oli rajoonis puhtatõulisi lehmi 49 %. Seda oli vähe. Üle 10-11 aastaste lehmade % oli 25. Soovitatavatest poegimise aegadest (I ja IV kv.) ei peetud kinni. V.Kingissepa nim.kolhoosis paaritati mullikaid keskmiselt 27-kuuselt (oleks vaja olnud 16-18 kuuselt)[2].

"V.Kingissepas" oli lehmade produktiivsus 1967. a. väiksem kui mõne aasta eest. See oli tingitud, nagu eespool juba tähendatud, lehmade vähesest poegimisest, ahtrusest, kinnisperioodi reguleerimatusest, noorkarja kasvatamise lünkadest, eelkoige aga söötmise, jootmise ja pidamistingimuste halvasti korraldamisest.

1968.a. 27.märtsil tootmisvalitsuse nõukogu koosolekul märgiti aruandes, et kolhoos pöörab vähe tähelepanu omahinna küsimustele. Piima tootis V.Kingissepa nim. kolhoos 1967.aastal kahjumiga 8,3 tuhande rbl.

---

[1] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1966, l.34.

[2] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1967, l.143,147.

ulatuses. Töötasu kasv oli kiirem tööviljakuse kasvust. Kõrged omahinnad põhjustasid madala rentaabluse - 17,9%.

Rajooni parim rentaablus oli 62 %, halvim 16,4%[1].

Tootmisvalitsus juhtis V.Kingissepa nim. kolhoosi tähelepanu sellele, et loomakasvatussaaduste tootmine kahjumiga kehtivate kokkuostuhindade juures oli halva töö organiseerimise tagajärg.

1969.aastal täideti rajoonis liha (4 % rohkem eelmisest aastast) ja muna (2 % rohkem) riigile müügi plaan. Piima osas seda ei täidetud. Lehmade produktiivsus langes 44 kg[2]. Põhjuseks oli jällegi ööpäevase karjatamise halb organiseerimine, lisahaljassöötade vähene kasutamine, lehmade ahtrus, vasikate ja põrsaste ülekasvatamine täispiimaga, poegimiste hilinemine, lehmi ei söödetud klassiviisiliselt, jõusööta kasutati ebaratsionaalselt.

V.Kingissepa nim.kolhoosis aga suurenes 1969.aastal piima kogutoodang ja ka produktiivsus. Lehmade keskmine väljalüps oli 2842 kg. Piima kvaliteet oli aga endiselt halb. Sigade kaaluiives saadi juurdekasvu m^2 kohta 111 kg[3].See oli hea näitaja, mis oli saavutatud parema töö organiseerimisega.

1970.aastal alanes kolhoosis omahind kõikide taimekasvatussaaduste osas. Teravilja omahind oli 9,62 rbl.,mis oli eelmise aastaga võrreldes 3,3 rbl.odavam. Kartuli omahind oli 4,56 rbl.Sellele vaatamata oli söötühiku maksumus veel liiga kallis, et odavalt toota loomakasvatussaadusi. Vähenes ka töökulu 1 ts toodangu saamiseks. Piima omahind oli 15,74 rbl. tsentner, sellega oldi kolhoosis rahul, kuid sealiha omahind - 105,44 rbl. oli väga kallis. Ka veiseliha omahind oli kallis - 100,8 rbl. Rentaablus kujunes kolhoosis 37,2 %. Kesk-

---

[1]Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1968, l.64,65.

[2]Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1969, l.82.

[3]Sealsamas, l.92,97.

mine inimpäeva töötasu oli 5,16 rbl., koos puhastuluga - 5,63 rbl. Puhastulu saadi 290,1 tuhat rbl.,mis jaotati alljärgnevalt: tulumaks 28036.-rbl.

jagamatu fondi täienduseks	97 000.-
jagamatu fondi käibevahendite osas	70 156.-
abistamisfond	35 000.-
kultuurfond	15 000.-
premeerimisfond	45 000.-[1]

Tähtsamaks küsimuseks kolhoosi majanduslike näitajate väljaselgitamisel oli omahinna ja rentaabluse probleem. NLKP Keskkomitee 1968.aasta oktoobripleenum tegi partei-, nõukogude- ja põllumajandusorganitele, samuti kolhooside juhtkondadele ülesandeks pöörata erilist tähelepanu põllumajanduslike ettevõtete töö ökonoomsemaks muutmisele, töö organiseerimise ja töö tasustamise edasisele täiustamisele, tööviljakuse edasise kasvu tagamisele, põllumajandussaaduste omahinna alandamisele, et tõsta tootmise rentaablust.

Tähtsamate kultuuride ja toodanguliikide tootmisomahind V.Kingissepa nim.kolhoosis kujunes viisaastakul järgmiseks:

TABEL 31

V.Kingissepa nim.kolhoosi toodangu-ühiku omahind (rbl-des) 1966-1970[2].

Ts-tes	1966	1967	1968	1969	1970
Teravili	21,06	10,57	9,63	12,97	9,62
Kartul	6,44	7,68	8,47	6,04	4,56
Hübr.kaal.	1,57	1,79	1,74	2,02	1,76
Söödak.	3,65	-	2,97	2,52	2,81

[1] V.Kingissepa nim.kolhoosi aastaaruanne 1970,l.163-164.
[2] V.Kingissepa nim.kolhoosi aastaaruanded 1967-1971,l.18.

Piim	15,84	4,51	18,20	14,68	15,74
Munad 1000 tk.	55,74	81,57	5,09	60,45	75,10
Seakasv.	108,71	99,53	90.83	107,73	105,44

Näeme, et kõrge omahinnaga toodeti sealiha, mune ja piima, kultuuridest aga teravilja ja kartulit. Aastate lõikes oli see aga kõikuv.

Kui võrrelda vabariigi keskmiste näitajatega, siis näeme, et kartuli ja piima osas oli kolhoosi toodangu omahind isegi väiksem. Vabariigi vastavad arvud olid 4,90 rbl. ja 17,19 rbl. Rentaablus oli vabariigi kolhoosides 1968.aastal järgmine: teravili 92%, kartul 27 %, piim 12 %, veiseliha 50 %, sealiha 58 %[1].

V.Kingissepa nim.kolhoosis oli rentaabluse üldprotsent 1970.aastal 37,2. Kultuuride osas teraviljal 13,9 %, kartulil 30,7 %, piimal 21,4 %, veiselihal 53,7 %, sealihal 55 %[2].

1969.aasta novembri lõpul oli Moskvas koos III üleliiduline kolhoosnikute kongress, mis tegi kokkuvõtte kolhoosiliikumise arengust, määras kindlaks selle edasised teed ning võttis pärast põhjalikku arutamist üksmeelselt vastu kolhoosi näidispõhikirja.[2]

Kolhoosi uue põhikirja punktis nr. 27 on öeldud, et kolhoosnike "töö tasustamine toimub vastavalt iga kolhoosniku poolt ühismajapidamises tehtud töö hulgale

---

[1] Käbin,J.,Lenini kooperatsiooniplaani elluviimise tulemustest Eesti NSV-s ja kolhoosi uue näidispõhikirja projektist,"Eesti NSV kolhoosnike II kongress",Tallinn 1970,l.38.

[2] Artur Vader, Eestimaa Kommunistliku Partei töörahva võitluse avangardis, Vabariigi parteiorganisatsiooni kogemusi NLKP XXIII kongressi otsuste elluviimisel, Tallinn 1969, l.109.

ja kvaliteedile põhimõttel: hea töö ja paremate tulemuste eest - kõrgem tasu"[1]

Töö tasu ja töö tulemused mõjutasid vastastikku teineteist. Näeme, et seoses tootmisnäitajate paranemisega suurenes ka vaadeldavas kolhoosis töötasu.

TABEL 32

Rahaline tasu ühele inimpäevale (rbl-des)
V.Kingissepa nim.kolhoosis 1966-1970.[2]

1966	1967	1968	1969	1970
3,32	3,86	4,91	5,24	5,63

Näeme, et töötasu suurenes pidevalt. Vabariigi keskmine oli 1969.aastal 5,36 rbl.[3]

Kolhoosi juhtiva kaadri ja spetsialistide palgad olid samuti suurenenud. Näiteks võiks tuua esimehe palga, mis 1963.aastal oli 180 rbl.,1969.aastal 279; põllundusbrigaadi brigadiril vastavalt 90 ja 160 rbl., pearaamatupidaja 90 ja 185 rbl.jne.

Pensionimaksmise osas asi paranes 1970.aastal. Esmakordselt rajoonis tervikuna ületati aasta algul abistamisfondi planeeritud vahendid. 1970.aastal maksti pensionilisa 17 majandis kokku 1067-le kolhoosiliikmele-pensionärile.

1970.aastal maksti 26 inimesele rajoonis perso-

---

[1] Eesti NSV Põllumajanduse Ministeerium, Kolhoosi näidispõhikiri, Tallinn, 1970, l.18.

[2] V.Kingissepa nim.kolhoosi aastaaruanded 1967-1971, l.18.

[3] Käbin,J.,Lenini kooperatsiooniplaani elluviimise tulemustest Eesti NSV-s ja kolhoosi uue näidispõhikirja projektist,"Eesti NSV kolhoosnike II kongress",Tallinn 1970,l.38.

naalpensioni kuuest majandist kokku 6438 rbl. Selles osas tuleb eeskujuks võtta V.Kingissepa nim.kolhoosi sellealast tööd[1].

1970.aastal maksti kolhoosis pensioneerimise korras abi 66-le inimesele, vanadekodu ülalpidamiseks 5-le inimesele, ajutise töövõimetuse ja rasedus-sünnituspunkuse toetust 38-le inimesele, ühekordset toetust 38-le inimesele ja kindlustati ka tasuta toitlustamine 160 õpilasele[2].

x x x

Viies ellu NLKP XXIII ja EKP XV kongressi otsuseid, täitsid vabariigi töötajad edukalt viie aasta plaani ülesanded põllumajanduses. Põllumajandussaaduste keskmine aastatoodang suurenes kaheksandal viisaastakul kolhoosides ja sovhoosides 31 %. Ulatuslikuma mehhaniseerimise, maaparanduse, mineraalväetiste kasutamise ja parema töö organiseerimise tulemusena suurenes taimekasvatuses saagikus viisaastaku keskmisena aastas 5,3-8,7 %. Teravilja ja kartuli kogutoodang suurenes aastas keskmiselt 8,2 % ja 2,8 %[3]. Piimatoodang suurenes 33 % ja lihatoodang 40 %[4].

Möödunud viisaastakul saavutati põllumajandustoodangu juurdekasv peaasjalikult põldude viljakuse ja loomade produktiivsuse tõstmise tulemusena. Keskmine hektarisaak tõusis teraviljal 15,1 tsentnerilt 21,5 tsentnerini, kartulil 139 tsentnerilt 167 tsentnerini. Väljalüps ühe lehma kohta suurenes viisaastaku jooksul 225 kg võrra ja jõudis välja 3304 kg-ni[5]. Võrreldes

---

[1] Kingissepa rajooni tootmisvalitsuse nõukogu protokollid 1970, l.29,31,32.

[2] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.356,l.25.

[3] Eesti NSV rahvamajandus IX viisaastakul,ülesanded ja probleemid, Tallinn 1972, l.143.

[4] F.Ušanjov, Tehkem kokkuvõte põllumajanduslikust tootmisest,"Eesti Kommunist" 1971,nr.2,lk.3.

[5] Sealsamas, l.3-4.

Teise maailmasõja eelse (1940.aasta) tasemega oli põllumajanduse kogutoodang vabariigis 1970.aastal 48 % suurem[1].

Viisaastaku tulemused Kingissepa rajoonis olid tagasihoidlikud, kuid kokkuvõttes siiski rajooni plaanid täideti. Põllukultuuride keskmine saagikus oli Kingissepa rajoonis parem kui vabariigis. Teravilja hektarisaak kujunes 22,9 ts, kartulil 185 ts, hektarilt. Piima väljalüps oli aga 2953 kg lehma kohta[2]. See oli väiksem vabariigi keskmisest. Tööviljakus suurenes teraviljakasvatuses 22 %, heinategemisel 36 %, piima tootmisel 25 % ja seakasvatuses 30 %.

V.Kingissepa nim.kolhoosis täideti viisaastak edukalt nii taimekasvatuses kui ka loomakasvatuses. Põllumajandusliku tootmise arendamisel ning riigile taime- ja loomakasvatussaaduste müümise viie aasta plaani täitmisel saavutatud edu eest anti kolhoosi esimehele, Mulenok, Matveile Oktoobrirevolutsiooni orden. Ordeniga "Austuse märk" autasustati lüpsja-karjatalitajat Säkk, Ellit ja medaliga "Eeskujuliku töö eest" traktorist Väster, Eduardi[3].

---

[1] H.Paalberg, E.Vint, Eesti NSV majandus, Tallinn 1973, lk.34.

[2] "Kommunismi Ehitaja", 10.okt.1970, nr.120.

[3] "Kommunismi Ehitaja", 8.mai 1971, nr.54.

VI PTK.V.KINGISSEPA NIM.KOLHOOS ÜHEKSANDAL VIISAASTAKUL

1971.aasta kevadel toimunud NLKP XXIV kongress kavandas kommunismi ehitamise uued ülesanded meie maal. Kongressi poolt võeti vastu direktiivid üheksanda viie aasta plaani kohta. Üheksanda viisaastaku põhiülesanne on tagada rahva elujärje ja kultuuritaseme tunduv tous sotsialistliku tootmise kiire arengutempo, tootmise efektiivsuse suurendamise, teaduse ja tehnika progressi ning tööviljakuse tõusu kiirendamise alusel.

Võrreldes eelmise viisaastakuga suurenevad kapitaalmahutused Eesti NSV rahvamajandusse poolteisekordseks. Nii on plaanis kulutada Eesti NSV põllumajanduse materiaal-tehnilise bassi tugevdamiseks üle 1 miljardi rbl.,seega rohkem kui kogu eelnenud sõjajärgsel perioodil. Põllumajandus saab juurde rohkesti uusi masinaid. ja mineraalväetisi, jätkub spetsialiseerumine liha- ja piimakarja ning peekonsigade kasvatamisele[1].

Uuel viisaastakul on kavas vabariigi kolhooside ja sovhooside väljaarendamine kaasaegseteks suurmajanditeks, mille üheks tunnuseks on mehhaniseeritud suurfarmid - liha, piima ja munavabrikud - kus viisaastaku lõpul toodetakse ligi pool piimast ja 40 % sealihast. Laiendatakse külvipinda, kavatsetakse tõsta teraviljakultuuride saagikus 30 tsentnerini, kartulil aga 200-220 tsentnerini hektarilt, viia lehma keskmine piimatoodang 3600-3800 kg-ni.Tööviljakus põllumajanduses peab tõusma vähemalt 35 % ja kogu toodangu

---

[1] Eesti NSV TA Majanduse Instituut, Eesti NSV rahvamajanduse aktuaalseid probleeme, Tallinn 1970,l.58-59.

juurdekasv - keskmiselt 20-22 % aastas - tuleb saavutada tööviljakuse arvel[1].

Põllumajanduse edasisele intensiivistamisele aitab kaasa maaparandustööde laiendamine. Viisaastaku jooksul on kavas kuivendada 210 ooo hektarit[2] soostunud ja liigniiskeid maid, teha kultuurtehnilisi töid 150 000 hektaril ning rajada 130 000 hektarit suure produktiivsusega heina- ja kultuurkarjamaid[3].

Viie aasta plaanis on kavandatud ulatuslikud abinõud rahva heaolu tõstmiseks. Kolhoosnikute keskmine töötasu tõuseb 30-55 %[4].

Kingissepa rajooni ülesanded uueks viisaastakuks olid järgmised: Lehmade arvu suurendada 16 % võrra ja piimatoodangut 400 kg võrra. Keskmine piimatoodang lehma kohta peab suurenema seega 3353 kg-ni. Selle ülesande täitmiseks tuleb tagada hektarisaak teraviljal 30 ts, kartulil 200 ts ja põldheinal 35 ts. Farmid tuleb mehhaniseerida ja hoolitsust loomade eest parandada.

V.Kingissepa nim.kolhoosi üheksanda viisaastaku plaane arutati parteialgorganisatsiooni üldkoosolekul 21.septembril 1970.aastal.

Uuel viisaastakul on ette nähtud tugev tõus loomakasvatussaaduste tootmises kolhoosis. Piima kogutoodang peab 1975.aastaks tõusma 2500 tonnini, s.o. 25 % rohkem. Lehma keskmine piimatoodang tuleb viia 3370 kg-ni. Liha tuleb 1975.aastaks toota 470 tonni. Loomade arv peab suurenema järgmiselt: Veiseid 1900, sigu 1780.

Loomade arvu suurendamise tagatiseks peaks olema

---

[1] Eestimaa Kommunistliku Partei XVI kongress, 17.-19. veebr. 1971, Tallinn 1971, l.13,14,17.

[2] Artur Vader, Vennalikus liidus, Tallinn 1972, l.106.

[3] Eestimaa Kommunistliku Partei XVI kongress, 17.-19. veebr. 1971, Tallinn 1971, l.15.

[4] Sealsamas, l.66.

uute loomakasvatushoonete ehitamine. Praegused laudad mahutavad 1825 veist, aga plaan on 1900. Peab valmima 100-pealine lüpsikarjalaut ja viisaastaku lõpuks ka 200-pealine noorloomalaut ja 1000-pealine nuumikute sigala. Sigalad vajavad soojustamist, selleks tuleb üles monteerida kalorifeerid[1].

Suurem liha kogus - 200 tonni (praegu 170 tonni) tuleb tagada realiseerimiskaalu suurendamise arvel. Noorveiste keskmine eluskaal peab olema realiseerimisel 425 kg. Selleks tuleb aastaringselt pidada löätatult umbes 300 pulli[2].

Pingeline kohustus on 3370 kg väljalüps ühelt lehmalt. Selleks on aga kolhoosis olemas ka suured reservid. Esiteks on vaja piima rasvaprotsendi tõusu, teiseks tuleb kevadel paaritada vähemalt 60 mullikat, et aasta lõpul prakeerida madalatoodangulisi lehmi. Kolmandaks toodangu kindlustamiseks peab kätte andma söödabaas. 1975.aastal vajab loomakasvatus 2200 tonni söödateravilja, sellest oma majandist 1390 tonni, kartulit 1300 tonni, heina 280 tonni. Loodetav saagikus katab vajadused, väljaarvatud suvine karjamaasööt (vajadus kaetakse 73 %)[3].

Teravilja külvipinnaks planeeriti 1975.aastal 1000 ha, saagikuseks teravilja osas 24 tsentnerit halt. See on reaalne. Seni ei ole saagikus olnud stabiilne, vaid see oleneb ilmastikust. Kolhoosi taimekasvatuse spetsialistidel ongi ülesandeks stabiilsuse saavutamine parema agrotehnika ja mullaviljakuse tõstmise arvel. Üldine taimekasvatustoodangu tõus on ette nähtud saagikuse arvel, piddasid kartuli, maisi

---

[1] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.15,l.37.
[2] Sealsamas, l.37.
[3] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.15,l.37.

ja juurvilja osas ei laiendata. Põhiline rõhk pööratakse rohumaadele, mitmeaastasele heinale. Teravaks probleemiks siin kujuneb väetise probleem[1].

NLKP Keskkomitee juulipleenumi järgi tuleb igal viisaastaku aastal suurendada tootmist 6-7 %. V.Kingissepa nim. kolhoosis on see arv 5 %[2].

Maaparandusega saab kolhoos juurde 450 ha maad. Muresid on aga ehitustega. Ehituste maht on piiratud ja ehitamine on kallis. Maksumus on suurenenud umbes 2,5 korda. Uute objektidena võttis MEK plaani nuumikute sigala, noorloomalauda ja ait-kuivati. Majanduslikul teel on planeeritud veel ehitada 1000-tonnise mahuga ait. Kõige suuremaks takistuseks on materjali puudus[3].

Koosolek võttis vastu otsuse:

1. Vältida organiseerimisvigu.
2. Viisaastaku igal aastal realiseerida vähemalt 2000 siga keskmise kaaluga 95 kg ja saada igalt põhiemiselt 1975.a. 20 põrsast, ühekordselt emiselt 8 põrsast. Põhiemiste arv olgu 140.
3. Drenaažkuivendust viia läbi Tõnijal 350 ha ja Väkras 103 ha.
4. Kultuurtehnilisi töid viia läbi 592 hektaril.
5. 1975.aastaks saada põldheina saagikuseks 35 tsentnerit ja kultuurheinal 32 tsentnerit hektarilt[4].

Viisaastaku esimese aasta tulemusi arutati juba 10.septembril 1971. Põllumajandusvalitsuse peazootehnik sm. Rauniste tegi kokkuvõtte kolme kvartali töötulemustest rajooni kolhoosides. Loomakasvatuse osas oli aasta senini olnud edukas. Võrreldes möödunud aastaga oli eriti edukas olnud V.Kingissepa nim.kolhoos, kes oli piima tootnud 114 % võrreldes möödunud aastaga. Piima kvali-

---

[1] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.15,l.38.
[2] Sealsamas, l.38.
[3] EKPA, f.2070, nim.8,s.-ü.15,l.39.
[4] Sealsamas, l.40.

teet kogu rajoonis oli paranenud. I sordi piima puhtuse järgi oli toodetud 72,6 %. Kingissepa rajoon oli piima kvaliteedi poolest vabariigi rajoonide hulgas VII kohal.(Parimaks oli Harju rajoon 80,8 %-ga)[1].

V.Kingissepa nim.kolhoosi tootmisalased saavutused olid 1971.aastal väga head. Teravilja hektarisaagiks sai kolhoos 30 tsentnerit (rajooni keskmine oli 27,8 ts) ja kartuli hektarisaagiks 180 tsentnerit hektarilt. Heina varuti 2648 tonni ja silo 2535 tonni, mis on tunduvalt rohkem kui eelmisel aastal.

Loomakasvatuse ülesanded täideti ja ületati samuti. Lehma kohta toodeti 3164 kg piima, mis on 264 kg rohkem kui 1970.aastal.(Rajooni keskmine oli 3072 kg). Tõnija osakonnas oli keskmine väljalüps 3479 kg, Kallemäe osakonnas 2628 kg lehma kohta. Parim oli Kalju laut - väljalüps keskmiselt ühe lehma kohta 3741 kg[2]. Kalju lauda kollektiivis töötavad tublid lüpsjad Linda Kukk, Linda Pitk ja Karmi Eist.

Sekasvatuses oli olukord halb. 1971.aastal hukkus 44 siga. Sigade pidamistingimused olid ebarahuldavad. Ka söötmises esines lünki.

Ühe tingtraktori kohta oli välja töötatud 320,7 pehmekünni hektarit. See oli parem kui 1970. aastal. Omahind oli aga veel kallis - 6,93 rbl. Suured olid remondikulud.

Teraviljakombaine töötas 6. Parimad kombainerid on Rein Väster, Al-der Maripuu, Felix Koidumaa.

Töötasufondi eraldati 1971.aastal 515 tuhat rbl. Keskmine päevatasu oli 6,44 rbl. Töötasu kasv oli 13,9 %, tööviljakuse kasv ainult 9 %. See oli halvasti.

---

[1] Kingissepa rajooni põllumajandusvalitsuse nõukogu protokoll 1971, l.47,50.

[2] V.Kingissepa nim.kolhoosi üldkoosoleku protokollid, 1970.

Majandi rentaabluseks saavutati 40,9 % (Kingissepa rajoonis keskmiselt 39,8 %). Puhastulu daadi 339,7 tuhat rbl.[1].

Puuduseks olid töödistsipliini rikkumised. Väga tublideks kolhoosnikeks olid aga 1971.aastal järgmised töötajad: põllutöölised - Vilma Aale, Helgi Niitmets, Antoni Rehalda, Leida väli ja Elvi Väli ning noorloomatalitaja Vilma Tulk jt.[2]

V.Kingissepa nim.kolhoosi tublit tööd 1971.aastal hinnati väärilselt. 1971.aasta III kv. sotsialistliku võistluse võitjale - V.Kingissepa nim.kolhoosile anti nimetus - Rajooni parim majand loomakasvatuse alal -, rändlipp ja rahaline preemia.

Saavutused loomakasvatuses olid järgmised: Piimatoodang lehma kohta suurenes 997 kg, nuumsigade ööpäevane kaaluiive 435 g. Veistest hinnati realiseerimisel keskmisse ja kõrgemasse toitumusse 91 % ja sigadest peekoniks 68 %[3].

IV kvartali töötulemuste eest taimekasvatuses anti V.Kingissepa nim.kolhoosile rajooni rändpunalipp.[4]

EPT Kingissepa rajoonikoondis saavutas üheksanda viisaastaku esimestel aastatel edu. Ta sai 1972.aasta I kvartalis vabariigi sõsarettevõtete hulgas sotsialistlikus võistluses II koha. Ka see aitas kaasa rajooni majandite töötulemuste paranemisele.

1972.aastal pidas V.Kingissepa nim.kolhoos oma 25.juubeliaastapäeva. 9.septembril toimus pidulik üldkoosolek, millest võttis osa 520 kolhoosnikut ja terve

§

---

[1] V.Kingissepa nim.kolhoosi üldkoosolekute protokollid 1971.

[2] Sealsamas, 1971.

[3] "Kommunismi Ehitaja", 4.nov.1971, nr.131.

[4] V.Kingissepa nim. kolhoosi üldkoosolekute protokollid 1971.

rida külalisi. Kolhoosi autasustati tublide töösaavutuste eest. NLKP Keskkomitee, NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi ja Ministrite Nõukogu juubelimärgiga.

Kolhoosi töötulemused olid järgmised:

Teraviljasaak oli 21 tsentnerit ja kartulisaak 155 tsentnerit hektarilt. Kultuurhein andis 287 tsentnerit ja mais 403 tsentnerit hektarilt. Silo varuti 3315 tonni, sellest kuivsilo 310 tonni. Silo varuti lehma kohta keskmiselt 4 tonni.

Saakide ajutises vähenemises 1971.aastal on teatud osas põhjuseks negatiivsed ilmastikutingimused, seda kogu vabariigi osas.

Saagiline tõus saavutati üheksandal viisaastakul peamiselt paremast väetamisest, tehnika osatähtsuse suurenemisest põllutöödel ja maade paremast harimisest. Veel mõni aasta tagasi puudusid väetisekülvimasinad ja külv käsitsi oli puudulik. Loomakasvatuse tootmise ja realiseerimise ülesanded aga täideti. Aasta keskmine väljalüps oli 3299 kg, see on eelmise aastaga võrreldes üle 150 kg rohkem. Kalju lauda kollektiiv lüpsis kõige rohkem - 3731 kg ühe lehma kohta, Kuiste laudas 3697 kg ja Tõnija laudas 3678 kg. Piima 1 tsentneri omahind on 16,43 rbl., rentaablus 30,5 %. Üldrentaablus kolhoosis oli 45,3 %[1]. Veiseliha realiseeriti riigile 221 tonni, sellest müüdi tõuloomadena 95 pead ja keskmiselt realiseerimise hinnaks kujunes 182 rbl. tsentner. Kõrgemas toitumuses realiseeriti 73 % noorloomadest.

Sealiha realiseeriti 185 tonni. Sigadest müüdi peekonsigu 82 % ja ühelt põhiemiselt saadi 19 põrsast ja ühe poegimise kohta keskmiselt 10,3 põrsast.

---

[1] V.Kingissepa nim.kolhoosi üldkoosolekute protokollid 1973, l.160-161.

K O K K U V Õ T E

NLKP programmis on öeldud: "Kolhoosikord on nõukogude sotsialistliku ühiskonna lahutamatu osa. See on talurahva järk-järgulise kommunismile ülemineku tee, mille kavandas V.I.Lenin, mida on kontrollinud ajalugu ja mis vastab talurahva iseärasustele"[1].

Sellele mõttele tulid 25 aastat tagasi ka Sakla küla mehed Saaremaal, kes organiseerisid Eesti NSV esimese kolhoosi - V.Kingissepa nimelise.

25 aastat. See pole lühike aeg. Kolhoos oli välja kasvanud lapsekingadest ja jõudnud küpse es piirimaile. Kasvuraskused on selja taga ja neid oli palju. Kõik ei läinud kergelt nagu algul ehk arvati. Saaremaa kivised põllud, sood-võserikud ja kadakased karjamaad olid visad vastu panema, kuid lõpuks nende jõud murti. Maaparandustööde tulemusena lisandub põllumaale uusi hektareid varem kõlbmatuks arvatud maast. Inimestele tuli appi tehnika. Loomade arv suurenes, sest nüüd oli juba, millega loomi toita. Agrotehnika abiga pandi põllud head saaki kasvatama ja selle tagajärjel suurenes ka loomade produktiivsus ja toodang.

Vähe oli aga ainult heast tahtmisest.60-ndate aastate algul sugenesid pessimismi meeleolud, algas seisak ja tagasiminek. Nüüd tuli appi partei ja nõukogude valitsus. Masinatraktorijaamade reorganiseerimine ja tootmisriistade müümine kolhoosidele, uue planeerimiskorra kehtestamine ning maatöötajate materiaalse huvi tõstmine olid tähtsaks etapiks põl-

---

[1] Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, (vastu võetud NLKP XXII kongressi poolt), Tallinn 1968, l.69.

lumajanduse arengus. 60-ndate aastate lõpul sai ka V.Kingissepa nim.kolhoos uuesti "jalad alla".

Praegu on kolhoos rajooni majandite hulgas paremaid. Saagid ja toodang hakkavad muutuma stabiilsemaks, põllumajandus tervikuna hakkab vabanema stiihiliste loodusjõudude kahjulikust mõjust. Tõuseb tööviljakus, suurenevad kolhoosnike rahalised sissetulekud. Kolhoosiküla hakkab muutuma heakorrastatud asulaks. Järgmisel viisaastakul lahendatakse külas ka elukondliku teenindamise küsimused. Tõuseb pidevalt kolhoosnikute kultuuritase.

V.Kingissepa nim.kolhoos on nüüd kahekümne viie aastane. Ta oli esimene. Ta on ikka olnud see, kellest on kõneldud lugupidamisega, sest esimese vao Eestimaa ühispõllul kündis tema. Temast algas tänane.

Praegu on kolhoosil maad 12 200 hektarit. Palju on ikka veel kivides ja kadakais, sest "ei tasu vaeva". Aga tehtud on väga palju. 1252 hektarit on kuivendatud pinda. Aasta pärast annab maaparandaja juurde veel 350 hektarit.

Praeguses kolhoosis on 704 kolhoosnikut, koos lastega 928 inimest. Tööl neist käib 198. Möödunud aastal astus kolhoosi 17 inimest, lahkus 3. Praeguses kolhoosis on 2 osakonda, kummaski 2 brigaadi. Põllundusbrigaadis töötab 203 inimest, veisefarmis 78 ja seafarmis 15 inimest. Linnufarmi töö teeb 2 inimest.

Praegusel kolhoosil on 48 traktorit, 21 veoautot, 4 sõiduautot ja 1 autobuss, 8 kombaini.

Praegusel kolhoosil on 2108 veist, neist lehmi 798, 1809 siga. Möödunud aastal müüdi riigile 22 620 tsentnerit piima ja 3717 tsentnerit liha. Piima kogutoodang oli 24797 tsentnerit. Lehm lüpsis 3299 kg, mis on 150 kg rohkem kui 1971.aastal.

Kolhoosi kõrgeim saak oli 1971.aastal, kui teravili andis 30 tsentnerit hektarilt ja kartulimaa 178 tsentnerit hektarilt.

Praeguses V.Kingissepa nim. kolhoosis maksti möödunud aastal inimesele päevatasuks 6,44 rbl. Kolhoosi rahaline sissetulek oli 1 186 797 rubla. Puhastulust eraldati jagamatu fondi põhivahenditele 80 000 rbl., käibevahenditele 119 668 rbl. Sotsiaalkindlustuseks ja materiaalseks abistamiseks eraldati 25 000 rbl. Kultuurelukondlikuks otstarbeks läks 2000 ja materiaalseks stimuleerimiseks 60 000 rubla.

Kolhoosis on 370 pensionäri. 1972.aastal maksti pensionilisa majandi poolt 54 kolhoosi pensionärile. Käesoleval aastal suurendatakse pensionilisa 80-le inimesele, kokku 9000 rbl. ümber. Personaalpensionäre on praegu 3 - Juhan Soom, Al-der Naak ja Johanna Lopp.

Praeguses V.Kingissepa nimelises kolhoosis on ehitatud 3 uut 8-korterilist elumaja ja 15 uut ning ilusat individuaalmaja. Kaheksal kolhoosnikul on oma autod.

Praegu on kolhoosi raamatukogus lugejaid 244 ja laenutusi oli 1972.aastal 4118. Parimateks lugejateks on kolhoosispetsialistid, kes on lugenud 1972.aastal järgmiselt: Raad,Eve 82 raamatut, Laus , Albert 58 raamatut, Peit,Aita 40 raamatut jne.

Praegu on Sakla küla 40 kolhoosiperet tellinud 235 eksemplari ajakirjandust. See on iga pere kohta üle viie eksemplari ajalehti ja ajakirju. Kõige rohkem loetakse oma rajooni ajalehte "Kommunismi Ehitaja", veel "Noorte Häält" ja "Rahva Häält". Ajakirjadest on populaarsemad "Nõukogude Naine", "Pioneer",

"Siluett" ja "Sotsialistlik Põllumajandus".

Praegune kolhoositöötaja ei pea raskeks pärast igapäevaste toimetuste lõppu istuda autobussi ja sõita vaatama teatri külalisetendust või kuulama kontserti rajoonikeskuses, naaberrahvamajas või isegi pealinnas Tallinnas.

Aeg läheb edasi. Raskeim seisab seljataga. Tänase kolhoosniku mõtted käivad homsesse. Arutleda ja tulevikku planeerida - see on ka töö.

V.Kingissepa nim.kolhoos ehitab lauta tuhandele nuumikule. See saab valmis veel tänavu. Ehitatakse viljahoidla tuhandele tonnile teraviljale. Ehitatakse silohoidla tuhandele tonnile kuivsilole. Ehitatakse moodne lehmalaut, olemasolevad rekonstrueeritakse noorkarjale. Ehitatakse naftabaas, autode-traktorite tehnilise hooldamise punkt ja edaspidi ka uued töökojad.

Tuleb veel kolhoosidevaheline lasteaed. Tuleb keskusemaja, mis on nii kultuuri- kui ka teenindusmaja ühtlasi, ehitatakse üheperekonnaelamuid.

Traktoreid saab 1975.aastal olema 59 ja 1980.aastal 70. Muretsetakse juurde ka autosid. 1980.aastaks on kolhoosil 30 veoautot, 10 sõiduautot ja 2 autobussi.

Viisaastaku lõpuks peab stabiilne teraviljasaak küündima 25 tsentnerini hektarilt, kartulisaak aga 200 tsentnerini. Põldheina peab ühelt hektarilt saama 35 tsentnerit. Viisaastaku jooksul tehakse kultuurtehnilisi töid 568 hektaril ja ulatuslikult pööratakse tähelepanu põldude massiivistamisele. Rohukamaraid uuendatakse aastas 70-80 hektari ringis.

Paraneb tööde tehnoloogia kartulipanekul, heina kogumisel jne.

Perspektiivis on viia lehmade arv 1000-le peale ja tõsta nende piimatoodang 3700 kg-ni lehma kohta. Sigade arvu lähemas tulevikus ei suurendata.

Need on head plaanid. Nende plaanide täitumisega on V.Kingissepa nim.kolhoos astunud sammu edasi kommunismile viival teel, nende plaanide täitmisega paneb V.Kingissepa nimeline kolhoos aluse Kommunistliku partei poolt antud põhiülesannete lahendamisele põllumajanduses.

Kõige edusammude aluseks on aga meie inimeste visa ja ennastsalgav töö,

Lõpetuseks tuleb veel kord ära märkida inimesed, kes on avangardis, kes annavad oma jõu ja tervise ühiskonna paremaks muutmisel. Need on V.Kingissepa nimelise kolhoosi juhtivad töötajad, kommunistid, tänapäeva kangelased - Matvei Mulenok, Valent Rõõm, Tiiu Hoogand, Enn Pukk ja paljud teised.

Р Е З Ю М Е

Целъ этой дипломной работы осветить, как организовали первый колхоз в Эстонской ССР и каких результатов достиг колхоз на сегодняшний день.

После Великой Отечественной войны надо было восстановить хозяйство рашрушенное фашистами. План восстановления народного хозяйство был намечен в четвертой пятилетке. Главная задача на четвертую пятилетку восстановить народное хозяйство до уровня довоенных лет. В новых Прибалтийских Республиках надо было организовать коллéктивное народное хозяйство.

В коллективизаций Эстонская Коммунистическая Партия руководствовалась работами Ленина о кооперации и опиралась на опыт соседских республик.

В первые годы после войны паралельно с восстановлением народного хозяйство надо было делать все для организации колхозов - привести до конца земельную реформу, укрепить государственный сектор, создать кооперированное хозяйство и ликвидировать кулачество, провести разъяснительную работу с лучший жизни в колхозе, для того людей возили в другие республики.

С 1947 г. ЭКП взяла курс на коллективизацию в сельском хозяйстве. В 23 авг. 1947 г. организовали в Валъялаской волости на Сааремаа по инициативе местного жителя Германа Кунинга колхоз им. В.Кингисеппа. Это было первое в послевоенное время кооперативное хозяйство.

I и II глава раскрывает жизнь крестьян в Вальялаской волости на острове Сааремаа до образование колхоза и в период 1947-1950 годов. III глава описывает об укреплении организационно-хозяйственного уровня жизни в 1951-1958 годах. В IУ и У главе показано, как развивается колхоз в седьмой и восьмой пятилетке. В конце дается обзор сегодняшнего дня колхоза и планах девятой пятилетки.

При написании работы были использованы фонды Кингисеппского районного Государственного архива, фонды архивов ЦК КПЭ, материалы Сааремааского краеведческого музея и материалы архивов колхоза и Кингисеппского районного управления сельского хозяиства.

В первые годы было много трудностей в хозяйственной работе. Не было специальных кадров, не было опыта управления, партийная организация была очень слабая, не было материально-технической базы. В первый год в колхозе было 3 свиньи и 20 коров. Платили колхозникам 60 копеек и 5 кг зерна в день.

Успех пришел с годами. 1950 году было в колхозе земли 1075 га, коров 77 и свиньей 56. В колхозе был I трактор и 2 машины.

Сейчас в колхозе земли уже 12 200 га, тракторов 48, машин 25, комбайнов 8. В колхозе 2108 коров и 1809 свиньей. Урожай с одного гектара 20 лет назад был 15 ца, теперь 21 центнерав с одного гектара. Удой молока 20 лет назад состовлял с одной коровы 1900 кг ,а теперь 3299 кг.

Сейчас в колхозе работают люди с вышим и средним специальном образованием. В первые годы колхоз не имел ни одного специалиста с высшим и средним специальном образованием, теперь этих людей уже 22, из них 8 с высшим образованием.

Сейчас колхоз им. В.Кингисеппа имеет годовой доход 1 186 797 рублей, а каждый колхозник получает 6,44 рублей в день. Колхоз им. В.Кингисеппа был первым колхозом республики. За спиной остались трудные годы. Сейчас

колхоз среди лучших колхозов Кингисеппского района и удерживает переходящее Красное Знамя. В прошлом году колхоз в честь 50-летие СССР был награжден юбилейным значком и дипломом II степени.

Успехи, которых достиг колхоз еще раз подверждают превосходство социалистической системы хозяйство над индивидуальном хозяйством.

LISA 1

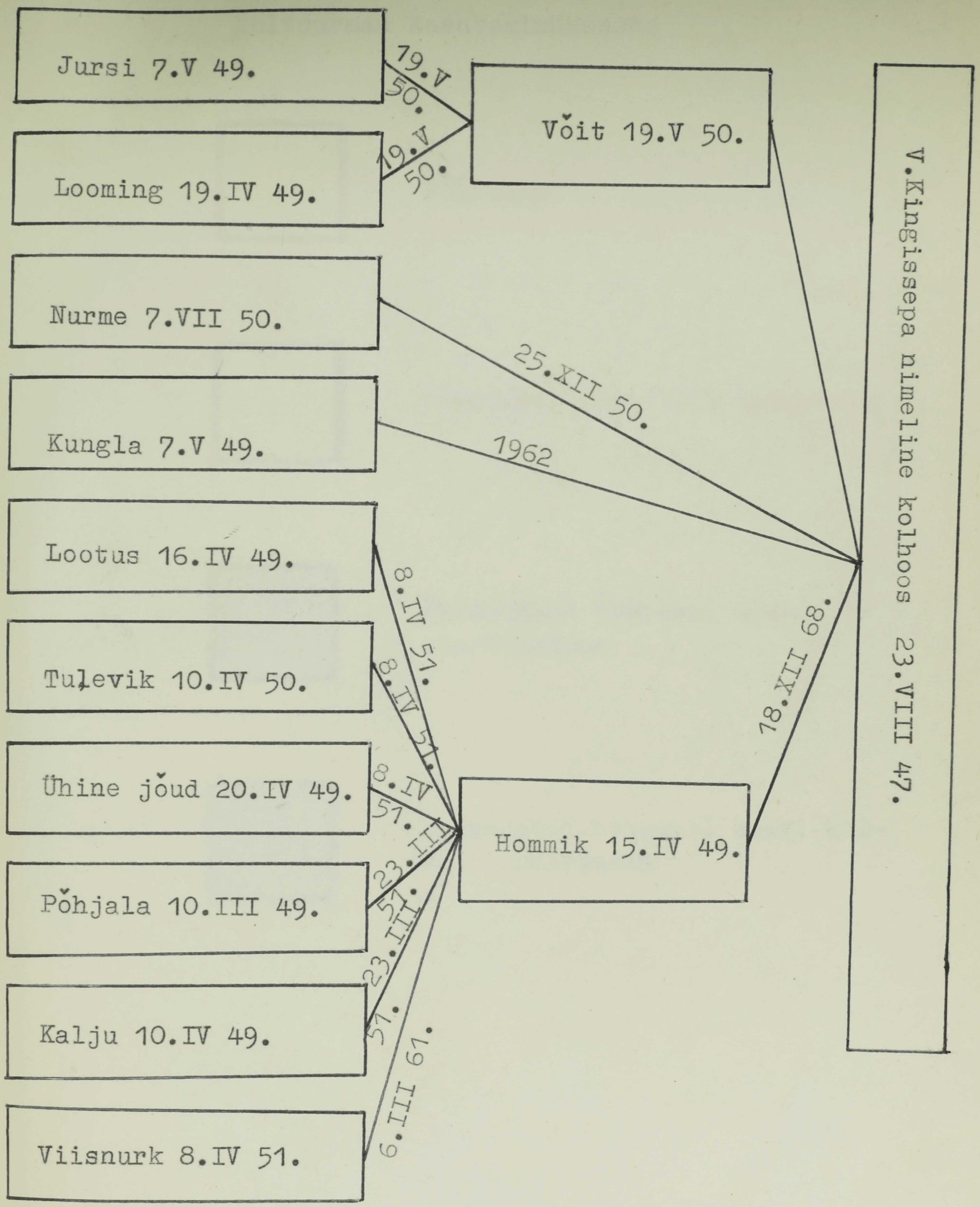
Kingissepa rajoon

V.Kingissepa nim.kolhoos

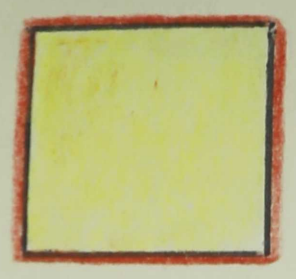
LISA 2

V.Kingissepa nim.kolhoosi kujunemine aastatel 1949-1961.

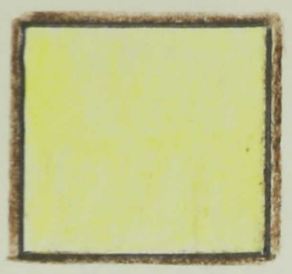

LISA 3

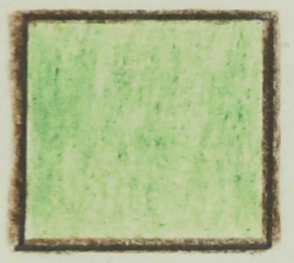
V.Kingissepa nimelise kolhoosi
kultuurmaa kasutamisüksused

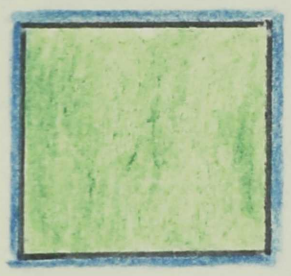
Põllumaa

Künnimaal asuv kultuurheinamaa

Parandatud rohumaal asuv kultuurheinamaa

Parandatud rohumaal asuvl kulkultuurkarjamaa

EESTI NSV KINGISSEPA rajoon VALJALA k/n

V. KINGISSEPA NIM. KOLHOOS

SAARE TÖÖLINE

SAAREMAA

METSAMAJAND

VÄKRA

SOO

KOKSI

MÄNNIKU

KÕRISKA

KUISTE

TÕNIJA osakond

VALLA KOLHOOS

TEERIKU

TÕNIJA

PÕLLU

LAIMJALA KOLHOOS

ARISTE

KALJU

JURSI

KALLI

METSAMAJAND

RANNA

KASE-SILLA

SAKLA

VIIRA

VÄLJA

NURME

KUNNATI

SÄNDLA SOVHOOS

KALLEMÄE osakond

OESSAARE

SAAREMAA METSAMAJAND

TURJA

SÄHNAKARE

SIIKSAARE

ILLIKU LAID

VAHELMINE RAHU

LISA 4

V.Kingissepa nimelise kolhoosi juhatuse liikmed aastatel 1947-1973.

1947.aastal: Herman Kuning, Nadežda Kuning, Aleksander Solovjov, Vladimir Maripuu, Aleksander Naak.

1948.aastal: Herman Kuning, Juhan Maripuu, Oskar Ots, Kirill Maripuu, Julius Maripuu.

1951.aastal: Julius Maripuu, August Maripuu, Hendrik Kaert, Voldemar Reimal, August Tambur, Oskar Mägi, Jüri Kalju, Oskar Ots.

1953-1956. : Juhan Kaal, Ivan Dolbikov, Endla Sannik, Jüri Kalju, Oskar Ots, Julius Maripuu, Oskar Mägi.

1957.aastal: Albert Ligi, Albert Laus, Julius Mook, Ivan Dolbikov, Endla Sannik, Jüri Kalju, Julius Maripuu.

1959.aastal: Albert Ligi, Julius Maripuu, Albert Laus, Jüri Kalju, Aleksander Šults, Julius Mook, Oskar Ots.

1962.aastal: Albert Ligi, Ossia Allik, Albert Laus, Harry Lember, Heldur Kann, Julius Maripuu, Julius Mook, Robert Põldema, Lembit Ratas.

1963.aastal: Valent Rõõm, Harry Lember, Ossia Allik, Albert Laus, Heldur Kann, Julius Mook.

1964.aastal: Valent Rõõm, Julius Maripuu, Albert Laus, Tiiu Nurmoja, Harry Lember, Ella Peit, Robert Põldema, Heldur Maripuu, Felix Koidumaa.

1966.aastal: Valent Rõõm, Julius Maripuu, Heldur Maripuu, Julius Mook, Tiiu Nurmoja, Heldur Kann, Albert Laus, Felix Koidumaa, Leida Lember.

1968.aastal: Valent Rõõm, Felix Koidumaa, Heldur Kann, Julius Mook, Albert Laus, Salme Kadarik, Voldemar Saaremets, Nelli Süld, Vladimir Maripuu, Tiiu Hoogand, Rehalda Antoni.

1969.aastal: Matvei Mulenok, Valent Rõõm, Enn Pukk, Rein Ligi, Kalev Mänd, Asta Sirkel, Miralda Pukk, Salme Kadarik, Miralda Kallasmaa, Lembit Sepp, Felix Koidumaa, Tiiu Hoogand, Hilja Sepp.

1973.aastal: Matvei Mulenok, Kalev Mänd, Rein Ligi, Enn Pukk, Valent Rõõm, Tiiu Hoogand, Asta Sirkel, Leida Väli, Liia Siiner, Voldemar Lember, Aita Kurg.

LISA 5

V.Kingissepa nim.kolhoosi põllumajanduse spetsialistide, plaani-ning arveala töötajate nimekiri 1968.aastal pärast kolhooside ühinemist[1].

Jrk. nr.	Nimi	Kellena töötab	Haridus
1.	Matvei Mulenok	kolhoosi esimees	keskharidus
2.	Valent Rõõm	Peaagronoom	kesk-eri
3.	Tiiu Hoogand	Seemnekasvatuse agronoom	kõrgem
4.	Saima Raud	Rohumaade agr.	kesk-eri
5.	Enn Pukk	Peazootehnik	kesk-eri
6.	Lilia Luukas	zootehnik-selektsion.	kesk-eri
7.	Aita Peit	zootehnik	lõpetamata kõrgem
8.	Marta Lepp	Segafarmi juhat.	algharidus
9.	Rein Ligi	Peainsener	kõrgem
10.	Kalev Nuut	Mehhaanik	algharidus
11.	Voldemar Saaremets	Mehhaanik	kesk-eri
12.	Tähti Nau	Ökonomist	kõrgem
13.	Kalev Mänd	Esimehe asetäitja	kesk-eri
14.	Aita Sirkel	Osakonnajuhataja	kesk-eri
15.	Märt Luukas	Osakonnajuhataja	kesk-eri
16.	Voldemar Lember	Brigadir	algharidus
17.	Eve Raad	Brigadir	kesk-eri
18.	Hilja Sepp	Brigadir	kesk-eri
19.	Albert Mõik	Brigadir	algharidus
20.	Helgi Kapsta	Brigadir	algharidus
21.	Linda Raev	Pearaamatupidaja	kesk-eri

[1] KRRA, f.293, nim.1,s.-ü.342, l.1-7.

22.	Aina Rŏŏm	Raamatupidaja	kesk-eri
23.	Salme Meier	Raamatupidaja	kesk-eri
24.	Ånete Niitmets	Arvepidaja	algharidus
25.	Silvia Põllumäe	Kassapidaja	algharidus
26.	Helve Kuusküll	Laborant	kesk-eri
27.	Armilde Kärgenberg	Laborant	kesk-eri
28.	Vello Peit	Elektrik	keskharidus
29.	Kalev Laus	Elektrik	algharidus

LISA 6

V.Kingissepa nim.kolhoosi põllumajanduse spetsialistide, plaani-ning arveala töötajate nimekiri 1973.a.,kes omavad eriharidust ja töötavad oma erialal.

Jrk. nr.	Nimi	Eriala; millise kooli lõpetas	Kellena töötab
1.	Ligi, Rein	insener-mehhaanik, EPA 1965	peainsener
2.	Tamm, Uno	tehnik-mehhaanik, Tihemetsa Nst 1969	osakonnajuhataja
3.	Hoogand, Tiiu	agronoom, EPA 1963	seemnekasvat. agronoom
4.	Raud, Saima	rohumaade agronoom,Jäneda St, 1971	agronoom
5.	Rõõm, Valent	n-agronoom, Kehtna Nõuk, Parteik. 1962	peaagronoom
6.	Sirkel,Asta	agronoom, Olustvere St.1969	osak.juhataja
7.	Sepp, Hilja	agronoom,Kehtna Põllumaj. tehn. 1951	brigadir
8.	Pukk, Enn	zootehnik, Kehtna Nõuk. Parteik. 1967	peazootehnik
9.	Kuum, Silvi	zootehnik, Türi Sovh.tehn. 1971	selektsionäär
10.	Kärgenberg, Armilde	zootehnik, Väimela St 1959	laborant
11.	Rõõm, Aina	raamatupidaja, Ravila põllum. tehn. 1958	raamatupidaja
12.	Nau, Tähte	raamatupidaja-ökonomist, EPA 1968	raamatupidaja
13.	Raev, Linda	raamatupidaja, Vinni NST 1968	pearaamatupidaja
14.	Koel, Voldemar	poliitala tööt. Moskva Kõrgem Parteik. 1972	poliitalal tööt.
15.	Kõrv, Anne	zootehnik EPA 1972	seakasvatuse zootehnik

16.	Praggi, Helje	zootehnik, Gagarini-nim. NST, 1973	osakonna zootehnik
17.	Vaher, Mai	raamatupidaja, EPA 1972	raamatupid.
18.	Kurg, Aita	ökonomist, EPA 1972	ökonomist
19.	Raad, Eve	n.-agronoom Olustvere ST 1967	metsatehnik
20.	Tambur, Uno	vet.arst EPA 1971	vetarst
21.	Roolaht, Maire	raamatupidaja, Vinni NST 1969	sekretär
22.	Mõik, Jüri	tehnik-mehhaanik, Tihemetsa NST 1970	osakonna mehhaanik
23.	Väli, Mai	klubijuhataja, Viljandi Kultuurharidustöö Kool 1971	klubijuhataja

Lisa 7

V.Kingissepa nim.kolhoosi NLKP liikmed
ja liikmekandidaadid
1948-1973.a.

Aasta	NLKP liikmed	NLKP liikme-kandidaadid
1948	Ivan Dolbikov - sekretär, Aleksander Šults, Aleksander Solovjov	
1949	Ivan Dolbikov - sekretär, Aleksander Šults, Aleksander Solovjov	
1950	Ivan Dolbikov - sekretär, Aleksander Šults, Aleksander Solovjov	
1951	Aleksander Šults - sekretär, Ivan Dolbikov, Aleksander Solovjov, E.Kärner	
1952	Kärner - sekretär, Ivan Dolbikov, Aleksander Šults, Trauman	
1953	Trauman - sekretär, Ivan Dolbikov, Aleksander Šults	
1954	Trauman - sekretär, Aleksei Leier, Ivan Dolbikov, Aleksander Šults	
1955	Aleksei Leier - sekretär, Aleksander Šults, Trauman, Ivan Dolbikov	
1956	Aleksei Leier - sekretär, Ivan Dolbikov, Aleksander Šults	
1957	Aleksander Šults - sekretär, Ivan Dolbikov, Aleksei Leier	Julius Maripuu

1958	Aleksander Šults, Ivan Dolbikov, Aleksei Leier, Julius Maripuu	Albert Ligi Albert Laus Maret Ulm
1959	Aleksander Šults, Ivan Dolbikov, Aleksei Leier, Heljo Aule, Julius Maripuu - sekretär	Albert Ligi Aino Tamm Albert Laus
1960	Julius Maripuu - sekretär, Aleksander Šults, Ivan Dolbikov, Aleksei Leier, Heljo Aule, Albert Ligi, Albert Laus	
1961	Albert Ligi, Ivan Dolbikov, Aleksander Šults, Aleksei Leier, Julius Maripuu, Albert Laus, Harry Lember - sekretär, Heljo Aule	Heldi Lember Hilja Taimla
1962	Albert Ligi, Ivan Dolbikov, Aleksander Šults, Aleksei Leier, Julius Maripuu, Albert Laus, Heljo Aule, Heldi Lember, Hilja Taimla, Harry Lember - sekretär, Ella Peit, Vilma Tulk, Elmar Mägi	Endel Kalamees Sergei Taimla Robert Põldema
1963	Elmar Mägi, Ivan Dolbikov, Aleksander Šults, Aleksei Leier, Julius Maripuu, Albert Laus	Klarissa Mihhaltšenkova
1963	Heldi Lember, Hilja Taimla, Harry Lember - sekretär, Ella Peit, Vilma Tulk, Endel Kalamees, Sergei Taimla, Robert Põldema, Valent Rõõm	Ellen Kaasik
1964	Elmar Mägi, Ivan Dolbikov, Aleksander Šults, Aleksei Leier, Julius Maripuu, Albert Laus, Heldi Lember, Hilja Taimla, Harry Lember, Ella Peit, Vilma Tulk, Endel Kalamees, Sergei Taimla, Robert Põldema - sekretär, Valent Rõõm, Ellen Kaasik, Klarissa Mihhaltšenkova	Aino Puhv Kalev Puhv Tiiu Nurmoja

1965	Elmar Mägi, Ivan Dolbikov, Aleksander Šults, Aleksei Leier, Julius Maripuu, Albert Laus, Heldi Lember, Harry Lember, Robert Põldema, Vilma Tulk, Valent Rõõm, Endel Kalamees, Aino Puhv, Ella Peit, Kalev Puhv, Tiiu Nurmoja, Ellen Kaasik	Vello Peit Kalev Kuning
1970	Ivan Dolbikov, Julius Maripuu Albert Laus, Al-der Šults, Tiiu Hoogand, Valent Rõõm, Enn Pukk, Voldemar Lember, Endel Kalamees, Aleksei Leier, Vladimer Maripuu, Matvei Mulenok, Kalev Mänd, Robert Põldema, Ella Peit, Aino Puhv, Kalev Puhv, Vello Peit, Linda Raev, Ülo Sink, Väino Sink, Lembit Sepp, Heldur Tamm, Vilma Tulk, Voldemar Koel, Ennu Vaher, Mailis Pukk, Marta Lepp, Märt Luukas, Miralda Rand, Elmar Lõmps, Sulev Naak, Kalev Kuning, Ida Joost, Heimar Kapsta, Al-der Kumm, Oskar Laus, Kustav Sepp.	Kalev Süld, Mailis Pukk Aita Kurg

LISA 8

V.Kingissepa nim. kolhoosi parteialgorganisatsiooni liikmete nimekiri 1.jaan. 1973.a.seisuga.

Jrk. nr.	Nimi	Sünniaeg	Parteistaaž
1.	Dolbikov, Ivan Ignati p.	1918	1943
2.	Joost, Ida Mihkli t.	1916	1958
3.	Kalamees, Endel Jaani p.	1928	1968
4.	Kapsta, Heimar Juhani p.	1910	1962
5.	Kumm, Aleksander Martini p.	1907	1960
6.	Kuning, Kalev Aksel-Voldemari p.	1940	1966
7.	Hoogand, Tiiu Arnoldi t.	1938	1965
8.	Laus, Oskar Aleksei p.	1918	1960
9.	Laus, Albert Juhani p.	1907	1959
10.	Lember, Voldemar Juliuse p.	1924	1962
11.	Lepp, Marta Juhani t.	1924	1955
12.	Leier, Aleksei Vassili p.	1914	1947
13.	Maripuu, Julius Kirilli p.	1912	1958
14.	Maripuu, Vladimir Kirilli p.	1913	1968
15.	Mulenok, Matvei Illarioni p.	1923	1943
16.	Naak, Sulev Mihkli p.	1937	1964
17.	Pukk, Enn Oskari p.	1939	1964
18.	Põldema, Robert Karli p.	1929	1962
19.	Peit, Ella	1912	1953
20.	Puhv, Aino Feodori t.	1936	1965
21.	Mänd, Kalev Kustavi p.	1936	1967
22.	Raev, Linda Vassili t.	1934	1963
23.	Rõõm, Valent Aleksandri p.	1933	1959
24.	Sepp, Kustav Karli p.	1922	1953
25.	Sink, Ülo Johannese p.	1930	1960

26.	Tamm, Heldur Johannese p.	1932	1961
27.	Sink, Väino Aleksandri p.	1941	1967
28.	Rand, Miralda Juhani t.	1926	1960
29.	Tulk, Vilma	1925	1953
30.	Šults, Aleksander Gerassimi p.	1913	1944
31.	Koel, Voldemar Vassili p.	1933	1960
32.	Vaher, Kalev Ferdinandi p.	1942	1969
33.	Süld, Kalev Oskari p.	1938	1970
34.	Puhv, Kalev	1938	1965
35.	Pukk, Mailis Oskari t.	1941	1971
36.	Kurg, Aita	1942	1971
37.	Ligi, Rein Albert-Bernhordi p.	1941	1972
38.	Tamm, Uno Lui p.	1950	1973

LISA 9

V.Kingissepa nim.kolhoosi komsomoli-
algorganisatsiooni liikmete nimekiri
1.I 1973.a. seisuga

Jrk. nr.	Nimi	Sünni-aasta	Haridus	Kellena töötab
1.	Kalgussaar, Ivi	1953	8-kl.	laudabrigadir
2.	Kaunis, Linda	1945	8-kl.	lüpsja
3.	Koit, Valdek	1947	kesk	autojuht
4.	Kuning, Inge	1947	8-kl.	müüja
5.	Kuum, Silvi	1951	kesk-eri	zootehnik
6.	Kõrv, Anne	1950	kõrgem	zootehnik
7.	Laus, Kalev	1946	8-kl.	elektrik
8.	Maripuu, Arvo	1947	7-kl.	traktorist
9.	Mölder, Annely	1950	kesk	müüja
10.	Mõik, Maie	1947	8-kl.	ajutiselt kodune
11.	Raad, Eve	1945	kesk-eri	metsatehnik
12.	Rand, Aili	1954	9-kl.	ajutiselt kodune
13.	Raud, Saima	1952	kesk-eri	agronoom
14.	Roolaht, Maire	1951	kesk-eri	sekretär
15.	Room, Maie	1949	kesk-eri	sidetöötaja
16.	Paomees, Urve	1945	7-kl.	lüpsja
17.	Sikuts,Olev	1952	8-kl.	karjak
18.	Süld, Peeter	1952	8-kl.	autojuht
19.	Sild, Mati	1946	8-kl.	autojuht
20.	Steinberg, Mati	1952	8-kl.	traktorist
21.	Säkk, Vello	1949	8-kl.	autojuht
22.	Tampuu, Ellen	1946	kesk-eri	zootehnik
23.	Tamsalu, Liivi	1947	kesk-eri	seatalitaja
24.	Tooman, Kalju	1948	kesk-eri	traktorist
25.	Tänav, Matti	1947	8-kl.	brigadir
26.	Vaher,Mai	1950	kõrgem	raamatupidaja

27.	Vaher, Enno	1947	kesk-eri	elektrik
28.	Varvas, Jaan	1954	8-kl.	traktorist
29.	Väli, Mai	1952	kesk-eri	klubijuhataja
30.	Väester, Arvo	1948	8-kl.	autojuht
31.	Väester, Rein	1947	8-kl.	autojuht
32.	Afanasjeva, Jelena	1953	kesk	õpetaja
33.	Mägi, Mati	1954	7-kl.	traktorist
34.	Sild, Juta	1946	kesk	müüja
35.	Kuning, Maili	1949	9-kl.	Liiva lasteaias koristaja
36.	Praggi, Helje	1952	kesk-eri	zootehnik
37.	Mõik, Jüri	1949	kesk-eri	töökoja juhataja
38.	Peegel, Anne	1950	7-kl.	lauda-brigadir

LISA 10

V.Kingissepa nim.kolhoosi
seltsimeheliku kohtu liikmed
1960-1973.

1960.aastal: Aleksander Šults
Albert Ligi
Ljudmilla Soon
Eduard Algpeos
Felix Koidumaa

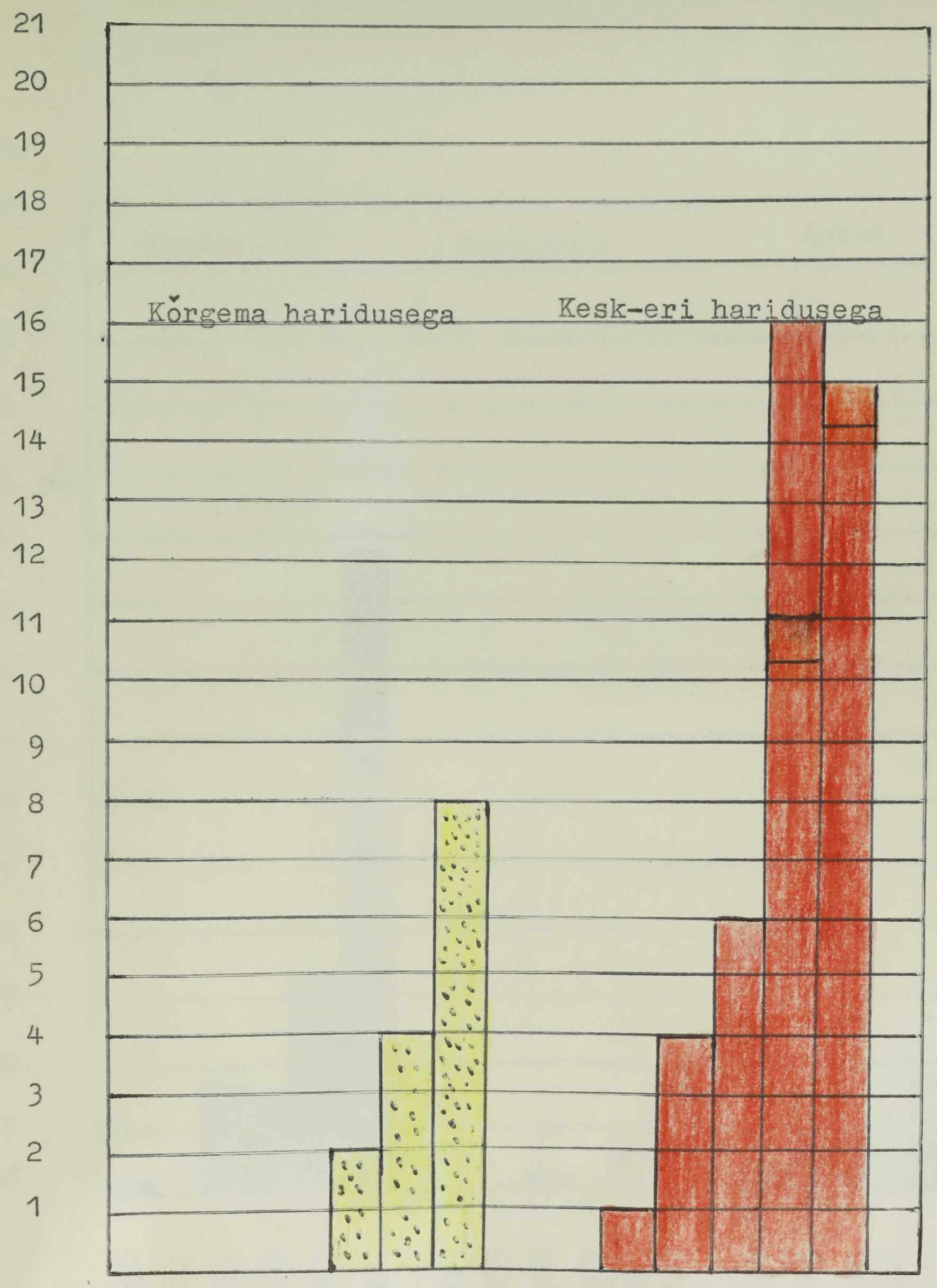
1966.aastal: Laine Lobus
Felix Koidumaa
Jüri Kalju
Robert Põldema
Hilja Järsk
Albert Laus

1969.aastal: Kalev Mänd
Heldur Tamm
Felix Koidumaa
Asta Sirkel
Robert Põldema

1973.aastal: Robert Põldema
Kalev Mänd
Linda Raev
Asta Sirkel
Felix Koidumaa

LISA 11

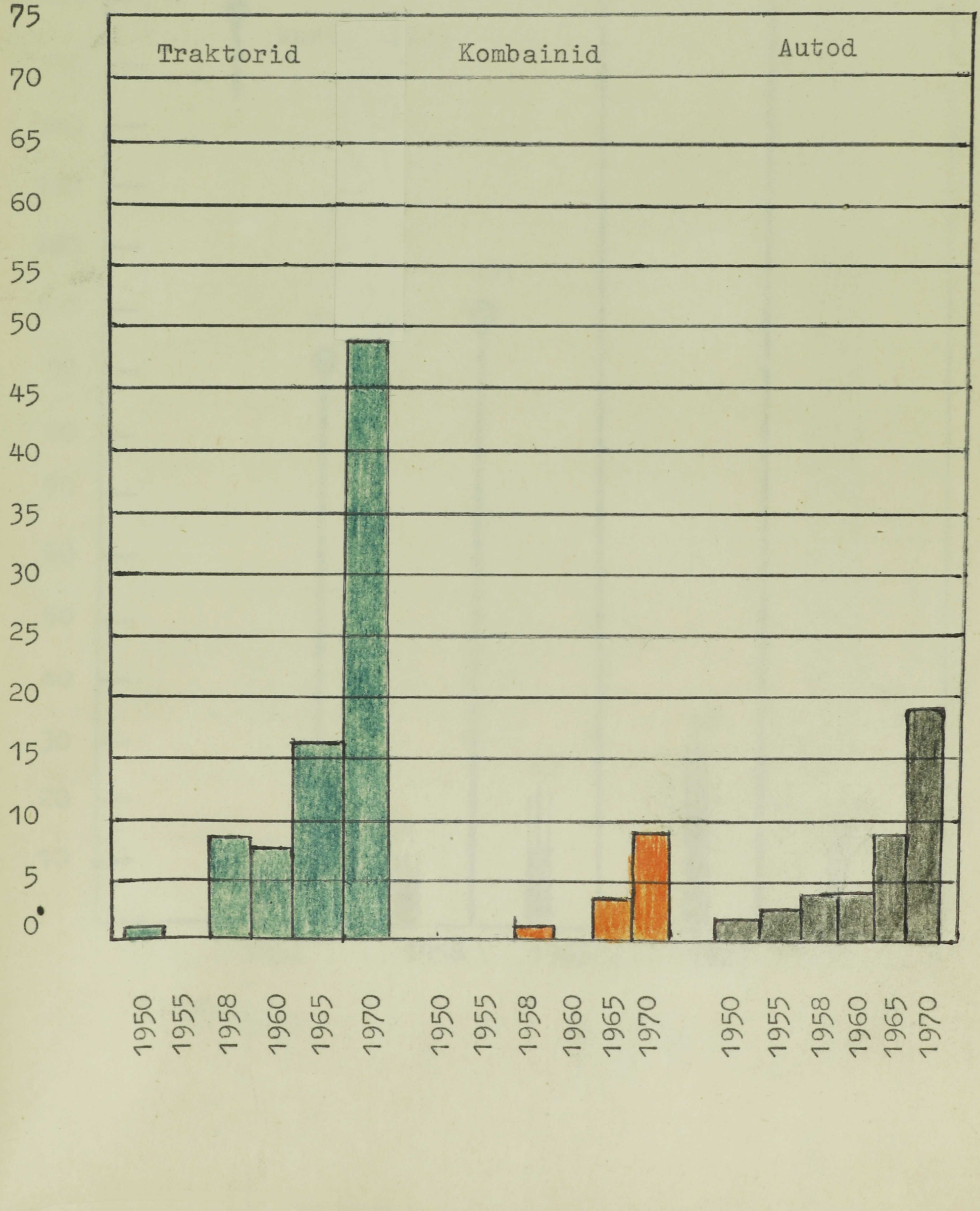
V.Kingissepa nimelises kolhoosis
töötavate spetsialistide arv
1947-1973.

LISA 12

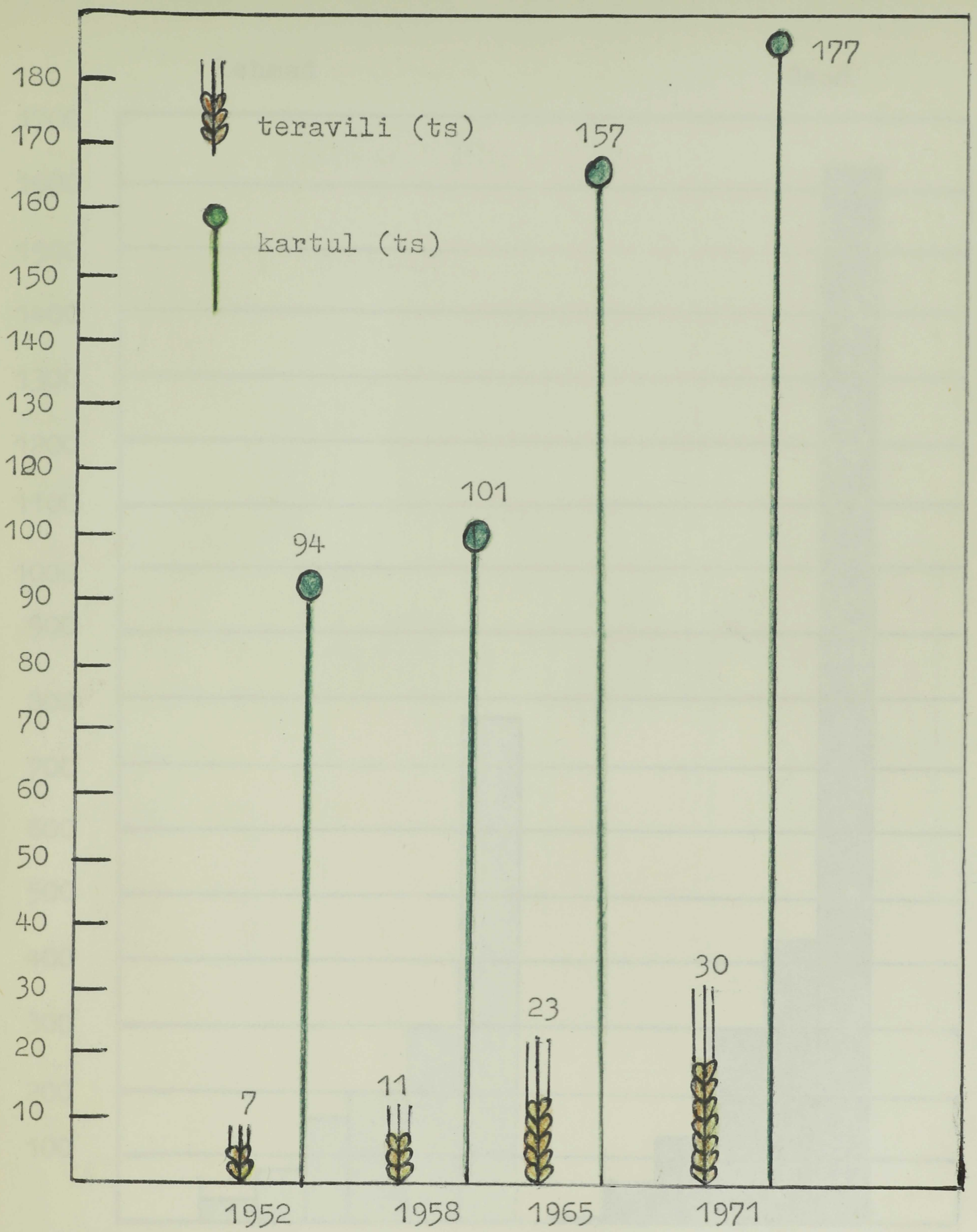
Põhiliste põllutöömasinate arv V.Kingissepa nim. kolhoosis 1950-1970.

tk.

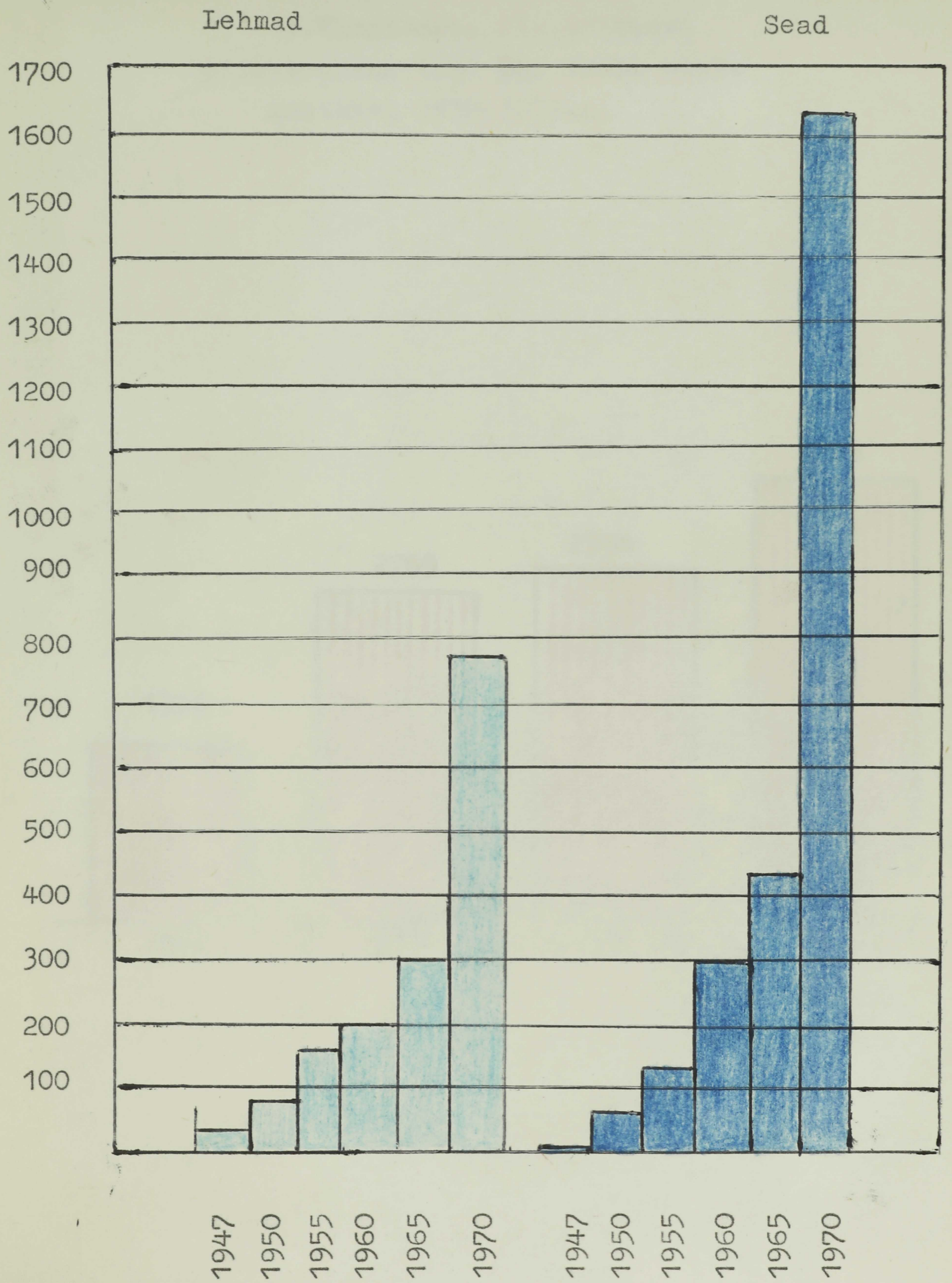
LISA 13

V.Kingissepa nim.kolhoosi tera-
vilja- ja kartulisaagid 1 ha kohta
1952-1971.a.

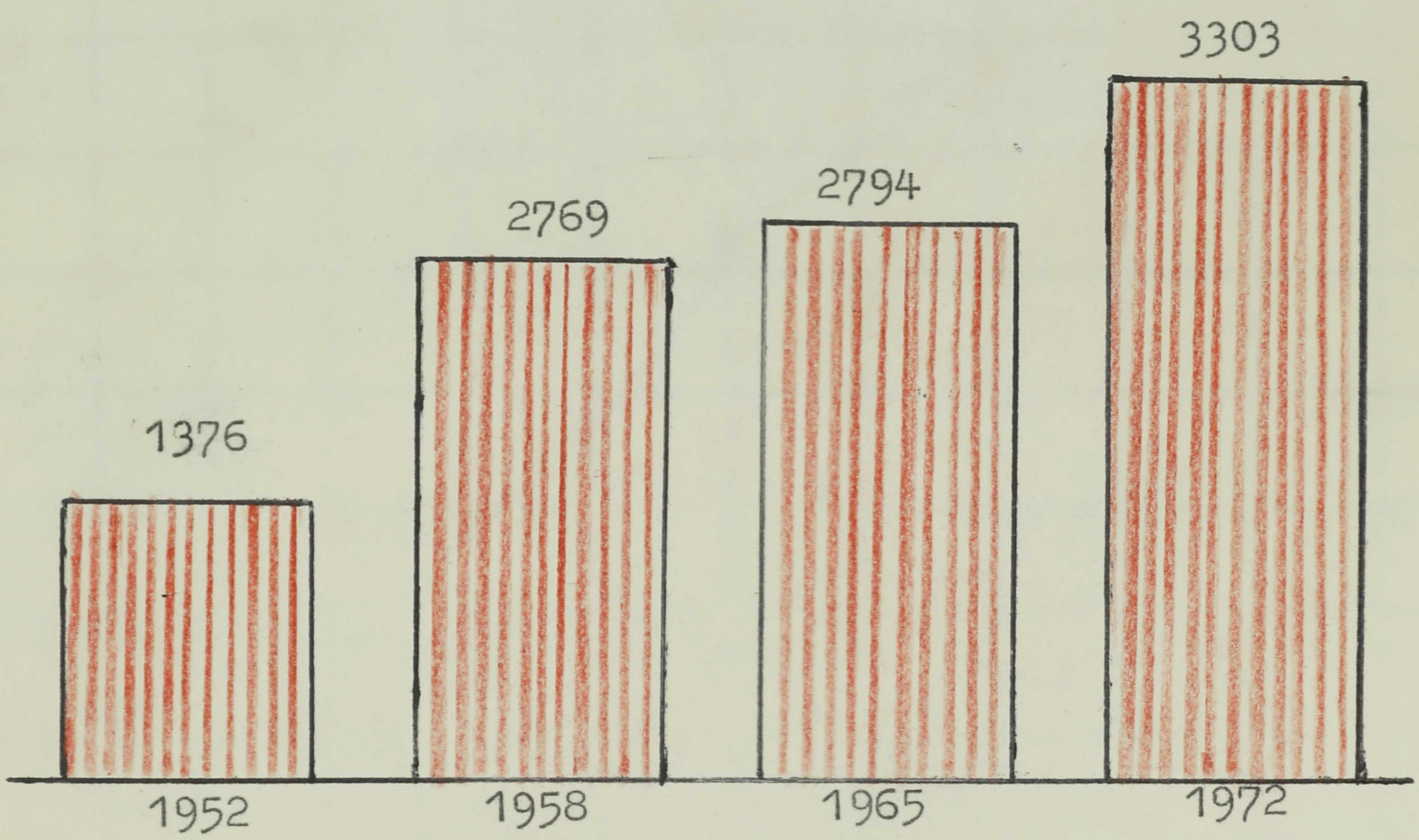
LISA 14

V.Kingissepa nim. kolhoosi
loomade arvu suurenemine
1947-1970.

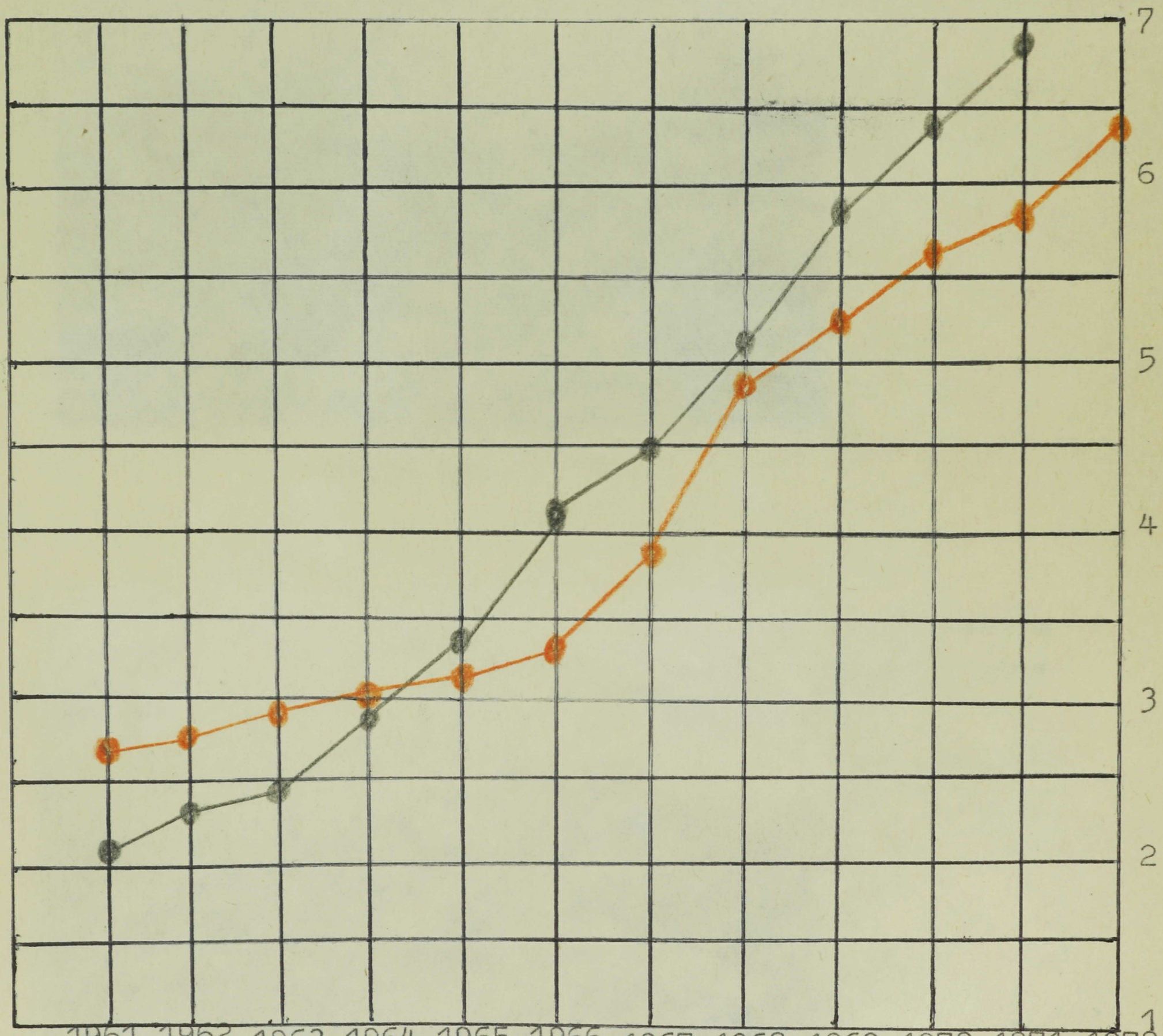
LISA 15

V.Kingissepa nim.kolhoosi
piimatoodang (kg) ühe lehma kohta
aastatel 1952-1972.a.

LISA 16

Töötasu ühe tööpäeva kohta
V.Kingissepa nim.kolhoosis ja vabariigi
keskmine 1961-1972.a.

LISA 17

F O T O D

Kingissepa-Kuivastu maanteelt juhib teeviit kolhoosi

Foto. Ots,E. 1972

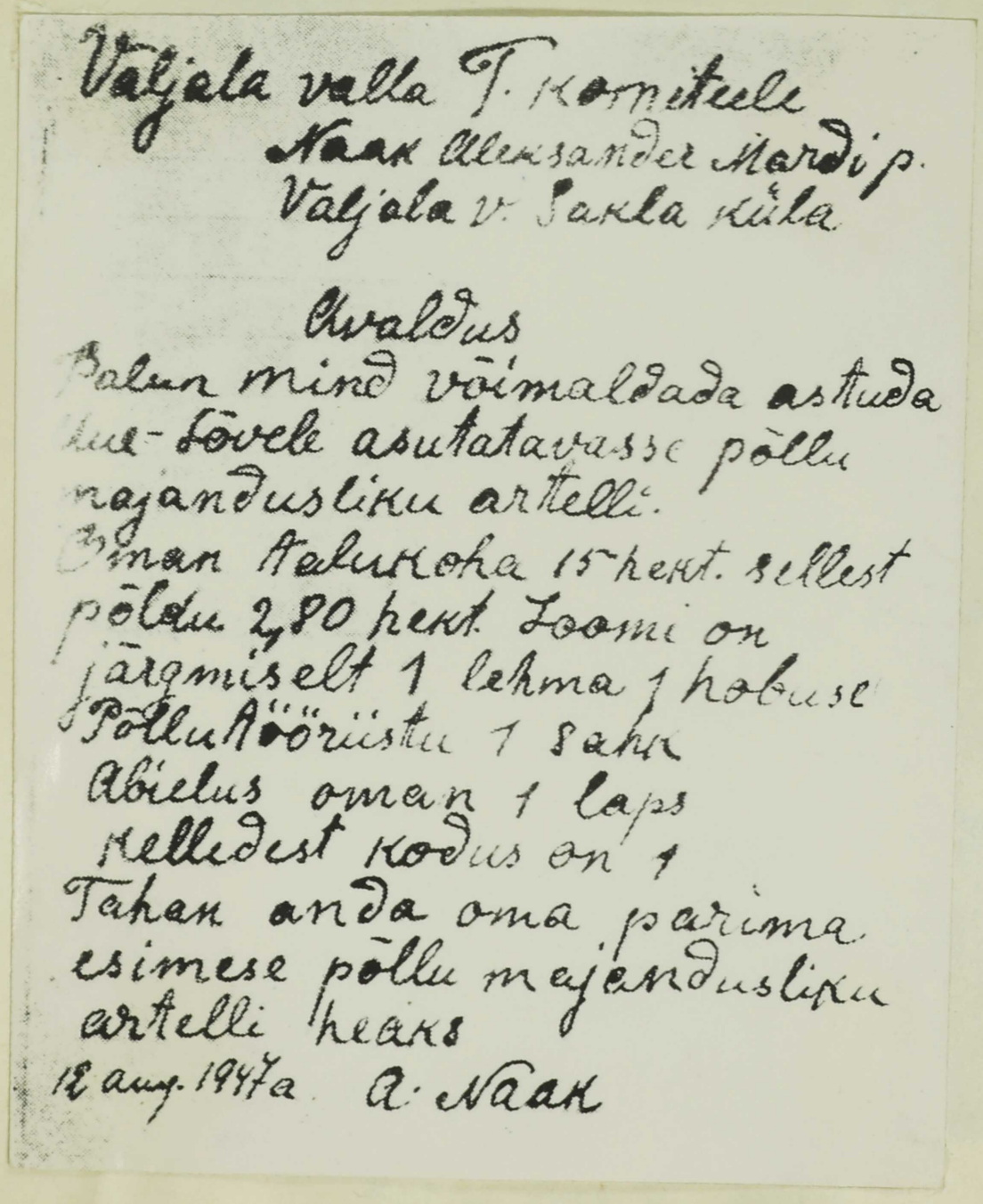
V.Kingissepa nim.kolhoosi kontor asub Kallemäe osakonnas Sakla külas

Foto. Ots,E. 1972

Naak, Aleksander - üks esimesi kolhoosiorganiseerijaid (pensionär)

Foto. Ots,E. 1972

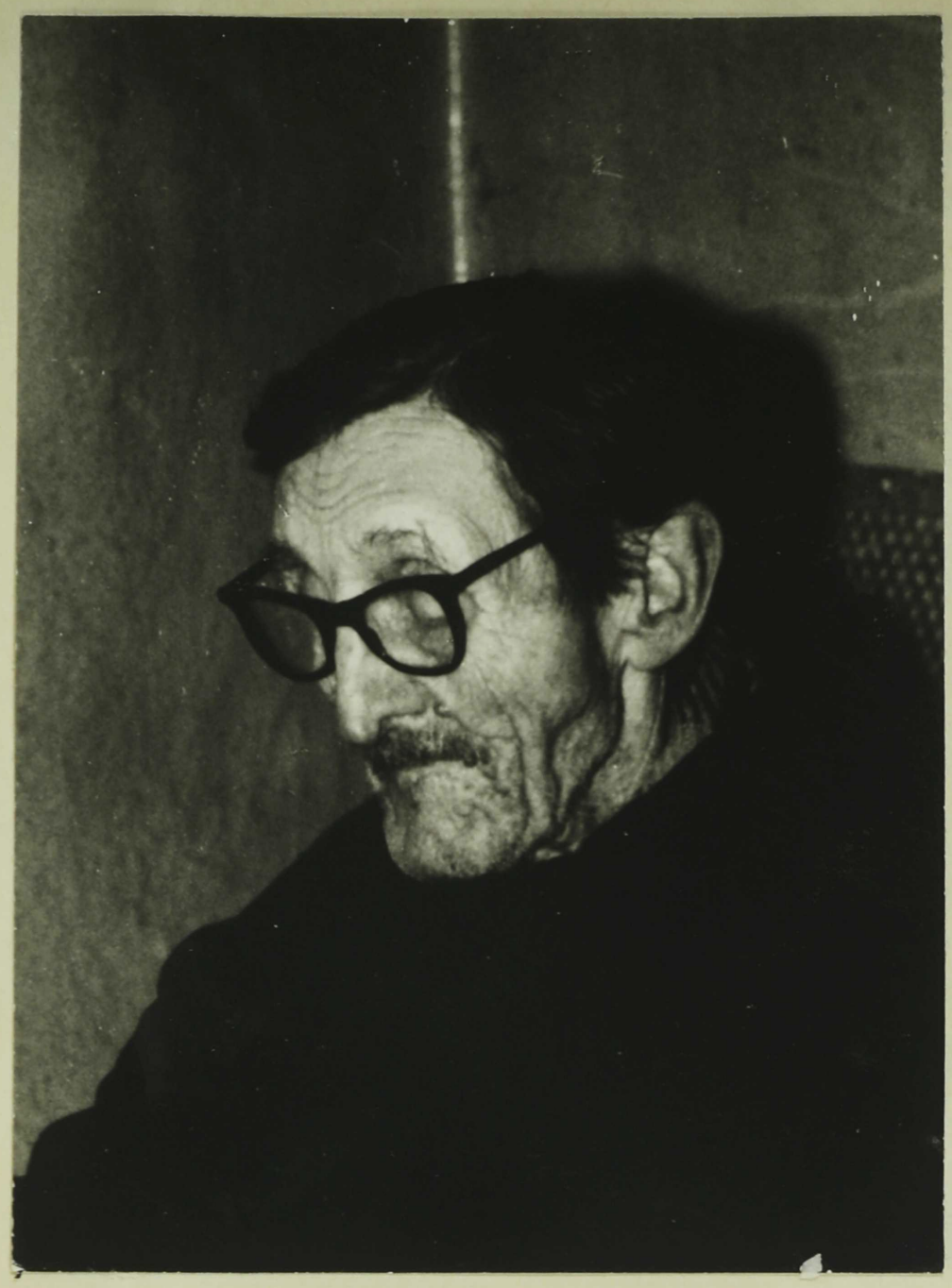
Valjala valla T. Komiteele
Naak Aleksander Mardi p.
Valjala v. Sarla küla

Avaldus

Palun mind võimaldada astuda
kui-lõvele asutatavasse põllu
majandusliku artelli.
Minan Kalurkoha 15 hekt. sellest
põldu 2,80 hekt. Loomi on
järgmiselt 1 lehma 1 hobune
Põllutööriistu 1 saha
Abielus oman 1 laps
Kelledest kodus on 1
Tahan anda oma parima
esimese põllu majandusliku
artelli heaks
12 aug. 1947a A. Naak

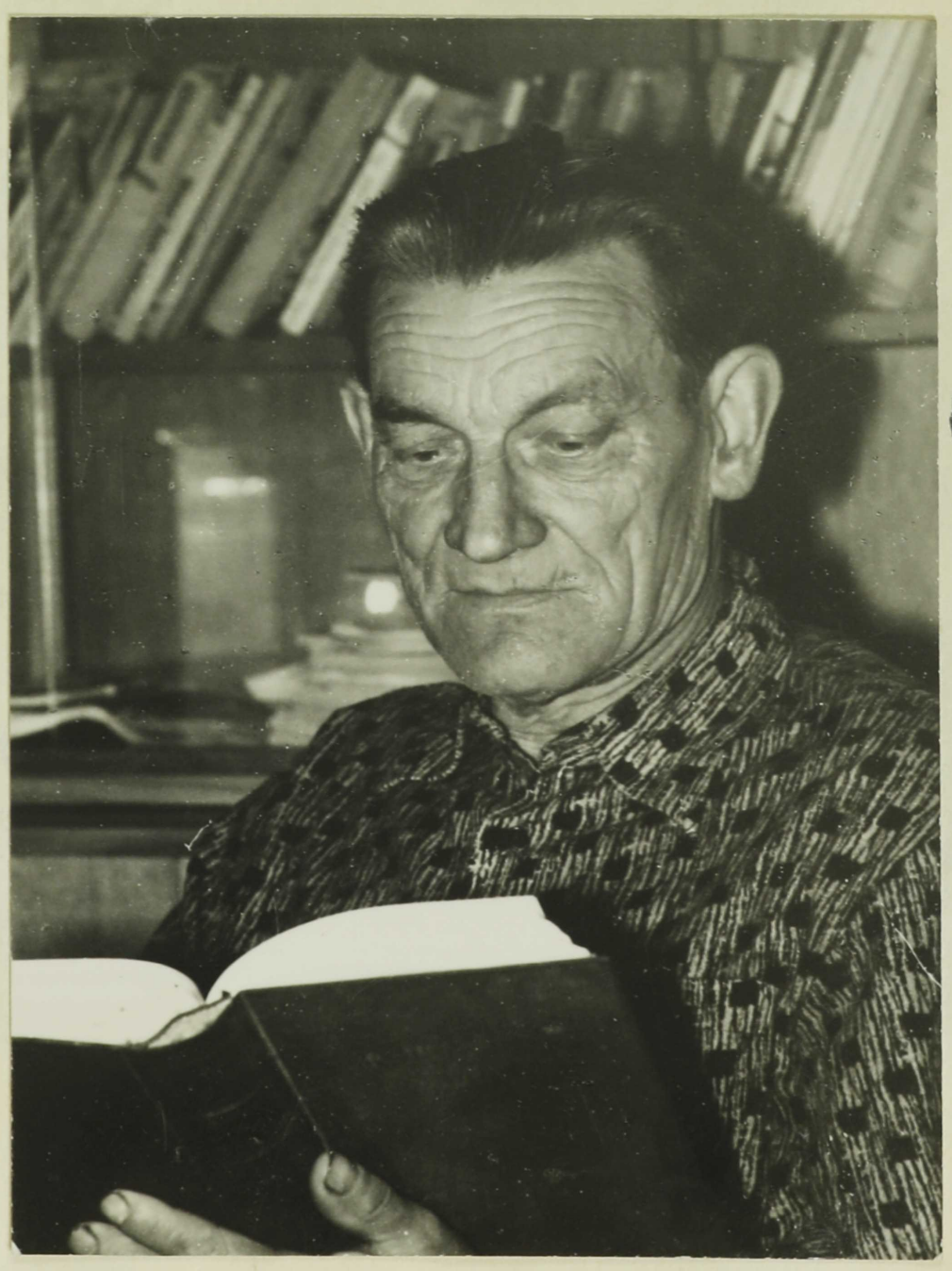
1. avaldus

Fotokoopia. Ots,E. 1972

Soom, Juhan - üks esimesi kolhoosiorganiseerijaid (personaalpensionär)

Foto. Ots,E. 1972

Vladimer Maripuu - üks esimesi kolhoosiorganiseerijaid (pensionär)

Foto. Ots,E. 1972

Julius Maripuu - üks esimesi kolhoosiorganiseerijaid (pensionär)

Foto. Øts,E. 1972

Kolhoosi tellisevabrik Sakla külas

Foto. Ots,E. 1972

Kolhoosi klubihoone Sakla külas.
Foto. Ots,E. 1972

Kolhoosi töökoda Saklas.
Foto.Ots,E.1972

Uued elamud Sakla külas.
Foto. Ots,E. 1972

Jursi karjalaudad

Foto.Ots,E. 1972

Tööl

Foto.Koel,V. 1971

Maisi koristamas

Foto. Koel,V. 1971

Külvimasina täitmine on kerge.

Foto.Koel,V.1971

Mais on traktoritest kõrgem

Foto. Koel,V. 1971

Põhu lohisti tööl.

Foto. Koel,V. 1971

Naised taevapiiril

Foto. Koel,V. 1971

Kartuli vaheltharimine.

Foto. Koel,V. 1971

Tore on sellise sõiduriistaga tööle sõita.

Foto. Lember,R.1970

V.Kingissepa nim.kolhoosi piirides Viira
külas asub Kallemäe 8-kl.Kool

Foto. Rand,L. 1969

1968.aastast juhib kolhoosi Mulenok, Matvei

Foto. Ots,E. 1972

Peaagronoom Rõõm,Valent

Foto. Ots,E. 1972

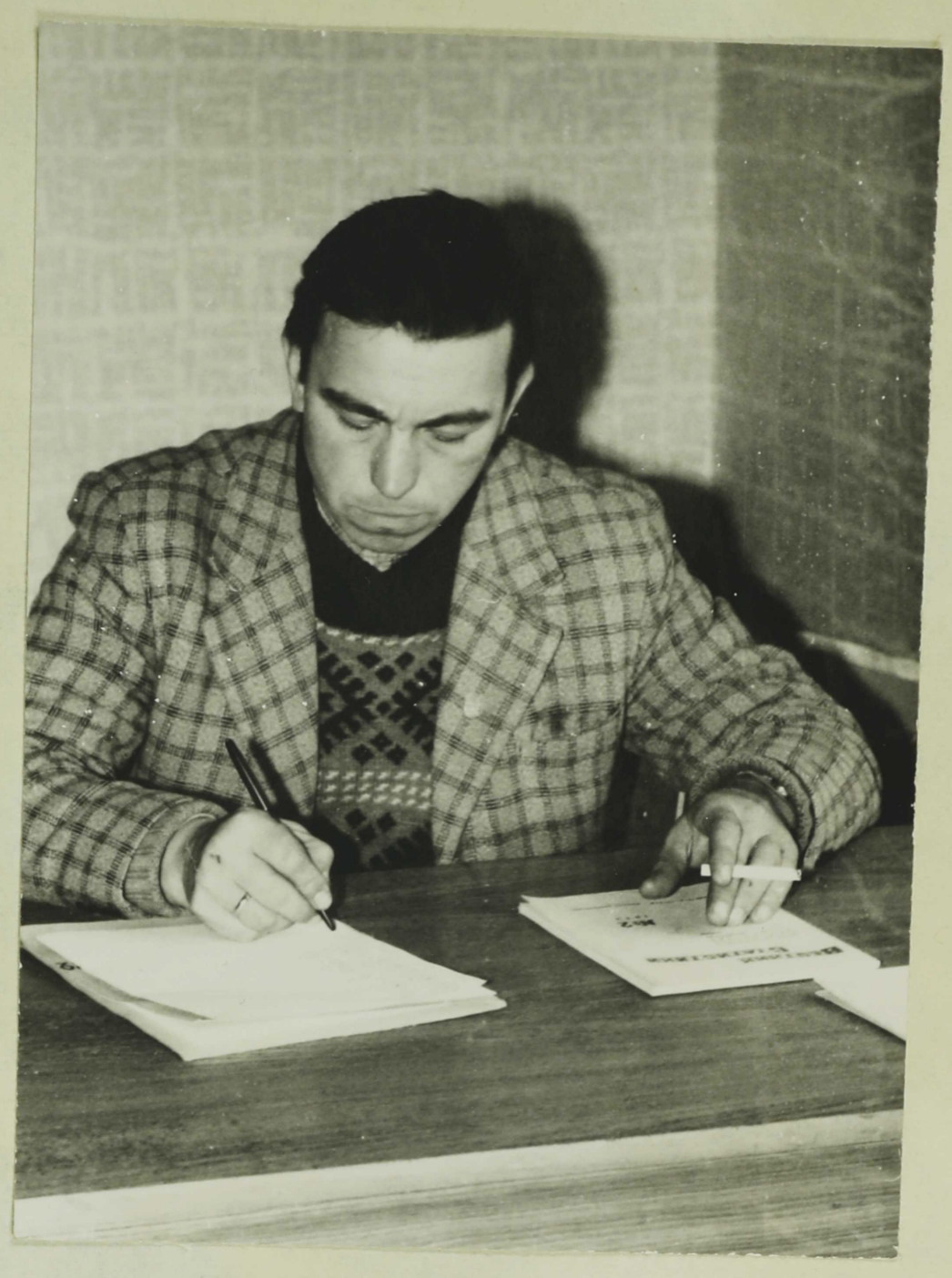
Pearaamatupidaja
Linda Raev

Foto. Ots,E. 1972

Komsomolialg-
organisatsiooni
sekretär
Raud, Saima

Foto. Ots,E. 1972

Kolhoosi parteialgorganisatsiooni sekretär
Koel, Voldemar

Foto. Ots,E. 1972

Kolhoos sai 25-aastaseks
Foto. Mägi, H. 1972

Tänutäheks tubliduse eest saab
Mulenok, Matvei lilled
Foto. Mägi, H. 1972

Tänutäheks tubliduse eest saab
Mulenok, Matvei lilled
Foto. Mägi, H. 1972

Kolhoosipeol laulis Kingissepa MEK-i
meesansambel ja ...

Foto. Mägi,H. 1972

... V.Kingissepa nim. kolhoosi
naisansambel

Foto. Mägi,H. 1972

Peotuju juubelipäeval hoidis
üleval ka solist ja ...

Foto. Mägi,H. 1972

. . . pasunapoiste ansambel

Foto. Mägi,H. 1972

KASUTATUD KIRJANDUS JA ALLIK-MATERJALID

I. Kirjandus

1. Lenin, V.I.,Teosed, 31.kd., Tallinn 1955.
2. Lenin,V.I., Teosed, 32.kd., Tallinn 1955.
3. EKP XVI kongress 17.-19.veebruar 1971, Tallinn 1971.
4. NLKP kongresside, konverentside ja keskkomitee pleenumite resolutsioonid ja otsused, III kd. 1930-1954., Tallinn 1956-1957.
5. Antons,R., Agraarsuhted kodanlikus Eestis, Tallinn 1957.
6. 25 aastat Nõukogude Eestit, ENSV SKV, statistiline kogumik, Tallinn 1965.
7. Eesti NSV ajalugu, III kd., 1917.aasta märtsist kuni 50-ndate aastate alguseni, Toimetuse kolleegium: Pea- ja tegevtoimetaja V.Maamägi, H. Arumäe jt., Tallinn 1971.
8. Eesti NSV, Andmete kogumik, Koostanud V.Tarmisto, Tallinn 1959.
9. Eesti NSV rahvamajanduse aktuaalseid probleeme, ENSV TA Majanduse Instituut, Tallinn 1970.
10. Eesti NSV rahvamajanduse areng, Lühike statistiline kogumik, Tallinn 1967.
11. Eesti NSV rahvamajandus 1956, statistiline kogumik, Tallinn 1957.
12. Eesti NSV rahvamajandus 1971.aastal, Eesti NSV SKV, statistiline aastaraamat, Tallinn 1972.
13. Eesti NSV rahvamajandus IX viisaastakul, Ülesanded ja probleemid. ENSV TA Majanduse Instituut, Tallinn 1972.

14. Esimestena kolhoositeel, Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi Kingissepa Põllumajandusvalitsuse rotaprindi väljaanne, Tallinn 1972.
15. Kahk, Laasi, Ruusmann, Eesti talurahvas teel sotsialismile, Tallinn 1965.
16. Kas tunned maad, Teatmik Eesti NSV matkajaile ning kodu-uurijatele, Tallinn 1965.
17. Koel,V., V.Kingissepa nim.kolhoosi laualeht, 1971.
18. Kolhoosi näidispõhikiri, ENSV Põllumajanduse Ministeerium, Vastu võetud kolhoosnike III üleliidulisel kongressil ja kinnitatud NLKP KK ja NSVL Ministrite Nõukogu määrusega nr. 910 28.novembril 1969.a., Tallinn 1970.
19. Käbin,J., Oktoobrirevolutsioon ja Eesti rahvas, Tallinn 1967.
20. Matin,V., Bronštein,M.,Eesti NSV põllumajanduse kollektiviseerimine ning selle sotsiaalsed ja majanduslikud tulemused, Tallinn 1959.
21. Nõukogude Eesti majandus 1940-1960, ENSV Ta Majanduse Instituut, Tallinn 1960.
22. Paalberg,H., Vint,E., Majandus.Tööstus ja põllumajandus, Tallinn 1973.
23. Suure Tõllu sammuga, Ajakirjanduslik kogumik, Ajalehe "Kommunismi Ehitaja" väljaanne, 1968.
24. Tõnurist,E., Eesti NSV põllumajanduse sotsialistlik rekonstrueerimine, Tallinn 1967.
25. Vader,A., EKP töörahva võitluse avangardis, Vabariigi parteiorganisatsiooni kogemusi NLKP XXIII kongressi otsuste elluviimisel, Tallinn 1969.
26. Vader,A., Vennalikus liidus, Tallinn 1972.

27. Veimer,A., Eesti NSV Sotsialistlik industrialiseerimine, Tallinn 1958.
28. Ülevaade EKP ajaloost, III osa (juuli 1940 - - 1958.aasta), Tallinn 1972.

II. Perioodika

"Eesti Bolševik" EK(b)P KK ühiskondlik ja poliitiline ajakiri, 1948.
"Eesti Kommunist" EKP KK ühiskondlik ja poliitiline ajakiri, 1970-1973.
"Kommunismi Ehitaja" EKP Kingissepa Rajoonikomitee ja Kingissepa rajooni Töörahva Saadikute Nõukogu häälekandja.
"Punalipp" EK(b)P Orissaare rajooni Töörahva Saadikute Nõukogu häälekandja, 1951-1952.
"Rahva Hääl" EKP KK, Eesti NSV Ülemnõukogu ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu häälekandja, 1950-1972.
"Saarte Hääl" EK(b)P Saaremaakonna Töörahva Saadikute Nõukogu häälekandja, 1945-1949.
"Sotsialistlik Põllumajandus" Eesti NSV Põllumajanduse Ministeeriumi ajakiri, 1972.

III. Arhiivimaterjalid

Kingissepa Rajooni Riikliku Arhiivi (KRRA) fondid nr. 293., 185., 314., 271.
Eestima Kommunistliku Partei Arhiivi (EKPA) fond nr. 2070 (V.Kingissepa nim.kolhoosi parteialgorganisatsioon).
Saaremaa Koduloomuuseumi materjalid.
V.Kingissepa nim.kolhoosi jooksev arhiiv.

Kingissepa rajooni TSN Täitevkomitee Põllumajandusvalitsuse (varem tootmisvalitsuse arhiiv).

IV. Suulised mälestused

Kolhoosi asutajate Herman Kuninga,
Juhan Soomi,
Julius Moogi,
Julius Maripuu,
Vladimer Maripuu mälestused.

Praeguste spetsialistide Valent Rõõmu, Rein Ligi ja Enn Puki andmed.

SISUKORD

lk.

1. Sissejuhatus 3
2. I ptk. Saaremaakonna Valjala vald kolhoosikorra eel 7
3. II ptk. V.Kingissepa nimelise kolhoosi asutamine ja esimesed tööaastad 1947--1950. 21
4. III ptk. Kolhoosi organisatsioonilis-majanduslik kindlustumine a.1951-1958. 35
5. IV ptk. V.Kingissepa nimeline kolhoos seitseaastakul (1959-1965) 54
6. V ptk. V. Kingissepa nimelise kolhoosi majanduslik tõus kaheksandal viisaastakul (1966-1970) 87
7. VI ptk. V.Kingissepa nim.kolhoos üheksandal viisaastakul. 109
8. Kokkuvõte 116
9. Resümee 121
10. Lisad 124
11. Kasutatud kirjandus ja allikmaterjalid .. 167
12. Sisukord 171